

Helsinki

PKS- yhteisö- raportti

3|2017

Sisällys

Tämä raportti sisältää pääkaupunkiseudun koordinaatioryhmälle raportoitavat yhteisöt. Raportissa esitetään kustakin yhteisöstä niiden toimittamien katsasten perusteella vuoden 2017 toiminnan ja talouden kehittymistä koskevat tiedot. PKS-raportti tehdään neljän kuukauden välein.

Tiivistelmä	3
Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä (HUS)	4
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)	8
HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä	15
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy	28
Tunnuslukujen laskukaavat	32
Liitteet	34

Julkaisija	Helsingin kaupunginkanslia
Nimike	PKS-yhteisöraportti 3 2017
Sarja	Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2018:12 ISBN 978-952-331-427-6(pdf) ISSN-L 2242-4504 (painettu julkaisu), ISSN 2323-8135 (verkkajulkaisu)
Tiedustelut	controller Pia Halinen, (09) 310 257 18

Tiivistelmä

1 000 €	Toimintatuotot / liikevaihto		Yli-/alijäämä / Voitto/tappio	
	TP 2017	TP 2016	TP 2017	TP 2016
Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä (HUS)	2 138 691	1 978 787	2 519	-56 009
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)	657 186	641 732	-2 507	18 906
Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (HSY)	368 468	363 681	27 894	85 782
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy	95 148	97 298	-926	332

Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä (HUS)

36,2%

Helsingin kaupungin
omistusosuus

Toimitusjohtaja	Aki Lindén
Hallituksen puheenjohtaja	Ulla-Marja Urho
Hallituksen varapuheenjohtaja	Jari Oksanen
Hallituksen jäsen	Katriina Harjuhahto- Madetoja
Hallituksen jäsen	Marika Niemi
Hallituksen jäsen	Mikko Piirtola
Hallituksen jäsen	Sirpa Peura
Hallituksen jäsen	Reetta Vanhanen
Hallituksen jäsen	Helka Hosia
Hallituksen jäsen	Ilkka Taipale
Hallituksen jäsen	Pirkko Letto
Hallituksen jäsen	Petri Kajander
Hallituksen jäsen	Björn Månsson
Hallituksen jäsen	Harri Lehtimäki
Hallituksen jäsen	Anna Vuorjoki
Hallituksen jäsen	Kirsti Handolin
Hallituksen jäsen	Kari Reijula
Hallituksen jäsen	Pertti Panula
Hallituksen varajäsen	Sirpa Asko-Seljavaara
Hallituksen varajäsen	Juha Levo
Hallituksen varajäsen	Sebastian Johansson
Hallituksen varajäsen	Seija Gustafsson
Hallituksen varajäsen	Sakari Rokkanen
Hallituksen varajäsen	Ossi Vähäsarja
Hallituksen varajäsen	Terhi Aalto
Hallituksen varajäsen	Tuomas Tuure
Hallituksen varajäsen	Reijo Vuorento
Hallituksen varajäsen	Vesa Mauriala
Hallituksen varajäsen	Leena Luhtanen
Hallituksen varajäsen	Veronica Rehn-Kivi
Hallituksen varajäsen	Riikka Slunga-Poutsalo

Hallituksen varajäsen	Mikko Pöri
Hallituksen varajäsen	Pentti Kinosmaa
Hallituksen varajäsen	Esa Hämäläinen
Hallituksen varajäsen	Kirsi Rauhala
Tilintarkastaja	Jorma Nurkkala, JHT, KHT, KPMG Julkishallinnon palvelut Oy

Kuntayhtymän tehtävä

HUSin tehtävänä on tuottaa sen jäsenkuntien ja sairaanhoidopiirin järjestämisvastuuseen kuuluvia erikoissairaanhoidon ja kehitysvammahuollon palveluja sekä huolehtia yliopistolliselle sairaanhoidopiirille säädetystä muista tehtävistä.

HUSin laatima toimintakatsaus on kokonaisuudessaan tämän seurantaraportin liitteenä.

Analyysi

HUSin käyttämät budjettiluvut poikkeavat merkittävästi Helsingin kaupunginvaltuuston päättämästä talousarviosta. Kaupunginvaltuuston hyväksymä HUSin talousarvio vuodelle 2017 oli 14 milj. euroa pienempi kuin HUSin seurannassaan käyttämä talousarvio. Tilinpäätös ei kerro, kuinka kunnan erikoissairaanhoidon todelliset kustannukset ovat toteutuksessa suhteessa valtuuston päättämään talousarvioon.

HUSin hinnoittelu oli vuoden 2017 aikana liian korkealla tasolla. Palautettavaa ylijäämää syntyi HUS-talossa 107,8 milj. euroa, mistä Helsingin osuus oli noin 38 milj. euroa. HUSin palveluryhmien laskutusosuudella painotettu toimintavolyymi kasvoi edellisestä vuodesta 4,1 % edellisvuoteen nähden. Talousarvioon nähden toimintavolyymi kasvoi 6,1 %. Elektiivisten läheteiden määrä kasvoi arkipäivien määrällä oikaistuna 6,5 % ja päivystyskäyntien määrä 2,4 % edellisvuodesta. Hoitotakuun toteutuminen parantui edellisvuodesta, yli 6 kuukautta osastolle jonottaneita oli 431, kun vuotta aiemmin vastaava luku oli 899.

HUS:n toimintakulut (2 013,0 milj. euroa) ylittivät talousarvion 2,0 % ja virallinen tilikauden tulos oli 2,5

milj. euroa. Kuntayhtymän kassanriittävyys oli 12,9 päivää, mikä alitti tavoitetasona olleen 15 päivää.

Sampo Pajari, talous- ja suunnittelupäällikkö, sosiaali- ja terveystoimiala

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	EROTUS TP-TA	TP 2016
Myyntituotot	2 042 353	2 017 405	24 948	1 888 573
Maksutuotot	72 865	71 417	1 448	71 219
Tuet ja avustukset	12 279	7 674	4 605	9 889
Vuokratuotot	7 555	5 456	2 099	6 921
Muut toimintatuotot	3 639	770	2 869	2 186
Toimintatuotot	2 138 691	2 102 722	35 969	1 978 787
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0
Henkilöstökulut	-1 173 602	-1 184 227	10 625	-1 133 569
Palvelujen ostot	-349 596	-328 015	-21 581	-327 226
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-409 842	-381 366	-28 476	-377 514
Vuokratulot	-60 160	-63 211	3 051	-56 027
Avustukset	-5 431	-5 188	-243	-5 651
Muut toimintakulut	-14 361	-12 282	-2 079	-11 549
Toimintakulut	2 012 991	1 974 287	38 704	1 911 536
Toimintakate	125 700	128 434	-2 734	67 251
Rahoitustuotot ja -kulut	11 675	12 804	-1 129	12 533
Vuosikate	114 025	115 630	-1 605	54 718
Poistot ja arvonalentumiset	-118 344	-116 541	-1 803	-110 727
Satunnaiset tuotot	6 838	0	6 838	0
Tilikauden tulos	2 519	-910	3 429	-56 009
Poistoeron muutokset	0	0	0	0
Varausten muutokset	0	0	0	0
Rahastojen muutokset	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	2 519	-910	3 429	-56 009

Tase (1 000 euroa)	TP 2017	TP 2016		TP 2017	TP 2016
Vastaavaa			Vastattavaa		
Aineettomat hyödykkeet	25 888	35 686	Peruspääoma	391 253	391 253
Aineelliset hyödykkeet	823 569	776 814	Arvonkorotusrahasto	0	0
Sijoitukset	61 948	60 224	Muut omat rahastot	0	0
Pysyvät vastaavat yhteensä	911 404	872 725	Muu oma pääoma	0	0
Toimeksiantojen varat	5 550	5 611	Ed. tilikausien yli-/alijäämä	-2 519	53 489
Vaihto-omaisuus	24 079	24 103	Tilikauden yli-/alijäämä	2 519	-56 009
Saamiset	94 406	50 407	Oma pääoma yhteensä	391 253	388 734
Rahoitusarvopaperit	0	11 989	Poistoero	0	0
Rahat ja pankkisaamiset	77 671	57 295	Vapaaehtoiset varaukset	0	0
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	196 155	143 793	Pakolliset varaukset	53 716	55 428
			Toimeksiantojen pääomat	5 550	5 611
			Pitkäaikainen vieras pääoma	277 028	221 933
			Lyhytaikainen vieras pääoma	385 562	350 423
			Vieras pääoma yhteensä	662 591	572 356
Vastaavaa yhteensä	1 113 109	1 022 130	Vastattavaa yhteensä	1 113 109	1 022 130

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TP 2016
Vuosikate	114 025	54 718
Satunnaiset erät	6 838	0
Tulorahoituksen korjauserät	-2 937	-764
Investointimenot	-163 133	-132 471
Rahoitusosuudet investointimenoihin	2 066	538
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 269	703
Toiminnan ja investointien rahavirta	-39 871	-77 276
Antolainauksen muutokset	1 999	352
Lainakannan muutokset	57 762	-10 238
Oman pääoman muutokset	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-11 502	54 438
Rahoituksen rahavirta	48 258	44 552
Rahavarat 1.1.	69 283	102 007
Rahavarat 31.12.	77 671	69 283

Tuloslaskelman tunnusluvut	TP 2017	TP 2016
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	1,06	1,04
Toimintatuotot ilman kuntaosuuksia (%)	2 138 691	1 978 787
Vuosikate/poistot (%)	0,96	0,49

Taseen ja rahoituslaskelman tunnusluvut	TP 2017	TP 2016
Omavaraisuusaste (%)	35,42	38,41
Suhteellinen velkaantuneisuus (%)	30,59	28,49
Lainakanta (1 000 euroa)	291 933	234 171
Investointien tulorahoitus (%)	70,79	41,47
Kassan riittävyys (pv)	12,88	12,22
Quick ratio	0,45	0,34
Current ratio	0,51	0,41

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)

52%

Helsingin kaupungin omistussuosuus

Toimitusjohtaja	Suvi Rihtniemi
Hallituksen puheenjohtaja	Tatu Rauhamäki
Hallituksen varapuheenjohtaja	Sirpa Hertell
Hallituksen jäsen	Jaana Pelkonen
Hallituksen jäsen	Dennis Pasterstein
Hallituksen jäsen	Mika Helenius
Hallituksen jäsen	Sakari Rokkanen
Hallituksen jäsen	Sirpa Kauppinen
Hallituksen jäsen	Alviina Alametsä
Hallituksen jäsen	Ville Ylikahri
Hallituksen jäsen	Tarja Kantola
Hallituksen jäsen	Antti Aarnio
Hallituksen jäsen	Pekka Sinisalo
Hallituksen jäsen	Hanna Mithiku
Hallituksen jäsen	Kristian Rehnström
Hallituksen varajäsen	Sini Jokinen
Hallituksen varajäsen	Saara Hyrkkö
Hallituksen varajäsen	Tarik Ahsanullah
Hallituksen varajäsen	Sanna Hämäläinen
Hallituksen varajäsen	Ulla Palomäki
Hallituksen varajäsen	Nina Merjola-Repo
Hallituksen varajäsen	Sanna Tuhkunen
Hallituksen varajäsen	Tuomas Rantanen
Hallituksen varajäsen	Aino Tuominen
Hallituksen varajäsen	Samuli Isola
Hallituksen varajäsen	Riitta Ollila
Hallituksen varajäsen	Pasi Liukkonen
Hallituksen varajäsen	Kari Kälviä
Hallituksen varajäsen	Kicka Lindroos
Tilintarkastaja	Leif-Erik Forsberg, JHT, KHT, KPMG Julkishallinnon palvelut Oy

Kuntayhtymän tehtävä

HSL:n tehtävänä on suunnitella ja järjestää toimialueensa joukkoliikennekokonaisuus ja edistää sen toimintaedellytyksiä, vastata Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisesta, vastata toimialueensa joukkoliikenteen markkinoinnista ja matkustajainformaatiosta, hyväksyä toimialueellaan noudatettava joukkoliikenteen taksa- ja lippujärjestelmä sekä liikenteen taksat, vastata matkalippujen tarkastuksesta, päättää ja hankkia toimialueensa bussi-, raitiovaunu-, metro-, lautta- ja lähijunaliikennepalvelut sekä huolehtia muista viranomaiselle säädetyistä tehtävistä.

Toiminta ja merkittävimmät rapahtumat raportointikaudella

Lippu- ja informaatiojärjestelmä (LIJ2014) -hanke saatiin lähes päätökseen vuoden 2017 marraskuussa, mutta hankkeen viimeisiä töitä siirtyi vielä vuodelle 2018. Käyttöön otettava uusi lippujärjestelmä perustuu kaarimaisiin vyöhykkeisiin. Lippujen hinnoittelu ei enää perustu kuntarajoihin, vaan nykyistä enemmän matkan pituuteen. Kuntien tuki kohdenneetaan säännöllisten käyttäjien kausi- ja arvolippujen hintoihin. Hinnoitteluun vaikuttaa jäsenkuntien tahto subventiotasosta.

HSL:ssä on vuoden 2017 alussa käynnistetty Mobiciti-hanke, joka tähtää uusien joukkoliikenteen digitaalisten kuluttajapalveluiden kehittämiseen asiakaslähtöisesti. Palveluiden kehittäminen jatkuu edelleen vuoden 2018 aikana. Lisäksi yhtiö uudisti suosittua Reittioppaan täysin helmikuussa 2017.

Liikennepalvelujen kysyntä on jatkanut kasvamistaan. Vuonna 2017 HSL-alueella tehtiin 374,7 miljoonaa nousua, mikä on 2,0 % edellisvuotta enemmän. Suhteellisesti eniten kasvoivat matkustajamäärät HSL:n tilaamassa raitiovaunuliikenteessä, jossa matkustajamäärät nousivat 6,3 % edelliseen vuoteen verrattuna. Helsingin kantakaupungin raitiovaunuliikenne kasvaa ennakoitua voimakkaammin.

Metrolinjan matkustajamäärät kasvoivat 5,4 % edellisestä vuodesta. Metroliikenne laajeni 18.11.2017

kun metron uusi, Ruoholahden ja Matinkylän välinen osuus avattiin matkustajille.

Uusi liikennepalvelulaki kokoaa liikennepalveluihin liittyvän sääntelyn yhteen lakiin. Lain tavoitteena on ”helpottaa uusien innovaatioiden, digitalisaation ja automatisaation käyttöönottoa sekä liikenne palveluna -käsitteen (Mobility as a Service, MAAS) toteuttamista. Lähtökohtina ovat markkinaehtoinen toiminta ja käyttäjien tarpeisiin vastaavat, laadukkaat, edulliset ja tehokkaasti tuotetut palvelut.” Lain ensimmäinen vaihe tuli voimaan tammikuussa 2017.

Lain toiseen vaiheeseen sisältyy muun muassa puolesta-asiointi, jonka myötä asiakas voi luovuttaa kolmannelle osapuolelle oikeuden käyttämiensä lipputuotteisiin tai palveluihin, jotka edellyttävät tunnisteja käyttäjätietojen hyödyntämistä. Liikennepalvelulain toinen vaihe on astumassa voimaan 1.7.2018, mutta puolesta-asiointia koskeva säännös vasta 1.1.2019.

HSL valmistautuu liikennepalvelulain vaatimiin muutoksiin ja myyntirajapinnan toteutus on jo käynnistynyt. HSL on käynnistämässä myös liikkumispalveluiden Idea Lab -ohjelman, johon se kutsuu mukaan kaikkia kotimaisia ja ulkomaisia liikennealalla toimivia yrityksiä, organisaatioita ja kehittäjiä ideoimaan uudenlaisia liikkumispalveluita. Tarkoituksena on kehittää liikkumispalveluita HSL-alueelle erilaisten pilttien kautta.

Tuloskehitys

Merkittävimmät muutokset talousarvion toteutumiseen aiheutuivat länsimetron liikenteen aloitusajankohdan aiheuttamista muutoksista infra- ja operointikustannuksiin sekä kuntaosuustuloihin. Myös lippu- ja informaatiojärjestelmänhankeen valmistumisajankohta poikkesi talousarviossa arvioidusta ja tästä aiheutui poikkeama talousarviossa arvioituun poistomenoon.

Tilikauden tulos rahoituserien ja poistojen jälkeen oli 2,5 milj. euroa alijäämäinen, kun muutetussa talousarviossa oli varauduttu 54,1 milj. euron alijäämään. Toimintatuotot kasvoivat 2,4 % ja toimintakulut 5,6 % edellisestä vuodesta.

Toimintakate oli 9,0 milj. euroa, 19,0 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuotena. HSL:n toimintakuluista 57,9 % voitiin kattaa toimintatuotoilla, kun tuottoihin ei lasketa jäsenkuntien maksamia kuntaosuuksia.

Vuosikate oli 8,9 milj. euroa, 19,1 milj. euroa edellisistä vuotta vähemmän. Vuosikatteella saatiin lähes

katettua HSL:n poistot, jotka olivat 11,4 milj. euroa, 7,4 milj. euroa alle talousarvion.

Toimintatulot

HSL:n toimintatulot olivat yhteensä 657,2 milj. euroa, 14,5 milj. euroa (2,2 %) yli muutetun talousarvion (642,7 milj. euroa). Toimintatuloista 54,4 % oli lipputuloja ja 42,9 % kuntaosuuksia.

Lipputulot

Lipputulot olivat yhteensä 357,7 milj. euroa ja ne ylittivät talousarvion 14,1 milj. eurolla (4,1 %). Edellisen vuoden lipputuloihin nähden kasvua oli 26,3 milj. euroa (7,9 %).

Kuntaosuudet

Kunnat maksavat HSL:n kulut kuntaosuuksina siltä osin kuin niitä ei voida kattaa lipputuloilla tai muilla tuloilla. Kuntaosuudet olivat yhteensä muutetun talousarvion mukaiset 281,9 milj. euroa.

Muut toimintatuotot

Muut toimintatuotot, yhteensä 17,5 milj. euroa, koostuvat pääosin valtion tuista, tarkastusmaksutuloista ja liikenneoitsijöiltä laskutettavista matkakorttilaitteista ja taukotilojen vuokrista.

Valtion tuki suurten kaupunkien joukkoliikenteelle oli 4,73 milj. euroa.

Tarkastusmaksutuloja kertyi 4,9 milj. euroa ja niistä kirjattiin luottotappiovarauksiin 1,8 milj. euroa.

Vuokratuottoja kertyi 2,5 milj. euroa.

Toimintakulut

Toimintakuluja toteutui yhteensä 648,1 milj. euroa, mikä jäi 29,7 milj. euroa alle muutetun talousarvion (4,4%). Tästä summasta 21,4 milj. euroa johtui infra-kustannusten arvioitua pienemmästä määrästä. Toimintamenoista 619,3 milj. euroa (95,6 %) oli palvelujen ostomenoja.

Operointikustannukset

Joukkoliikenteen operointikustannukset olivat yhteensä 500,8 milj. euroa, 77,3 % HSL:n toimintakuluista. Säästöjä operointikustannuksissa kertyi muutettuun talousarvioon verrattuna yhteensä 2,0 milj. euroa (0,4 %).

Säästöä syntyi raitio liikenteen (1,8 milj. euroa), ja metrol iikenteen (3,7 milj. euroa) korvauksista. Toisaalta Länsimetron viivästy mistä jouduttiin paikkaamaan vuoden toisella puoliskolla ylimääräisellä bussiliikenteellä, ja bussioperoinnissa talousarvio ylittyi 3,4 milj. eurolla huolimatta talousarviota alhaisemmasta kustannustason noususta.

Infrakustannukset

Infrakustannukset olivat yhteensä 88,4 milj. euroa, 5,2 milj. euroa yli edellisen vuoden, mutta 21,4 milj. euroa alle muutetun talousarvion.

Muut toimintakulut

Muita kuin operointi- ja infrakustannuksia toteutui yhteensä 58,9 milj. euroa.

Ulkopuolisilta hankittavia palvelujen ostoja toteutui yhteensä 30,1 milj. euroa, 4,5 milj. euroa alle talousarvion.

Henkilöstökuluja toteutui yhteensä 20,8 milj. euroa, 0,4 milj. euroa yli talousarvion. Vuoden lopussa HSL:n palveluksessa oli 391 henkilöä.

Vuokrakuluja toteutui yhteensä 4,1 milj. euroa ja aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannuksiin käytettiin 1,5 milj. euroa sekä muihin kuluihin 2,4 milj. euroa. Muut kulut sisälsivät pääosin tarkastusmaksutuloista kirjattuja luottotappioita 1,6 milj. euroa.

Toimintatuottojen ja -kulujen erotuksena syntyvä toimintakate oli 9,0 milj. euroa.

Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoituksen nettokulujen arvioitiin olevan 0,2 milj. euroa ja ne toteutuivat talousarvion mukaisina.

Vuosikate rahoituserien jälkeen oli 8,9 milj. euroa.

Poistot

Suunnitelmapoistot ovat yhteensä 11,4 milj. euroa, ja ne alittivat talousarvion 7,4 milj. eurolla.

Tilikauden tulos ja yli-/alijäämä

Tilikauden tulos rahoituserien ja poistojen jälkeen on 2,5 milj. euroa alijäämäinen, kun muutetussa talousarviossa oli varauduttu 54,1 milj. euron alijäämäiseen tulokseen. Tilikauden tulos esitetään kirjattavaksi edellisten vuosien ylijäämätilille. Kuntakohtaista kertynyttä ylijäämä käytetään seuraavassa toiminta- ja taloussuunnitelmassa kuntaosuuksia vähentävänä eränä.

Investoinnit

Investointimenot olivat 21,2 milj. euroa vuonna 2017, kun talousarviossa oltiin varauduttu 32,8 milj. euron investointimenoihin. Investointibudjetin alittuminen 11,6 milj.eurolla johtuu LIJ2014 –hankkeen viivästy misistä sekä mm. Asiakkuus ja myynti- ja Joukkoliikenne –hankeryhmiin kuuluvien investointien siirtymisestä tuleville vuosille. Toiminnan ja investointien rahavirta oli tilikaudella 12,4 milj. euroa alijäämäinen.

Rahoitus ja vastuusitoumukset

Maksuvalmius pysyi vuoden aikana hyvänä. HSL sijoitti ylimääräisiä kassavaroja korkorahastoihin vuoden loppupuolella negatiivisten talletuskorkojen välttämiseksi. HSL on tilinpäätöksessä velaton.

Toiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on vireillä yksi oikeudenkäynti, jossa on HSL:n kannalta merkittävä taloudellinen riski.

Tilikauden aikana ei ole raportoitu muista HSL:n omassa toiminnassa toteutuneista riskeistä, joista olisi aiheutunut (tai aiheutumassa) merkittävää vahinkoa kuntayhtymän toiminnalle.

Länsimetron liikenteen aloittaminen on viivästynyt kaksi kertaa HSL:n talousarvioissa 2016 ja 2017 asetetuista tavoitteista. Länsimetron investointikustannukset kasvoivat huomattavasti suunniteltua korkeammiksi, mikä kasvattaa HSL:ltä vuosittain laskutettavien infrakustannusten määrää ja nostaa osaltaan lippujen hintojen korotustarvetta.

Toiminta- ja taloussuunnitelman 2018 - 2020 mukaisesti HSL:n toimintakulut kasvavat vuoden 2017 tilinpäätöksen 648,1 milj. eurosta vuoden 2020 742,1 milj. euroon eli 14,5 %:lla.

Tulevia suuria infrahankkeita ovat: Raide-Jokeri, Espoon kaupunkirata, Kruunusillat, raitioverkon kehittäminen, länsimetron jatke Kivenlahteen ja Pisara-rata. Näillä kaikilla on suuri merkitys HSL:n talouteen ja lippujen hintoihin sekä kuntaosuuksien määrään.

HSL:n alue laajeni 1.1.2018, kun Siuntio ja Tuusula liittyivät HSL:n jäseniksi. HSL toimii vuonna 2018 yhdeksän jäsenkuntansa alueella.

Ympäristöasioiden hallinta

Helsingin seutu kasvaa kovaa vauhtia. Seudulla ennustetaan olevan vuonna 2050 yli kaksi miljoonaa asukasta ja miljoona työpaikkaa. Seudulla tehdään tuolloin noin 5,7 miljoonaa päivittäistä matkaa.

HSL:n tavoitteena on vähentää lähipäästöjä ja hiilidioksidipäästöjä yli 90 prosenttia vuoteen 2025 mennessä vuoden 2010 tasosta.

Lokakuussa järjestettiin sopimusliikenneitsijöille ympäristöbonustarjouskilpailu, jonka tarkoituksena on maksaa bonusta linja-autoliikenteen hiilidioksidi- ja lähipäästöjen vähentämisestä. Vuonna 2017 päästöjä alentavista toimenpiteistä maksettiin bonusta 1,2 milj. euroa ja viimeisimmän tarjouskilpailun perusteella vuonna 2018 tullaan maksamaan bonusta yhteensä noin 1,0 milj. euroa.

Bussiliikenteen päästöt alenivat tavoitteen mukaisesti

HSL:n ympäristötavoitteissa on edetty suunnitelmiensa mukaan. Bussiliikenteen päästöt alenivat vuonna 2017 asetettujen tavoitteiden mukaisesti kaluston uusitumisen, pakokaasujen puhdistuslaitteistojen sekä biopolttoaineiden käytön seurauksena.

Helsingin ensimmäinen täyssähköbussi lähti liikenteeseen tammikuussa

ePELI -hankkeen kautta HSL-alueelle luodaan uusi innovatiivisten ratkaisujen ja teknologioiden käyttöönoton mahdollistava, määräaikaan sähköbussiliikennöintiin perustuva toimintamalli.

HSL:n bussiliikennöitsijöille on tarjottu mahdollisuutta sähköbussien kokeiluun ilman että kokeilu vaikuttaa liikennöitsijän kalustohankintoihin sekä talouteen.

Sähköbussien latauspisteet otettiin käyttöön linjan 55 päätepysäkillä Koskelassa sekä linjan 23 päätepysäkillä Ruskeasuolla. Näiden lisäksi rakennettiin latauspisteitä Rautatientorille, Hakaniemeen sekä Malminkartanoon.

Biopolttoainetoimituksiin valmistauduttiin

Vuoden aikana jatkettiin BioSata-hankkeen ”Korkeaseosteisilla biopolttoaineilla hiilettömään kaupunkiliikenteeseen” toteutussuunnittelua.

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	EROTUS TP-TA	TP 2016
Myyntituotot	360 023	345 299	14 724	333 425
Maksutuotot	0	0	0	0
Kuntaosuudet	281 908	313 345	-31 437	293 838
Tuet ja avustukset	6 065	6 219	-154	5 406
Vuokratuotot	2 469	2 335	134	2 558
Muut toimintatuotot	6 722	6 972	-250	6 505
Toimintatuotot	657 186	674 170	-16 984	641 732
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0
Henkilöstökulut	-20 780	-20 393	-387	-19 638
Palvelujen ostot	-619 328	-647 196	27 868	-586 173
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 540	-1 166	-374	-1 277
Vuokrakulut	-4 059	-5 319	1 260	-3 489
Avustukset	0	0	0	0
Muut toimintakulut	-2 436	-3 776	1 340	-3 102
Toimintakulut	-648 143	-677 780	29 637	-613 678
Toimintakate	9 044	- 3 680	12 724	28 054
Rahoitustuotot ja -kulut	-188	-240	52	-144
Vuosikate	8 856	-3 920	12 776	27 910
Poistot ja arvonalentumiset	-11 363	-18 732	7 369	-9 004
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-2 507	-22 652	20 145	18 906
Poistoeron muutokset	0	0	0	0
Varausten muutokset	0	0	0	0
Rahastojen muutokset	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 507	-22 652	20 145	18 906

Tase (1 000 euroa)	TP 2017	TP 2016		TP 2017	TP 2016
Vastaavaa			Vastattavaa		
Aineettomat hyödykkeet	42 420	38 733	Peruspääoma	9 230	9 230
Aineelliset hyödykkeet	23 368	17 209	Arvonkorotusrahasto	0	0
Sijoitukset	3 410	3 386	Muut omat rahastot	0	0
Pysyvät vastaavat yhteensä	69 197	59 328	Muu oma pääoma	3 778	9 759
Toimeksiantojen varat	0	0	Ed. tilikauden yli-/alijäämä	70 606	45 720
Vaihto-omaisuus	935	50	Tilikauden yli-/alijäämä	-2 507	18 906
Saamiset	36 526	37 583	Oma pääoma yhteensä	81 108	83 614
Rahoitusarvopaperit	0	0	Poistoero	0	0
Rahat ja pankkisaamiset	86 163	90 728	Vapaaehtoiset varaukset	0	0
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	123 624	128 361	Pakolliset varaukset	0	0
			Toimeksiantojen pääomat	0	0
			Pitkäaikainen vieras pääoma	0	0
			Lyhytaikainen vieras pääoma	111 714	104 074
			Vieras pääoma yhteensä	111 714	104 074
Vastaavaa yhteensä	192 822	187 688	Vastattavaa yhteensä	192 822	187 688

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TP 2016
Vuosikate	8 856	27 910
Satunnaiset erät	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	0	0
Investointimenot	-21 232	-17 005
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-12 376	10 905
Antolainauksen muutokset	0	0
Lainakannan muutokset	0	0
Oman pääoman muutokset	0	-4 638
Muut maksuvalmiuden muutokset	7 812	5 109
Rahoituksen rahavirta	7 812	471
Rahavarat 1.1.	90 728	79 352
Rahavarat 31.12.	86 163	90 728

Tuloslaskelman tunnusluvut	TP 2017	TP 2016
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	101,4	104,6
Toimintatuotot ilman kuntaosuuksia (%)	57,9	56,7
Vuosikate/poistot (%)	77,9	310
Kuntaosuudet/asukas	225	242
Taseen ja rahoituslaskelman tunnusluvut	TP 2017	TP 2016
Omavaraisuusaste (%)	49,8	52,5
Suhteellinen velkaantuneisuus (%)	12,4	11,8
Lainakanta (1 000 euroa)		0
Investointien tulorahoitus (%)	41,7	164,1
Kassan riittävyys (pv)	48,5	54,0
Quick ratio	1,5	1,7
Current ratio	1,1	1,23

HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

57,6 %

Osuus peruspää-
masta

Toimitusjohtaja	Raimo Inkinen
Hallituksen puheenjohtaja	Mia Nygård
Hallituksen varapuheenjohtaja	Atte Harjanne
Hallituksen jäsen	Johanna Krabbe
Hallituksen jäsen	Matti Niiranen
Hallituksen jäsen	Kari Kuusisto
Hallituksen jäsen	Minna Korpela
Hallituksen jäsen	Amanda Pasanen
Hallituksen jäsen	Kirsi Louhelainen
Hallituksen jäsen	Maija Rautavaara
Hallituksen jäsen	Antti Vuorela
Hallituksen jäsen	Tarmo Parviainen
Hallituksen jäsen	Markku Saarikangas
Hallituksen jäsen	Kati Tyystjärvi
Hallituksen jäsen	Anders Portin
Hallituksen varajäsen	Joona Haavisto
Hallituksen varajäsen	Aino Tuominen
Hallituksen varajäsen	Samu Ihalainen
Hallituksen varajäsen	Emilia Knaapi
Hallituksen varajäsen	Marja Ahola
Hallituksen varajäsen	Markku Weckman
Hallituksen varajäsen	Jussi Airaksinen
Hallituksen varajäsen	Timo Lahti
Hallituksen varajäsen	Antti Annala
Hallituksen varajäsen	Anna-Maria Kantola
Hallituksen varajäsen	Hannele Kerola
Hallituksen varajäsen	Taisto Miettinen
Hallituksen varajäsen	Tuomas Suihkonen
Hallituksen varajäsen	Anna Jungner-Nordgren
Tilintarkastaja	Leif-Erik Forsberg, JHT, KHT, KPMG Julkishallinnon palvelut Oy

Kuntayhtymän tehtävä

HSY:n tehtävänä on hoitaa jäsenkuntiensa jätelain mukainen jätehuolto ja siihen liittyvä toiminta, toimia vesihuoltolaissa tarkoitettuna vesihuoltolaitoksena, joka huolehtii vesihuollosta toiminta-alueellaan, huolehtia jäsenkuntiensa ilmansuojelun seuranta-, tutkimus- ja suunnittelu- sekä koulutus- ja valistustehtävistä sekä hoitaa jäsenkuntien sille antamat muut kuntayhtymän toimintaan liittyvät yhteiset tehtävät.

Toiminta ja merkittävimmät rapahtumat raportointikaudella

HSY tuotti vuonna 2017 vesi- ja jätehuoltopalveluja yli miljoonalle pääkaupunkiseudun asukkaalle ja yrityksille. Talousvettä tuotettiin ja jätevettä puhdistettiin myös toiminta-alueen ulkopuolisille vesihuoltolaitoksille sekä hoidettiin jätehuoltopalvelut sopimusperusteisesti Kirkkonummen kunnalle. Seutu- ja ympäristötietoja tuotettiin pääkaupunkiseudulle ja osin laajemmalle, Helsingin seudun 14 kunnan alueelle.

Vesihuolto

Talousvettä pumpattiin verkostoon 2,7 milj. m³ edellistä vuotta vähemmän. Vuoden 2016 veden pumppaus verkostoon oli poikkeuksellisen korkea ja vuoden 2015 normaalia pienempi. Päättyneellä tilikaudella määrä palautui tavanomaiselle tasolle.

Tuotettu vesi oli hyvälaatuista. Se täytti sekä viranomaisten laatuvaatimukset ja -suositukset että HSY:n omat laatuvaatimukset. Vettä tuotettiin kahdella pintavesilaitoksella ja yhdellä pohjavesilaitoksella.

Veden laskutettu määrä kasvoi 0,4%. Volyymikasvuun vaikuttaa pääkaupunkiseudun voimakas asukasmäärän kasvu, mutta samaan aikaan ominaiskulutus laskee lähinnä vettä säästävien teknisten ratkaisujen myötä. Laskutuksen osuutta pumppauksesta ei tule tarkastella vuositasolla arviolaskutuksen vuoksi. Useamman vuoden keskimääräinen kehitys viittaa siihen, että vesijohtoverkoston vuotavuus on pienentynyt.

HSY:n jätevedenpuhdistamot saavuttivat ympäristölupamääräysten mukaisen toimintatason sekä ympäristölupamääräyksiä tiukemmat HSY:n omat tonnipohjaiset tavoitteet lukuun ottamatta viimeistä vuosineljänneistä Suomenojan puhdistamolla.

Suomenojan fosfori- ja BOD-reduktioprosentit eivät saavuttaneet ympäristöluvan määräyksen tasoja. Syynä ylitykselle oli erittäin laimeat vedet ennätyselinten sateiden vuoksi. Syksy oli sateisin 30 vuoteen.

Viikinmäen jätevedenpuhdistamon tulos oli vuonna 2017 OCP-indeksillä mitattuna erittäin hyvä. Jätevedenpuhdistamoilla oli vuonna 2017 laitoshitus Suomenojalla lokakuussa erittäin rankkojen syysateiden seurauksena. Viikinmäessä ei ollut laitoshituita. Jätevedenpuhdistuksen kuormitus mereen vuonna 2017 fosforin osalta oli 31 tonnia (tavoite 40 tonnia) ja typen osalta 1 116 tonnia (tavoite 1 200 tonnia).

Jätehuolto

Vuoden 2017 aikana tehtiin yhteensä noin 8,4 milj. jäteasiatyhjennystä, joka oli noin 0,4 milj. tyhjennystä edellisestä vuodesta enemmän. Tyhjennysten kasvun määrään vaikutti erityisesti sako- ja umpikaivolietteen keräyksen käynnistyminen alkuvuodesta Espoossa ja huhtikuun alussa Kirkkonummella sekä Itä-Helsingin ja Helsingin keskusta-alueiden kartongin keräyksen siirtyminen HSY:n hoidettavaksi. HSY hoitaa nyt koko toimialueensa sako- ja umpikaivolietteen sekä kartongin tyhjennykset ja kuljetuksen. Syksyllä käynnistyi myös muovipakkausten erilliskeräys kaikille asuinalueille lukuun ottamatta syväkeräyssäiliöitä. Vuoden aikana kilpailutettiin yhteensä 34 jätteenkuljetuksen urakka-alueita, jotka pitivät sisälleen sekajätteen, biojätteen ja kartongin.

Ämmässuolle käsiteltäväksi vastaanotettujen jätteiden ja maa-ainesten määrät kasvoivat noin 10 % edellisestä vuodesta. Kasvanut jätemäärä koostui mm. jätepitoisesta maasta, jota toimitettiin Ämmässuolle käsiteltäväksi kolme kertaa enemmän kuin vuonna 2016. Lajiteltavien jätteiden määrät kasvoivat kolmanneksella. Biojätteitä käsiteltiin 10 % enemmän kuin vuonna 2016. Biokaasuvoimala tuotti sähköä 9,7 GWh ja lämpöä 15,3 GWh.

Ämmässuon aluetta kehitetään jätteenkäsittelykeskuksesta ekoteollisuuskeskukseksi Ekomo -projektissa. Tavoitteena on alue, jossa HSY:n toimintojen ympärille syntyy erilaisiin kumppanuuksiin ja yritysyhteistyöhön nojaavaa uutta tuotantoa, palveluita ja jättemateriaalien uutta jalostusta. Vuoden 2017 aikana solmittiin kolme uutta Ekomo-yhteistyösopimusta.

Kivikon, Konalan, Munkinmäen, Ruskeasannan ja Ämmässuon Sortti-asemilla kävi vuonna 2017

yhteensä 439 260 asiakasta. Asiakasmäärät nousivat 9 % edellisvuoteen verrattuna. Ruskeasannan Sortti-asema on otettu hyvin vastaan asiakkaiden keskuudessa ja se on vähentänyt asiakkaita ruuhkaiselta Kivikon Sortti-asemalta.

Seutu- ja ympäristötieto

Pääkaupunkiseudun ilmanlaatua seurattiin 11 mittausasemalla seitsemässä kiinteässä mittauspisteessä sekä lisäksi siirrettävillä asemilla erityyppisissä kaupunkiympäristöissä. Ilmanlaadun mittausverkkoa on täydennetty innovatiivisilla sensoreilla ja liikenteen päästöjä on tutkittu yhdessä tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa Mäkelänkadun supermittausasemalla. Ilmanlaatua mitattiin myös Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alueella.

Seudullisessa perusrekisterissä (SePe) ylläpidettiin pääkaupunkiseudun yhtenäisiä rekisteri- ja paikkatietoja. HSY kokosi maankäytön asumisen ja liikenteen sopimuksen 2016 - 2019 seurantatiedot yhteistyössä Uudenmaan liiton, HSL:n, kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. Tietoja avattiin avoimena datana. Ilmastoviisas asuminen -raportti julkaistiin.

Vähähiilistä liikkumista ja resurssitehokkuutta edistävissä ELIAS -hankkeessa tehtiin kansainvälistä vertailua asemanseutujen kehittämisestä yhteistyössä Liikenneviraston ja MAL-verkoston kanssa. Asemanseutu-teema jatkui uusilla hankevalmisteluilla sekä SMART-MR:n -hankkeen työpajoilla.

Tuloskehitys

Toimintatuottoja kertyi 368,5 milj. euroa, 14,2 milj. euroa alkuperäistä talousarviota enemmän. HSY:n toimintatuotot tilikaudella 2017 olivat 368,5 milj. euroa, josta 252,7 milj. euroa oli vesihuollon ja 105,1 milj. euroa jätehuollon myyntituottoja. Seutu- ja ympäristötiedon tulosalueen sekä ilmastoinfon toiminnan kulujen kattamiseksi jäsenkunnilta perityt kuntaosuudet olivat 4,1 milj. euroa. Muita tuottoja kertyi 6,6 milj. euroa.

Vesihuollon käyttö- ja perusmaksuja kertyi 2,2 milj. euroa talousarviota enemmän, josta suurin osa talousarviota suurempana toteutuneesta volyymin johtuen. Rakentaminen jatkui edelleen erittäin vilkkaana, jonka seurauksena liittymismaksuja kertyi 2,8 milj. euroa talousarviota enemmän.

Jätteen kuljetus- ja käsittelymaksutuottoja kertyi yhteensä 7,7 milj. euroa talousarviota enemmän. Jätteenkäsittelyn toimintatuotot nousivat erityisesti jätteenkäsittelyn maa-ainesten ja lajiteltavan jätteen oletettua suurempien vastaanottomäärien johdosta. Myös kiinteistöjen jätteenkuljetuspalveluiden ja Sortti-asemien

ennakoitua suuremmat suoritevolyymit lisäsivät jätehuollon myyntituottoja. Muut liiketoiminnan myyntituotot toteutuivat lähes talousarvion mukaisina.

Muita tuottoja kertyi 1,8 milj. euroa talousarviota enemmän. Tukia ja avustuksia saatiin budjetoitua enemmän. Lisäksi saatuihin vahingonkorvauksiin sisältyi muutama tavanomaista suurempi palautus, mutta vastaavasti vahingonkorvauskuluja maksettiin arvioitua enemmän.

Toimintakulut olivat 173,5 milj. euroa, 4,4 milj. euroa talousarviota enemmän. Toimintakulut muodostuivat seuraavasti: henkilöstökulut 41,5 milj., palvelujen ostot 92,8 milj., materiaalihankinnat 26,6 milj. ja muut toimintakulut 12,6 milj. euroa.

Henkilöstökulut jäivät 1,2 milj. euroa talousarviota pienemmiksi. Toteutuma sisältää budjetoimattoman 1,2 milj. euron varauksen vuodelta 2017 maksettaviin tulospalkkioihin. Tulospalkkiot rahoitetaan voimassaolevan käytännön mukaisesti toimintakulusäästöillä ja toimintakatteen paranemisella. Toteutunut henkilöstömäärä jäi henkilöstösuunnitelmaa merkittäväksi pienemmäksi, mikä heijastuu toteutuneisiin henkilöstökuluihin niitä vastaavasti vähentäen. Kuluja on pienentänyt osaltaan budjetoimattomat oikaisuerät, kuten sairaskorvaus-, vanhempainvapaa- ym. Kelan maksamat korvaukset.

Palvelujen ostot toteutuivat 3,3 milj. euroa talousarviota pienempinä. Säästöjä syntyi erityisesti asiantuntijapalveluissa sekä kone- ja kuljetuspalveluissa mm. Metsäpirtin seulonnan sopimushinnan jäätyä odotettua alhaisemalle tasolle. Toimintavolyymin kasvusta huolimatta jätteenkuljetuksen kustannukset eivät ylittyneet johtuen mm. jätteenkuljetusten kilpailutuksista saatujen säästöjen ansiosta.

Materiaalihankinnat toteutuivat lähes talousarvion mukaisina. Jätevedenpuhdistuksen sähkön oma tuotannosta syntyi 1,0 milj. euron säästöt budjetoituihin energiakuluihin nähden, mikä kattoi talousarvion ylitykset muissa tarvike- ja tavarahankinnoissa. Muut toimintakulut toteutuivat lähes talousarvion mukaisina.

Rahoitustuotot- ja kulut

Rahoitustuotot ja -kulut -66,9 milj. euroa jäivät 0,7 milj. euroa talousarviota pienemmiksi.

Yhteensä rahoitustuotot ja -kulut olivat -66,9 milj. euroa, josta rahoitustuottoja oli 1,6 milj. euroa ja rahoituskuluja 68,5 milj. euroa. Rahoitustuottoihin sisältyy 1,2 milj. euron osinkotulot HSY:n tytäryhtiö Uudenmaan Woima Oy:ltä. Rahoituskuluista suurin osa, 63,0 milj. euroa oli jäsenkunnille perustamislainoista

maksettuja korkoja, loput pääosin ulkopuolisen lainarahoituksen korkokuluja.

Poistot

Poistot 101,5 milj. euroa toteutuivat 4,2 milj. euroa talousarviota suurempina. Poistoihin sisältyy Dämmän vedenpuhdistuslaitoksen toiminnan lakkaamisesta aiheutuva 3,2 milj. euron kertapoisto.

Tilikauden tulos

Tulos ennen tilinpäätössiirtoja oli 28,4 milj. euroa ylijäämäinen, joka oli 15,1 milj. euroa talousarviossa ennakoitua enemmän. Poistoeron vähennyksen (+0,6 milj. euroa) sekä vesihuollon tuloksestaan maksaman tuloveron (-1,1 milj. euroa) jälkeen tilikauden tulos jäi 27,9 milj. euroa ylijäämäiseksi talousarviota merkittävästi suurempina toteutuneiden toimintatuottojen ja toimintakulusäästöjen johdosta.

Investoinnit

Vesihuollon investoinnit jäivät 22,4 milj. euroa talousarviota pienemmiksi.

Kaupunkilähtöiset rakentamishankkeet ylittivät talousarvion 1,0 milj. eurolla. Alueverkoston hankkeet etenivät ennakoitua nopeammin ja laajemmin rakentamisen suhdannetilanteesta johtuen.

Vesihuoltolähtöiset investoinnit alittivat talousarvion 23,8 milj. eurolla. Vedenhankinnan- ja puhdistuksen investoinnit toteutuivat 4,5 milj. euroa talousarviota suurempina. Vedenpuhdistuksen osalta Vanhankaupungin kapasiteetin kasvattamisen urakat jatkuivat vielä vuoden 2017 aikana. Osin tästä johtuen Kunkin pohjavesilaitoksen uusimisurakka käynnistyi ennakoitua myöhemmin.

Vedenjakelun ja viemäroinnin uudisinvestoinnit alittivat talousarvion 9,6 milj. eurolla. Urakoiden käynnistyminen viivästyi verkostojen kapasiteetti-, toiminnallisuus- ja riskitarkastelujen edellyttämien laajuusmuutosten johdosta. Määräraharaketta vähensi myös se, että Laajasalon paineviemäriurakka valmistui kokonaisuudessaan jo vuoden 2016 puolella. Ennakoidusta määräraha-alituksesta johtuen vedenjakelun ja viemäroinnin saneerausinvestointeihin voitiin panostaa suunniteltua enemmän ja ne toteutuivat 2,2 milj. euroa talousarviota suurempina.

Blominmäen jätevedenpuhdistamon toteutuneet kustannukset olivat 30,9 milj. euroa, 18,7 milj. euroa talousarviota pienemmät. Urakkajärjestelyistä johtuen

erillistä rakennusurakkaa ei käynnistetty, vaan puhdistamon toteutuksessa päädyttiin puhdistamon kokonaisuuden kattavaan keväällä 2018 käynnistyvään projektinjohtourakkaan. Lisäksi luolastolouhintaurakan kustannukset olivat myös alkuperäistä arviota pienemmät.

Jätehuollon investoinnit toteutuivat lähes talousarvion mukaisina.

Aluepalvelulähtöisistä investoinneista joulukuussa valmistuneen Jorvaksen Sortti-aseman rakennustyöt toteutuivat jokseenkin talousarvion mukaisesti. Rakennusinvestointimenoja sopeutettiin talousarviovuoden aikana kattamaan talousarvion ulkopuolisia Seutulan puuhakkeen varastointi- ja käsittelykentän rakennustöitä.

Käsittelypalvelulähtöiset investoinnit jäivät 2,0 milj. euroa talousarviota pienemmiksi. Ämmässuon tassaualtaan pinnoitustyötä ei toteutettu, vaan altaan parasta pinnoitustapaa selvitettiin vielä vuoden kuluessa. Kaatopaikan pinnan viimeistelyrakentamista siirrettiin suunnitellusta eteenpäin, koska sitä ennen halutaan selvittää mm. jätevoimalan kuonan soveltuminen pintarakenteisiin. Kaatopaikalla toteutettiin demonstraatiohankkeita käyttökelpoisimman pintarakenteen löytämiseksi.

Biojätteen käsittelyn osalta hankkeet etenivät lähes talousarvion mukaisesti. Ämmässuon laajennusalueella saatettiin loppuun huoltokanaalin kattamisen rakennustyöt ja toteutettiin jätepaalien varastokentän rakennustyöt.

Veikkolan sakokaivolietteen vastaanottoaseman rakennustyöt valmistuivat. Maanhankinta ei toteutunut. Kuljetuspalveluiden astiahankintoja toteutettiin talousarviota laajemmin, mutta mm. käsittelypalveluiden kalustohankintoja ei ollut tarpeen toteuttaa suunnitellussa laajuudessa. Muut investoinnit ylittyvät yhteensä noin 2,0 milj. eurolla.

Muut investoinnit jäivät 1,9 milj. euroa talousarviota pienemmiksi.

Seutu- ja ympäristötiedon, ohjauksen ja kehittämisen, tukipalvelujen ja asiakaspalvelun investoinnit jäivät 1,9 milj. euroa talousarviosta. Ero muodostuu pääosin suurten tietojärjestelmäprojektien kulujen jaksottumisesta projektien etenemisen mukaan eri tilikausille sekä osan Ilmalantori 1 kalusteiden vuoden 2018 puolelle siirtyneistä toimituksista.

Rahoitus ja vastuusitoumukset

Vuonna 2017 vuosikate oli 129,9 milj. euroa, joka ei riittänyt kattamaan kuntayhtymän lainojen lyhennyksiä ja investointitasoa.

Tilikauden aikana nostettiin uutta pitkäaikaista lainaa yhteensä 55,0 milj. euroa. Vanhoja lainoja lyhennettiin 15,4 milj. eurolla. Lyhytaikaisia maksuvalmiusluottoja (kuntatodistusohjelma) nostettiin tarpeen mukaan useissa erissä. Tilikauden päättyessä lyhytaikaisia maksuvalmiusluottoja ei ollut. Maksuvalmius on ollut hyvä.

HSY:llä on merkittäviä taseen ulkopuolisia vastuita. Tilinpäätöshetkellä 31.12.2017 leasingvastuiden määrä oli noin 8,3 milj. euroa ja vuokravastuiden noin 90,2 milj. euroa.

Leasing- ja vuokravastuista merkittävimmät ovat maa-alueiden vuokravastuut jäsenkaupungeille, Ilmalantori 1 uudet toimitilat sekä Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksessa biokaasun sähkön- ja lämmöntuotantolaitoksen leasingsopimus. Lisäksi HSY:n osuus Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymän 31.12.2017 mennessä kertyneestä alijäämästä on 2,7 milj. euroa. Alijäämän kattamisesta on tehty suunnitelma.

Ympäristö asioiden hallinta

HSY pyrkii strategiansa mukaan parantamaan kotitalouksien jätteiden materiaali- ja energiahyötykäyttöä ja vähentämään jätevedenpuhdistuksen ravinnepäästöjä ja epäpuhtauksia sekä kasvihuonepäästöjä. Sekaviemäroidyn verkon jätevesien ylivuotoja ja verkostoon pumpattuja vesimääriä vähennetään. Myös kotitalouksien sekajätteen määrää pyritään vähentämään mm. lasin, metallin, kuitupakkausten ja muiden hyödynnettävien materiaalien määrän pienentämisellä sekajätteessä. Ympäristövastuuta toteutetaan kokonaisvaltaisesti HSY:n toiminnassa ja eri prosesseissa. HSY:ssä on usealla eri osa-alueella asetettu ympäristölupasäädöksiä tiukempia tavoitteita, joita seurataan ja joiden mukaisesti toimintaa kehitetään jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti. HSY:n toimintapolitiikan ympäristöperiaatteita ovat:

HSY:n ympäristöryhmän vastuulla on varmistaa, että HSY:n toiminnan ympäristönäkökohdat on tunnistettu ja merkittävimmät ympäristövaikutukset on määriteltävä. Ympäristöohjelma on osa toiminta- ja taloussuunnitelmaa.

Energian kulutus ja tuotanto

HSY kulutti vuonna 2016 energiaa 206,6 gigawattituntia, josta sähkön osuus oli 57 prosenttia, lämmityksen 41 prosenttia ja ajoneuvojen ja työkonien 2 prosenttia. Suurin sähköntarve HSY:ssä on jätevedenpuhdistamoilla ja vedenpuhdistuslaitoksilla. Myös jätevesipumppaamot ja jätteenkäsittelykeskus käyttävät runsaasti sähköä. Energiankulutus kasvoi 4 prosenttia, johtuen erityisesti lämmön hyödyntämisen lisääntymisestä Ämmässuolla.

Vuonna 2016 uusiutuvaa energiaa tuotettiin yhteensä 213 GWh, sisältäen 26,6 GWh myytyä biokaasua. Energiantuotanto kasvoi 5 prosenttia, ja HSY oli laskeutuneesti 103-prosenttisesti energiaomavarainen. HSY:n perustamisesta lähtien uusiutuvan energian tuotanto on selvästi kasvanut, mutta energiaa myös kuluu jonkin verran aiempaa enemmän.

Oman uusiutuvan sähkön ja lämmön tuotannon lisäksi HSY:llä on merkittävä rooli pääkaupunkiseudun kaukolämmön tuotannossa. Vuonna 2016 Espoon Suomenojan ja Helsingin Katri Valan lämpöpumppulaitokset hyödynsivät puhdistetun jäteveden hukkalämpöä yhteensä 441 gigawattitunnin edestä. Vantaan jätevoimalaan toimitetun sekajätteen energiasältö oli 900 GWh.

HSY pyrkii vähentämään energiankulutustaan kuntien energiatehokkuussopimuksen uuden sopimuskauten tavoitteiden mukaisesti 7,5 % vuoteen 2025 mennessä vuoden 2015 tasosta. Välitavoite vuodelle 2020 on 4 %. Tavoitteet voidaan saavuttaa merkittävästi investoinneilla sekä jalkauttamalla energiatehokkuus koko organisaation läpileikkaavaksi tavoitteeksi lukuisilla toimenpiteillä.

HSY:n kasvihuonekaasupäästöt olivat vuonna 2017 hiilidioksidiksi laskettuna 182 300 tonnia, joka on hiekan alle neljä prosenttia pääkaupunkiseudun kokonaispäästöistä. Suurimmat päästöt syntyivät jätevedenpuhdistuksen prosesseista (43 %), kaatopaikan metaanipäästöistä (40 %) ja kompostoinnista (14 %). Vuonna 2017 kaatopaikan hajapäästöt vähenivät yli neljänneksellä. Kokonaisuudessaan päästöt vähenivät 7 prosenttia ja olivat ennätysmatalat.

Itämeri

Itämeri-haasteen toimenpideohjelma HSY:ssä koostuu vesistökuormituksen vaikuttavista toimista, jätevedenpuhdistuksessa ja viemäriverkossa. Itämerihaasteen toimenpideohjelman vuosille ohjelmakauden 2016 – 2018 hankekokonaisuuksia ovat:

- 1) investointien hallinta,

- 2) hule- ja ylivuotovesien hallinta,
- 3) hajakuormituksen vähentäminen,
- 4) tutkimus,
- 5) tietoisuuden lisääminen ja
- 6) kansainvälinen yhteistyö.

Toimenpideohjelman hankkeet ovat edenneet pääpiirteissään suunnitellusti.

Toiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät

Operatiiviset riskit

Merkittäviin operatiivisiin riskeihin kuuluvat laaja talousveden vakava laatuhäiriö ja iso alueellinen vedenjakeluhäiriö. HSY:ssä on käytössä juomaveden turvallisuussuunnitelma WSP (Water Safety Plan), joka kattaa raakaveden hankinnan, vedenpuhdistusprosessin ja vedenjakelun. Vastaavasti on laadittu jätevedenpuhdistuksen ja viemäroinnin turvallisuussuunnitelma SSP (Sanitation Safety Plan).

Operatiivisista riskeistä merkittäviä ovat myös mahdolliset suunnittelu- ja rakentamisvirheet investointiprojekteissa. Riskienhallinnan toimenpiteisiin kuuluvat riittävästä omasta resursoinnista huolehtiminen sekä suunnitteluttamisessa, urakanvalvonnassa että sovittujen töiden vastaanottamisvaiheessa.

Riskikartoituksessa tulivat esille tietojärjestelmiin liittyvät riskit, esimerkiksi yhdestä ohjelmistotoimittajasta riippuvat tietojärjestelmät ja hyvin ohuet tietojärjestelmätoimittajan avainresurssit. Lisäksi tunnistettiin kyberriskejä, joihin kuuluvat esim. tunkeutuminen HSY:n tietoverkkoon ja palvelunestohyökkäys HSY:n verkkopalveluihin. HSY:lle on nimetty tietoturvapäällikkö ja voimassa olevaa tietoturvapoliittikkaa noudatetaan. HSY osallistuu kansalliseen kybervesihankkeeseen, jossa arvioidaan riskit ja määritetään niille hallintakeinot.

HSY:n toiminnoissa, on merkittäviä työturvallisuus- ja työsuojeluriskejä. Työturvallisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota tapaturmien estämiseksi. Henkilövahinkojen osalta esim. kaivantotyöt ja eräät tuotantolaitoksilla tehtävät operatiiviset työt ovat riskialtuisia alueita.

Tunnistettuihin riskeihin kuuluvat myös mahdolliset ongelmat pätevien avainhenkilöiden rekrytoinnissa ja organisaation palveluksessa pitämisessä sekä oman henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen. Henkilöstöriskejä vähennetään mm. hallituilla, oikein kohdennetuilla rekrytoinneilla, vahvistamalla osaaamista avaintehtävissä useammalle henkilölle sekä varmistamalla tiedonsiirto uusille henkilöille.

Vahinkoriskit

HSY:n toimintaan liittyy suuria vahinkoriskejä. Putkistoissa paineistettuna virtaava vesi sekä jätevesi muodostavat riskin kosteusvaurioille, mekaanisille vaurioille tai biologiselle päästölle verkoston rikkoutuessa. Viemärin tukkeutuminen, pumppaamon toimintahäiriö tai jätevedenpuhdistamolla tapahtuva häiriö voi aiheuttaa jäteveden virtaamisen maastoon tai vesistöön.

HSY:n riskikartassa tunnistettuja suurimpia vahinkoriskejä ovat mm. vakava tulipalo vesi- tai jätehuollon tuotantolaitoksella, runkovesijohdon tai viemärin rikkoutumisen aiheuttama merkittävä henkilö- tai omaisuusvahinko kolmannelle osapuolelle sekä yksittäisen henkilön tai ryhmän aiheuttama merkittävä vahingonteko.

HSY:n toiminnassa keskitytään vahinkotapahtumien määrän ja niiden seurausten minimointiin. Putkiverkot suunnitellaan ja toteutetaan siten, että mahdollinen vuoto ohjautuu ensisijaisesti maastoon tai vesistöön rakennetun tilan sijasta, kriittiset kohdat vahvistetaan tai varustetaan suojarakenteilla ja putkistojen reittejä suunniteltaessa otetaan huomioon muu infrastruktuuri. Verkkojen kunnon seuranta ja saneeraustoimenpiteiden oikea kohdentaminen estävät osaltaan riskejä.

Vakuutukset ovat osa riskienhallintaa. Riskejä on yrittävä poistaa, välttää ja pienentää ottamalla omaa vastuuta ja lopuksi siirtää niitä vakuutuksiin. HSY:n vakuutuksissa suurimmat kokonaisuudet ovat toiminnan vastuuvakuutus ja omaisuusvakuutus.

Strategiset riskit

HSY:n investointiaste on liikevaihtoon nähden korkea varsinkin vesihuollossa. Huonosti tai väärin kohdenetut investoinnit pyritään välttämään sekä lyhyemmän että pidemmän aikavälin investointisuunnitelmiin avulla. Lisäksi varmistetaan ennen urakkakilpailua tai hankintaa, että investoinnin kohdentumisen perusteet ovat edelleen voimassa.

HSY:n toimintaan vaikuttavat myös maineriskit. HSY:ssä on tehty mainetutkimus, jonka tulosten pohjalta on laadittu toimenpideohjelma. Toimenpideohjelman toteutus on meneillään.

Taloudelliset riskit

Lainasalkussa on olemassa korkoriski, jota vähennetään suojaamalla lainasalkun vaihtuvakorkoinen osuus koronvaihtosopimuksin.

Taloudellisesti merkittäviin rakennusurakkasopimuksiin, ICT-järjestelmäsopimuksiin ja jätteenkuljetussopimuksiin sisältyy sopimusriskejä. Riskien hallinta-toimenpiteinä on tunnistettu etukäteen erityyppisiin sopimuksiin ja erilaisiin ulkopuolisiin toimittajiin kohdistuvia riskejä. HSY:n sopimusmallia noudatetaan ulkopuolisten sopimuskumppaneiden kanssa aina, kun se on mahdollista, ja sopimusmallin noudattamista valvotaan.

Toiminta- ja taloussuunnitelman 2018 - 2020 mukaisesti HSY:n tulos pysyy ylijäämäisenä koko suunnitelmakauden ajan. Tulorahoitus ei kuitenkaan edelleenkään riitä kattamaan kuntayhtymän poikkeuksellisen suurta investointitasoa ja lainojen lyhennyksiä. Suunnitelmakaudella uutta ulkopuolista lainaa jouduttaneen nostamaan yhteensä noin 370 miljoonaa euroa toteutuvasta investointitasosta riippuen. Pitkäaikaisen velan yhteismäärän arvioidaan olevan suunnitelmakauden lopulla 1 680 miljoonaa euroa, josta lainat jäsenkunnilta ovat yhteensä 1 160 miljoonaa ja muilta 520 miljoonaa euroa.

Pysyvien vastaavien keskimääräiset suunnitelman mukaiset poistot viiden vuoden tarkastelujaksolla 2016 - 2020 ovat 103 miljoonaa euroa, kun keskimääräiset poistonalaiset investoinnit samalla aikavälillä ovat 183 miljoonaa euroa. Investointeja kasvattaa erityisesti Espoon Blominmäkeen rakennettava uusi jätevedenpuhdistamo, jonka kokonaishinnaksi arvioidaan 377 miljoonaa euroa. Laitoksen valmistumisen jälkeen investointien painopistettä siirretään korjausvelan hallinnan suuntaan tärkeimpänä toimenä verkostosaneerausten lisääminen. Strategian mukaisesti tavoitteena on kuitenkin kattaa investoinnit tulorahoituksella pidemmällä aikavälillä. Jätehuollon toimialalla tulorahoitus kattaa toimialan investoinnit ja lainojen lyhennykset jo päättyneellä tilikaudella sekä tulevalle suunnitelmakaudella.

Viime vuosien kiristynyt poliittinen tilanne Itämeren alueella ja terrorismin saapuminen myös Suomeen on heijastunut HSY:n toimintaan siten, että olemme kiinnittäneet yhä enemmän huomiota niin kyberkuin fyysiseenkin turvallisuuteen sekä toimintamme jatkuvuuden hallintaan myös poikkeusoloissa. Yleinen keskustelu on selkeästi kiihtynyt haitallisten aineiden ja mikromuovien osalta. Haitallisiin aineisiin ja mikropartikkeleihin liittyen on tehty selvityksiä. Lietteiden ja biojätteiden käsittelyssä on panostettava multatuotteita pidemmälle jalostettujen tuotteiden kehitystyöhön.

Hallitus antoi eduskunnalle vuoden 2017 lopussa esityksen jätelain muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoa siten, että kunnille säädetty vastuu rajattaisiin pääosin vain asumisessa syntyvään jätteeseen. Lainmuutos rajaisi toteutuessaan sosiaali- ja terveystalouden ja koulutustoiminnassa sekä julkishallinnon hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen kunnan lakisääteisen jätehuoltovastuun ulkopuolelle. Laki on ehdotettu tulemaan voimaan vuoden 2019 alusta.

Jätelain muuttamista koskeva hallituksen esitys on ensimmäinen vaihe jätelain kaksiosaisen uudistuksen kokonaisuudesta. Uudistuksen toisessa vaiheessa kehitetään jätealan markkinoita luomalla jätteiden ja sivuvirtojen markkinapaikka sekä täsmenämällä kunnan järjestämään jätehuoltoon liittyviä kirjanpito vaatimuksia. Toisen vaiheen valmistelu on

käynnissä. HSY:n jätehuollon tehtäväkenttään mahdolliset jätelain muutokset voivat toteutuessaan vaikuttaa merkittävästi.

Ilmastonmuutos näyttää etenevän seudulla ennakoitua nopeammin. Seudun suunnittelua ja päätöksentekoa tukevan, jalostetun ilmasto- ja kiertotaloustiedon kysyntä kasvaa. Tämä tuo haasteita kehittää erityisesti kiertotalouden mittaamiseen indikaattoreita ja muita seurantamenetelmiä. Analysoidun, helposti omaksuttavan tiedon digitaalinen jakaminen tulee yleistymään. HSY jakaa kehittämänsä seudullisten jätevirtojen laskenta- ja arviointimenetelmän lähivuosina myös muiden suurten suomalaisten kaupunkiseutujen käyttöön.

HSY yhteensä

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	EROTUS TP-TA	TP 2016
Myyntituotot	358 376	345 902	12 474	354 427
Maksutuotot	285	267	18	278
Kuntaosuudet	4 100	4 100	0	4 142
Tuet ja avustukset	1 178	391	787	763
Vuokratuotot	1 831	2 278	-447	2 033
Muut toimintatuotot	2 698	1 303	1 395	2 038
Toimintatuotot	368 468	354 241	14 227	363 681
Valmistus omaan käyttöön	1 893	1 920	-27	1 889
Henkilöstökulut	-41 478	-42 643	1 165	-43 879
Palvelujen ostot	-92 820	-96 091	3 271	-96 722
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-26 610	-26 915	305	-25 582
Vuokrakulut	-8 403	-9 257	854	-7 789
Avustukset	0	0	0	0
Muut toimintakulut	-4 190	-3 024	-1 166	-3 812
Toimintakulut	-173 501	-177 930	4 429	-177 784
Toimintakate	196 859	178 232	18 627	187 786
Rahoitustuotot ja -kulut	-66 913	-67 626	713	-66 469
Vuosikate	129 946	110 605	19 341	121 317
Poistot ja arvonalentumiset	-101 537	-97 341	-4 196	-94 897
Satunnaiset tuotot	0	0	0	60 074
Tilikauden tulos	28 410	13 264	15 146	86 493
Poistoeron muutokset	592	592	0	614
Varausten muutokset	0	0	0	0
Rahastojen muutokset	0	0	0	0
Tuloverot	-1 107	-912	-195	-1 326
Tilikauden yli-/alijäämä	27 894	12 944	14 950	85 782

HSY yhteensä

Tase (1 000 euroa)	TP 2017	TP 2016		TP 2017	TP 2016
Vastaavaa			Vastattavaa		
Aineettomat hyödykkeet	4 903	5 747	Peruspääoma	505 000	505 000
Aineelliset hyödykkeet	2 024 793	1 982 698	Arvonkorotusrahasto	0	0
Sijoitukset	185 942	185 942	Muut omat rahastot	0	0
Pysyvät vastaavat yhteensä	2 215 638	2 174 387	Muu oma pääoma	2 570	2 570
Toimeksiantojen varat	0	0	Ed. tilikausien yli-/alijäämä	111 501	25 718
Vaihto-omaisuus	1 762	1 411	Tilikauden yli-/alijäämä	27 894	85 782
Saamiset	39 088	37 341	Oma pääoma yhteensä	646 965	619 071
Rahoitusarvopaperit	0	0	Poistoero	4 536	5 128
Rahat ja pankkisaamiset	6 721	2 612	Vapaaehtoiset varaukset	0	0
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	47 571	41 364	Pakolliset varaukset	29 727	29 704
			Toimeksiantojen pääomat	0	0
			Pitkäaikainen vieras pääoma	1 511 476	1 470 466
			Lyhytaikainen vieras pääoma	70 505	91 382
			Vieras pääoma yhteensä	1 581 981	1 561 848
Vastaavaa yhteensä	2 263 209	2 215 751	Vastattavaa yhteensä	2 263 209	2 215 751

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TP 2016
Vuosikate	129 946	121 317
Satunnaiset erät	0	60 074
Tulorahoituksen korjaukset	-1 084	-641
Investointimenot	-143 120	-166 801
Rahoitusosuudet investointimenoihin	318	851
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-13 925	14 800
Antolainauksen muutokset	0	0
Lainakannan muutokset	17 581	-13 419
Oman pääoman muutokset	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	454	-5 822
Rahoituksen rahavirta	18 034	-19 241
Rahavarat 1.1.	2 612	7 052
Rahavarat 31.12.	6 721	2 612

HSY yhteensä

Tuloslaskelman tunnusluvut	TP 2017	TP 2016
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	212 %	194,6 %
Toimintatuotot ilman kuntaosuuksia (%)	98,9 %	98,9 %
Vuosikate/poistot (%)	128,0 %	127,8 %
Kuntaosuudet/asukas	4	3,64
Taseen ja rahoituslaskelman tunnusluvut	TP 2017	TP 2016
Omavaraisuusaste (%)	28,8 %	28,2 %
Suhteellinen velkaantuneisuus (%)	429,3 %	429,5 %
Lainakanta (1 000 euroa)	1 581 981	1 561 848
Investointien tulorahoitus (%)	91,0 %	73,1 %
Kassan riittävyys (pv)	6,20	2,2
Quick ratio	0,65	0,44
Current ratio	0,67	0,45

HSY vesihuolto

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	EROTUS TP-TA	TP 2016
Myyntituotot	254 366	248 336	6 030	249 400
Maksutuotot	0	0	0	0
Kuntaosuudet	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	251	104	147	435
Vuokratuotot	1 070	1 253	-183	1 087
Muut toimintatuotot	1 761	764	997	897
Toimintatuotot	257 448	250 457	6 991	251 819
Valmistus omaan käyttöön	1 893	1 920	-27	1 889
Henkilöstökulut	-23 032	-24 046	1 014	-25 028
Palvelujen ostot	-34 663	-36 451	1 788	-34 013
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-23 324	-24 211	887	-23 252
Vuokrakulut	-6 594	-7 112	518	-6 487
Avustukset	0	0	0	0
Muut toimintakulut	-3 201	-2 191	-1 010	-2 707
Toimintakulut	-90 814	-94 011	3 197	-91 487
Toimintakate	168 526	158 366	10 160	162 222
Rahoitustuotot ja -kulut	-64 856	-64 445	-411	-63 219
Vuosikate	103 671	93 921	9 750	99 003
Poistot ja arvonalentumiset	-85 426	-81 566	-3 860	-78 542
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0
Tilikauden tulos	18 245	12 355	5 890	20 462
Poistoeron muutokset	0	0	0	0
Varausten muutokset	0	0	0	0
Rahastojen muutokset	0	0	0	0
Tuloverot	-1 107	-912	-195	-1 326
Tilikauden yli-/alijäämä	17 138	11 443	5 695	19 136

HSY jätehuolto

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	EROTUS TP-TA	TP 2016
Myyntituotot	105 984	99 269	6 715	106 811
Maksutuotot	285	267	18	278
Kuntaosuudet	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	729	54	675	170
Vuokratuotot	759	1 025	-266	960
Muut toimintatuotot	604	539	65	636
Toimintatuotot	108 361	101 154	7 207	108 856
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0
Henkilöstökulut	-6 915	-6 875	-40	-7 158
Palvelujen ostot	-70 051	-71 155	1 104	-74 052
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 940	-2 273	-667	-1 972
Vuokrakulut	-839	-1 129	290	-436
Avustukset	0	0	0	0
Muut toimintakulut	-932	-754	-178	-1 045
Toimintakulut	-81 677	-82 186	509	-84 664
Toimintakate	26 684	18 968	7 716	24 192
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 038	-3 181	1 143	-3 968
Vuosikate	24 646	15 787	8 859	20 225
Poistot ja arvonalentumiset	-14 700	-14 514	-186	-15 031
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0
Tilikauden tulos	9 946	1 273	8 673	5 193
Poistoeron muutokset	592	592	0	614
Varausten muutokset	0	0	0	0
Rahastojen muutokset	0	0	0	0
Tuloverot	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	10 538	1 865	8 673	5 808

HSY seutu- ja ympäristötieto

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	EROTUS TP-TA	TP 2016
Myyntituotot	995	874	121	732
Maksutuotot	0	0	0	0
Kuntaosuudet	3 692	3 692	0	3 734
Tuet ja avustukset	197	202	-5	70
Vuokratuotot	0	0	0	0
Muut toimintatuotot	0	0	0	0
Toimintatuotot	4 884	4 768	116	4 536
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0
Henkilöstökulut	-2 163	-2 280	117	-2 169
Palvelujen ostot	-1 987	-2 217	230	-1 894
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-139	-122	-17	-124
Vuokratulot	-145	-148	3	-131
Avustukset	0	0	0	0
Muut toimintakulut	-13	-15	2	-12
Toimintakulut	-4 447	-4 782	335	-4 331
Toimintakate	437	-14	451	205
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0
Vuosikate	437	-14	451	205
Poistot ja arvonalentumiset	-231	-250	19	-228
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0
Tilikauden tulos	206	-264	470	-23
Poistoeron muutokset	0	0	0	0
Varausten muutokset	0	0	0	0
Rahastojen muutokset	0	0	0	0
Tuloverot	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	206	-264	470	-23

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy

42%

Helsingin kaupungin
omistusosuus

Toimitusjohtaja	Riitta Konkola
Hallituksen puheenjohtaja	Henri Kuitunen
1. varapuheenjohtaja	Aulis Pitkälä
2. varapuheenjohtaja	Martti Lipponen
Hallituksen jäsen	Elina Lehto-Häggroth
Hallituksen jäsen	Kalevi Ekman
Hallituksen jäsen	Tuula Saxholm
Hallituksen jäsen	Ritva Viljanen 1.2.2018 asti
Hallituksen jäsen	Jarno Varteva
Hallituksen jäsen	Jami Heinilä
Tilintarkastaja	Leif-Erik Forsberg, JHT, KHT, KPMG Julkishallinnon palvelut Oy

Yhtiön toimiala

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy:n toimialana on ylläpitää ammattikorkeakoulua ja harjoittaa ammattikorkeakoulun koulutusaloihin liittyvää koulutus- ja muuta toimintaa.

Tuloskehitys

Metropolian liikevaihto ja muut toimintatuotot olivat yhteensä 95,1 milj. euroa. Ne laskivat edellisestä vuodesta 2,2 % ja toteutuivat 1,2 % budjetoitua suurempina. Oleellisin syy tuottojen vähenemiseen oli OKM:n perusrahoituksen pieneneminen.

Toimintakulut olivat yhteensä 97,1 milj. euroa ja ne laskivat edellisestä vuodesta 1,4 % ja toteutuivat 2,6 % budjetoitua suurempina. Henkilöstökulut olivat 64,8 milj. euroa ja ne toteutuivat 1,8 % budjetoitua suurempina ja laskivat edellisestä vuodesta 3,3 %. Henkilöstökulut olivat 67,6 % liikevaihdosta. Poistot toteutuivat 4,7 % budjetoitua pienempinä.

Metropolian tilikauden tulos oli 926 061 euroa tappiollinen. Tilikauden tappio oli -1,0 % liikevaihdosta.

Yhtiön kahden kuukauden tavoitteeksi asettama maksuvalmius ylittyi. Kassan riittävyys päivinä oli 137

päivää. Vuoden lopussa Metropolian taloudellinen tilanne oli tyydyttävä ja maksuvalmius hyvä.

Toiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät

Ammattikorkeakoulujen uudistettu asema ja organisointi korostavat Metropolian strategisen johtamisen merkitystä ja mahdollisuuksia. Toimintaympäristön yhä nopeammat muutokset, Metropolian roolin ja painotusten osittainen muuttuminen sekä pitkän tähtäimen tavoitteiden asettaminen edellyttävät korkeakouluilta vahvaa strategista johtamista. Korkeakoulujen itsenäinen taloudellinen asema ja siihen liittyvä vastuu korostavat talousjohtamisen merkitystä. Sisäinen organisoituminen, johtamisjärjestelmät ja -osaaminen sekä sidosryhmäyhteistyö ovat keskeisiä tekijöitä korkeakoulujen menestyksen kannalta. Muutosten toteuttamisessa korkeakoulujen johdolla on keskeinen asema.

Ammattikorkeakoulujen perustulo pohjautuu ammattikorkeakoulujen perustehtäviin sisältäen koulutuksen, tutkimuksen sekä yleiset koulutus- ja tiede-/tutkimuspoliittiset tavoitteet. Lisäksi malli huomioi vaikuttavuuden, laadun ja kansainvälisyyden edistämisen. Rahoitusmalli korostaa korkeakoulun kokonaisvaltaista tuloksellista toimintaa ja palkitsee laadusta, vaikuttavuudesta ja tehokkuudesta.

Tuloksellisuuteen pohjaavassa rahoitusmallissa ammattikorkeakoulut voivat omalla toiminnallaan ja oman toimintansa kehittämällä aidosti vaikuttaa tulojensa kehittymiseen. Tulojen vakaus varmistetaan käyttämällä kaiken tuloksellisuuden laskennassa kolmen vuoden keskiarvoja ja uuden mallin kustannuskertoimen käyttöönotossa kahden vuoden (2017 - 2018) siirtymäaikaa. Rahoitusmalli jakaa rahoitusta ammattikorkeakoulujen kesken ja ammattikorkeakoulu päättää itsenäisesti strategiaansa pohjautuen, miten se jakaa saamansa perusrahoituksen korkeakoulun sisällä. Strategiarahoituksen suuntaamisessa pidetään tärkeänä pitkäjänteisyyttä sekä rahoituksen periaatteiden läpinäkyvyyttä ja avoimuutta.

Edellisten kolmen vuoden toteutuneiden tulosten perusteella määräytyvä Metropolian perustulo on arvioitu etukäteen. Toteutuneiden tulosten perusteella Metropolia on merkittävästi parantanut tilannettaan

keskeisten kriteereiden osalta vuosina 2014 - 2016. Näillä perusteilla ennustetaan Metropolian perusrahoitusaseman paranevan vuodesta 2019 alkaen.

Hallitusohjelmassa toteutetaan valtiontalouden sopeuttamistoimia niin, että ammattikorkeakoulujen osalta se merkitsee perusrahoituksen leikkausta sekä indeksikorotuksista luopumista myös vuonna 2018. Metropolian perustulo tulee vähenemään tilikaudella 2018, jonka jälkeen sen ennustetaan kääntyvän nousuun.

Uudistetun osakassopimuksen mukaisesti yhtiön tulee tehostaa taloudellista toimintaansa siten, että osakkaiden myöntämät avustukset pienenevät

vuodesta 2011 alkaen asteittain. Vuodesta 2018 alkaen Metropolialla ei ole enää käytössään osakkaiden toiminta-avustusta.

Tilikaudella 2018 Metropolia jatkaa toimintojensa keskittämistä neljälle kampukselle, mikä osaltaan mahdollistaa positiivisen kulttuurimuutoksen sekä tehostaa Metropolian toimintoja. Samanaikaisesti Metropolia hakee myös kasvua ja laajempaa tulopohjaa TKI-toiminnan sekä elinkeinotoiminnan avulla. Alentuneesta tulo-rahoituksesta johtuen tilikaudesta 2018 on tulossa taloudellisesti haastava.

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	EROTUS TP-TA	TP 2016
Liikevaihto	95 148	94 229	919	97 298
Muut tuotot	659	300	359	550
Palveluostot	-2 213	-1 700	-513	-1 765
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 833	-1 700	-133	-1 849
Henkilöstökulut	-64 789	-63 624	-1 165	-66 975
Poistot ja arvonalentumiset	-4 578	-4 500	-78	-4 289
Muut kulut	-23 701	-23 167	-534	-23 608
Liikevoitto/-tappio	-1 306	-162	-1 144	-638
Rahoitustuotot	513	400	113	998
Rahoituskulut	-101	0	-101	-29
Voitto/tappio ennen tilinpäätössiirtoja	-894	238	-1 132	332
Poistoeron muutos	0	0	0	0
Varausten muutos	0	0	0	0
Rahastojen muutos	0	0	0	0
Verot	-32	0	-32	0
Tilikauden voitto/tappio	-926	238	-1 164	332

Tase (1 000 euroa)	TP 2017	TP 2016	TP 2017	TP 2016
Vastaavaa			Vastattavaa	
Aineettomat hyödykkeet	6 395	4 044	Osakepääoma	4 500
Aineelliset hyödykkeet	9 586	9 353	Arvonkorotusrahasto	0
Sijoitukset	50	110	Muut omat rahastot	4 599
Pysyvät vastaavat yhteensä	16 031	13 507	Ed. tilikausien yli-/alijäämä	29 936
Vaihto-omaisuus	0	0	Tilikauden yli-/alijäämä	-926
Saamiset	4 903	4 367	Oma pääoma yhteensä	37 609
Rahoitusarvopaperit	31 268	27 401	Poistoero	0
Rahat ja pankkisaamiset	1 863	5 598	Vapaaehtoiset varaukset	0
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	38 034	37 366	Pakolliset varaukset	0
			Pitkäaikainen vieras pääoma	2 626
			Lyhytaikainen vieras pääoma	13 830
			Vieras pääoma yhteensä	16 456
Vastaavaa yhteensä	54 065	50 873	Vastattavaa yhteensä	54 065
				50 873

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TP 2016
Varsinaisen toiminnan ja investointien kassavirta		
Tulorahoitus		
Voitto/tappio	-926	-332
Poistot	4 578	4 289
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0
Verot	0	0
Muut oikaisut	-77	0
Investoinnit	-7 160	-5 446
Varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirta	-3 586	-824
Rahoitustoiminnan kassavirta		
Lainakannan muutokset	1 458	1 158
Oman pääoman muutokset	16	100
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 259	-2 723
Rahoitustoiminnan nettokassavirta	215	-1 464
Kassavarat 1.1.	17 858	20 147
Kassavarat 31.12.	14 486	17 858

Toiminnan volyymi ja kannattavuus		TP 2017	TP 2016
Liikevaihdon muutos	%	-2,2	-3,0
Henkilöstökulut liikevaihdosta	%	67,6	68,4
Investoinnit	1 000 €	7 160	5 446
Liikevoitto	%	-1,4	-0,7
Tilikauden tulos	1 000 €	-926	332
Oman pääoman tuotto	%	-2,4	0,9
Sijoitetun pääoman tuotto	%	-2,0	0,9
Vakavaraisuus			TP 2016
Omavaraisuus	%	70,0	76,7
Suhteellinen velkaantuneisuus	%	17,0	12,2
Maksuvalmius			TP 2016
Current ratio		2,7	3,5
Quick ratio		2,7	3,5

Tunnuslukujen laskukaavat

Kannattavuuden tunnusluvut

Liikevoitto (%)

$$100 \times \text{Liikevoitto} / \text{Kokonaistuotot}$$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja.

Viitteelliset ohjearvot:

yli 10 %	Hyvä
5 % – 10 %	Tyydyttävä
alle 5 %	Heikko

Nettotulos (%)

$$100 \times \text{Nettotulos}^* / \text{Kokonaistuotot}$$

* Nettotulos = Tulos – Satunnaiset tuotot ja kulut

Tunnusluku kertoo kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista jää jäljelle ennen satunnaisia tuottoja ja kuluja. Nettotuloksen tulee olla positiivinen, jotta toimintaa voidaan pitää kannattavana.

ROE, Oman pääoman tuotto (%)

$$100 \times \text{Nettotulos} / \text{Oikaistu oma pääoma}$$

ROE mittaa yrityksen kykyä huolehtia omistajien yritykseen sijoittamista pääomista. Tunnusluku kertoo kuinka paljon omalle pääomalle on kertynyt tuottoa tilikauden aikana. Oman pääoman tuotto-taso määräytyy omistajien asettamien tuottovaatimusten mukaan, johon oleellisesti vaikuttaa sijoitukseen liittyvä riski.

Viitteelliset ohjearvot:

yli 20 %	Erinomainen
15 % – 20 %	Hyvä
10 % – 15 %	Tyydyttävä
5 % – 10 %	Välttävä
alle 5 %	Heikko

ROI, Sijoitetun pääoman tuotto (%)

$$(\text{Nettotulos} + \text{rah.kulut} + \text{verot}) / \text{Sijoitettu pääoma}^*$$

* Sijoitettu pääoma = Oikaistu oma pääoma + sijoitettu vieras pääoma

ROI mittaa yrityksen suhteellista kannattavuutta eli sitä tuottoa, joka on saatu yritykseen sijoitetulle tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Tunnusluku kertoo mitä resursseja on tarvittu (eli yrityksen sitomaa pääomaa) tuloksen saamiseksi. Sijoitetun pääoman tuottovaatimus on yleensä alhaisempi kuin oman pääoman tuottovaatimus.

Viitteelliset ohjearvot:

yli 15 %	Erinomainen
10 % – 15 %	Hyvä
6 % – 10 %	Tyydyttävä
3 % – 6 %	Välttävä
alle 3 %	Heikko

Toimintatuotot toimintakuluista (%)

$$100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$$

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Vuosikate poistoista (%)

$$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tai kuntayhtymän tulo-rahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan tai kuntayhtymän keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisien investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoista valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Vakavaraisuuden tunnusluvut

Omavaraisuus (%)

$100 \times \text{Oikaistu oma pääoma} / (\text{Taseen loppusumma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta, tappionsietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Luku kertoo kuinka suuri osuus yrityksen varallisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla.

Viitteelliset ohjearvot:

yli 40%	Hyvä
20% – 40%	Tyydyttävä
alle 20%	Heikko

Suhteellinen velkaantuneisuus (%)

$100 \times (\text{Oikaistun taseen velat} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Liikevaihto}$

Suhteellinen velkaantuneisuus mittaa yrityksen velkojen suhdetta toiminnan laajuuteen. Korkea suhteellinen velkaantuneisuus edellyttää yritykseltä hyvää ja vakaata käyttökatetta ja liiketulosta, jotta lainojen hoidosta selvitään.

Viitteelliset ohjearvot:

alle 40 %	Hyvä
40 % – 80 %	Tyydyttävä
yli 80 %	Heikko

Investointien tulorahoitus (%)

$100 \times \text{Vuositake} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Maksuvalmiuden tunnusluvut

Quick ratio (luku)

$\text{Rahoitusomaisuus} / (\text{Lyhytaikaiset velat} - \text{Saadut lyhytaikaiset ennakot})$

Quick ratio mittaa yrityksen mahdollisuutta selviytyä lyhytaikaisista veloistaan nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillään (rahoitusomaisuus). Tunnusluku mittaa yrityksen kassavalmiutta ja rahoituspuskurien tilaa. Mikäli yrityksen tulorahoitus on runsas, tulee se toimeen myös pienemmällä rahoituspuskurilla.

Viitteelliset ohjearvot:

yli 1	Hyvä
0,5 – 1	Tyydyttävä
alle 0,5	Heikko

Current ratio (luku)

$(\text{Rahoitusomaisuus} + \text{Vaihto-omaisuus}) / \text{Lyhytaikaiset velat}$

Current ratio tarkasteluperspektiivi on hieman pitempi kuin quick ratioissa, mutta siinä mitataan myös yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan. Siinä nopeasti rahaksi muutettaviin eriin luetaan mukaan myös yrityksen vaihto-omaisuus.

Viitteelliset ohjearvot:

yli 2	Hyvä
1 – 2	Tyydyttävä
alle 1	Heikko

Kassan riittävyys (pv)

$365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku ilmaisee monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa rahavaroilla. Rahavarioihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Kassasta maksut kootaan seuraavista tilikauden tuloslaskelman ja rahoituslaskelman eristä.

Liitteet

22.3.2018

Yhteisön nimi: HUS-kuntayhtymä
Ajalta: 1.1.2017 – 31.12.2017
Laatija / pvä: Mäkitalo Merja 8.3.2018

Toiminta ja merkittävimmät tapahtumat raportointikaudella

Mitä vuosi 2017 piti sisällään HUS:ssa? Vuonna 2017 HUS:n palvelut lisääntyivät, tieteelliseen tutkimukseen panostettiin, talous oli tasapainossa ja sote-lainsäädäntöön otettiin kantaa

Vuotta 2017 Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä hallitsivat mm. seuraavat asiat: (1) potilaiden saamien palveluiden merkittävä määrällinen kasvu, (2) sote- ja maakuntauudistukseen liittyvä tulevaisuuskeskustelu, (3) useiden toimintayksiköiden fuusioituminen HUS-organisaatioon, (4) tila- ja kiinteistö-ongelmat sekä voimakas rakentaminen, ja (5) panostukset tieteelliseen tutkimustoimintaan ja yhteistyöhön perusterveydenhuollon kanssa.

HUS:n palvelutuotannossa saavutettiin jälleen uusia määrällisiä ennätyksiä. Läheteiden määrä HUS:n sairaaloihin ja toimintayksiköihin lisääntyi edellisestä vuodesta 5,6 %. Päivystyskäyntien lukumäärä kasvoi 2,4 %. Hoidettujen eri erikoissairaanhoidon potilaiden lukumäärä kasvoi 3,2 %. Määrä nousi lähes 550 000 henkilöön. Yhdellä luvulla (palveluryhmien laskutusosuudella painotettu toimintavolyymi) ilmaistuna annettujen hoitojen määrä kasvoi edellisestä vuodesta 4,1 %. Näin suureen määrälliseen kasvuun ei vuoden 2017 talousarviossa varauduttu. HUS:n omien jäsenkuntien vertailukelpoinen maksuosuuslaskutus kasvoi kuitenkin vain 1,8 % ja ylitti talousarvion 1,0 %. Talouden tunnusluvut olisivat olleet vielä paremmat ilman joulukuussa 2017 tehtyjä alaskirjauksia, jotka johtuivat mm. toiminnan nopeasta päätymisestä sisäilmaongelmien takia Kätilöopiston sairaalassa. Talouden onnistuneeseen toteutumiseen auttoi osaltaan myös kuntatalouden kilpailukykysojimus (kiky), jonka säästövaikutus henkilöstökuluissa vuoteen 2016 verrattuna oli noin 24 miljoonaa euroa.

HUS:n tärkeimmässä tehtävässä – potilaiden laadukkaassa hoidossa – onnistuttiin vuonna 2017. Eräissä potilaiden hoitoon liittyvissä tavoitteissa (hoitoon pääsyn odotusajat, päivystyksen läpimenoajat jne.) eivät kuitenkaan asetetut tavoitteet täysin toteutuneet, vaikka edistymistä vuoteen 2016 tapahtui. HUS-organisaatioon liittyi vuoden 2017 aikana useita toimintayksiköitä kunnista ja muista sairaanhoitopiireistä. Merkittävimpiä olivat Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon laitoshuolto, Helsingin neurologiset yksiköt, hammaslääketieteen opetuksen kliinisen harjoittelun yksikkö sekä Carea-kuntayhtymän kuvantamis- ja laboratoriotoinnot. Näistä johtuen myös henkilöstömäärä lisääntyi tuntuvasti. Lisäksi vuoden aikana valmisteltiin 1.1.2018 tapahtunutta Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän siirtymistä HYKS:n erityisvastuualueeseen.

HUS investoi vuonna 2017 merkittävästi uusiin rakennuksiin, peruskorjauksiin, diagnostiikan ja hoidon laitteisiin sekä tietohallintoon. HUS:n digitaalinen Terveyskylä muodostaa rungon valtakunnalliselle Virtuaalisairaallalle. Apotti-hanke eteni määrätietoisesti kohti vuoden 2018 lopulla alkavaa uuden Epic-potilastietojärjestelmän käyttöönottoa. Merkittävimmät rakennushankkeet vuoden 2017 aikana olivat: Uusi Lastensairaala, Hyvinkään sairaalan lisärakennus (yhdessä Hyvinkään kaupungin kanssa), Lohjan sairaalan psykiatrian tilat (korvaavat vanhentuneen Paloniemen sairaalan), Syöpäsairaalan maanalaiset sädehoitotilat sekä uuden Siltasairaalan suunnittelutyöt (Töölön sairaalan ja pääosan Syöpäsairaalaista korvaava hanke). Siltasairaalan rakentaminen alkoi vuoden 2018 alussa.

22.3.2018

Sisäilmaongelmat ovat olleet todellinen haaste vuonna 2017. Ne ovat myös saaneet paljon julkisuutta. Yleisarviona voidaan todeta, että HUS:n käyttämissä tiloissa (noin 90 hehtaaria) viidessä prosentissa esiintyy haitallisia sisäilmaongelmia. Luku on prosenttina pieni, mutta tilana kuitenkin suuri (noin 50 000 neliometriä) ja niissä työskentelee satoja henkilöitä. Kätilöopistolla tilanne johti päätökseen sairaalan nopeasta sulkemisesta, joka toteutui lokakuussa 2017. Synnytykset siirtyivät pääkaupunkiseudulla Nais-tenklinikalle ja Jorvin sairaalaan. Jorvin sairaalan synnytykset siirretään alkuvuodesta remonttien tieltä uusiin tiloihin Jorvin sairaala-alueella sijaitsevaan Espoon sairaalaan. HUS panostaa voimakkaasti sisäilmaongelmien hoitamiseen, jotta henkilöstömme voisi työskennellä ja potilaat saada hoitoa mahdollisimman terveissä tiloissa.

Koko vuotta 2017 hallitsi merkittävimpänä toimintaympäristöön liittyvänä muutoksena sote- ja maakunta-uudistuksen valmistelu sekä valtakunnallisesti että Uudellamaalla. HUS on kannanotoilla, sidosryhmäyhteistyöllä ja julkisella keskustelulla pyrkinyt vaikuttamaan sote-uudistuksen lainsäädäntöön, josta ei vauhtia ja käännteitä ole puuttunut. Kesällä ja syksyllä 2016 pääosin valmistunutta maakuntauudistuksen lainsäädäntöpakettia käsiteltiin Eduskunnassa keväällä 2017. Uudistuksen eteneminen kuitenkin pysähtyi, koska Perustuslakivaliokunta totesi valinnanvapauslain luonnoksessa merkittäviä puutteita. Koko uudistuksen aikataulua siirrettiin eteenpäin vuodella; eräitä osa-alueita jopa usealla vuodella. Valinnanvapauslain valmistelu ja käsittely vuoden 2017 aikana oli monivaiheinen. 22.12.2016 julkistettiin lain linjaukset STM:n tiedotteina, tammikuun 2017 lopussa saatiin keskeneräinen lakiluonnos, maaliskuussa täydennetty lakiluonnos ja niistä pyydettiin lausunnot, jotka myös HUS antoi. Kesäkuussa 2017 Perustuslakivaliokunta esitti kriittisen arvionsa, joka johti lain uuteen valmisteluun. Lokakuussa julkisuuteen tuli vaihteittain eri versioita uudesta lakiluonnoksesta. Myös näistä pyydettiin lausuntoja, jotka myös HUS antoi, ja 20.12.2017 julkistettiin uuden lain suuntaviivat, joissa erityisesti oli huomioitu erikoissairaanhoidon koskeva kriittinen palaute. HUS:n ja muiden sairaanhoitopiirien näkemysten mukaan lausunnolla ollut lakiluonnos olisi vaarantanut mm. sairaaloiden päivystysvalmiuden, koska merkittävä osa sairaaloiden toiminnasta olisi siirtynyt vapaille markkinoille. Uusin lakiluonnos julkaistiin tammikuun 2018 lopulla.

HUS:n kehittämisen punaisena lankana on ollut asiakaslähtöisyyden lisääminen, korkea laatu, digitaalisten palveluiden laajamittainen käyttöönotto, tehokkuuden, kilpailukyvyn ja vetovoiman parantaminen sekä erityisesti yhteistyön tiivistäminen perusterveydenhuollon kanssa. HUS tavoittelee yhdessä terveyskeskusten kanssa toimintamallia, jossa perustason palvelut ja erikoissairaanhoidon palvelut muodostavat mahdollisimman hyvin toimivan kokonaisuuden. HUS:n tulee olla sote-valmis, kun uusi lainsäädäntö astuu voimaan todennäköisesti vuonna 2020.

Ilman tieteellistä tutkimusta ei ole mahdollista toteuttaa ja kehittää vaikuttavaa sairaanhoitoa.

HUS panosti vuonna 2017 merkittävästi yhteistyöhön yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. HUS tuki laaja-alaisesti omassa organisaatiossa harjoitettavaa tieteellistä tutkimustyötä sekä erillisellä HUS:n omalla tutkimusrahoituksella, että perinteisillä rahoitusmuodoilla. Yhteistyö erityisesti Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kanssa on ollut monipuolista ja kehittynyt jatkuvasti.

Tiivistelmä

Ennalta suunniteltua kiireetöntä hoitoa koskevien elektiivisten läheteiden määrä (311 467) kasvoi 5,6 % edellisvuodesta. Vuonna 2017 oli kaksi arkipäivää vähemmän kuin edellisvuonna ja arkipäiväaikaisun jälkeen elektiivisten läheteiden määrä kasvoi viime vuodesta 6,5 %. Elektiivisten läheteiden lukumäärän kasvuun vaikutti hammaslääketieteen perusopetuksen klinisen koulutuksen siirtyminen Helsingin kaupungilta HUS:lle vuoden 2017 alussa. Ilman klinisen hammaslääketieteen läheteitä vertailukelpoinen elektiivisten läheteiden lukumäärä (308 058) kasvoi vuonna 2017 5,3 % edellisvuodesta arkipäiväkorjauksen jälkeen. Päivystyskäyntien määrä (239 780) kasvoi 2,4 % edellisestä vuodesta.

22.3.2018

Hoitoonpääsy lain edellyttämässä ajassa parantui vuoden 2016 lopun tilanteeseen verrattuna sekä vuodeosastolle jonottaneiden että poliklinikalle jonottaneiden osalta: vuoden 2017 lopussa vuodeosastohoitoon yli 6 kk oli odottanut 431 potilasta, kun se edellisen vuoden vastaavana ajankohtana oli 899 potilasta. Vastaavasti kiireettömään polikliiniseen tutkimukseen ja hoitoon yli 3 kk odottavien potilaiden lukumäärä oli vuoden 2017 lopussa 1 238 potilasta kun se edellisen vuoden lopussa oli 2 102 potilasta.

Erikoissairaanhoidon palveluja saaneiden eri potilaiden (henkilötunnus) lukumäärä lisääntyi vuodesta 2016 3,2 %:lla. Kaikkiaan hoidon volyyymi kasvoi vuonna 2017 4,1 %. Tämä luku on ns. laskutusosuudella painotettu volyymin muutos. Luku ylitti talousarvion 6,1 %:lla. Palvelutuotannon kokonaisvolyymin muutos lasketaan eri tuoteryhmien laskutusosuudella painotettuna keskiarvona tuoteryhmien toteutuneen lukumäärän muutoksen perusteella. Volyymikasvua on ollut erityisesti poliklinikkakäynneissä, dialyysihoidoissa sekä päiväkirurgisissa toimenpiteissä (mm. kaihileikkaukset). Lisäksi kasvua on ollut somaattisissa vuodeosastohoitajaksoissa, sekä sisätaudeissa että kirurgiassa. Sen sijaan synnytykset ja psykiatrian hoitopäivät vähenivät. Toiminta oli vuonna 2017 avohoitopainotteisempaa kuin koskaan aikaisemmin.

Tuottavuus parantui edelliseen vuoteen verrattuna. Deflatoitu DRG-pistekustannus laski 0,1 % viime vuodesta (tavoitteeksi oli asetettu deflatoitu 1,8 %:n lasku). Henkilötyön tuottavuus parantui edellisestä vuodesta 1,7 % ja jäi vain hieman tavoitteesta (tavoite + 1,8 %). Sairaanhoidollinen palvelutuotanto psykiatrian toimintoja lukuun ottamatta eli nk. somaattinen palvelutuotanto on tuotteistettu DRG-tuotteiksi ja se yhteismitallistetaan DRG-pisteinä. DRG-pistekustannus lasketaan jakamalla toteutuneet kustannukset tuotannosta kertyneiden DRG-pisteiden lukumäärällä. Silloin kun DRG-pisteen kustannus laskee, tuottavuus paranee ja vastaavasti kun DRG-pistekustannus nousee, tuottavuus heikkenee. Deflatointi on tehty Kuntatalouden Julkisten menojen hintaindeksiä hyödyntäen, jossa kerroin vuodelle 2016 on 0,985. (Tilastokeskus 27.10.2017) Kuntatalouden menojen hintaindeksin laskuun vaikutti henkilöstö- ja käyttökustannusten kustannusten lasku, laskua puolestaan hillitsi aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannusten nousu. Psykiatrian toimintojen tuottavuuskehitystä mitataan toteutuneet psykiatrian kokonaiskustannukset jaettuna hoidettujen potilaiden lukumäärä mittarilla. Psykiatrian kokonaiskustannukset per hoidettu potilas laskivat 8,0 % edellisestä vuodesta. Psykiatrian toimintojen tuottavuus on tällä mittarilla arvioituna parantunut merkittävästi. Deflatoituin luvuin psykiatrian kokonaiskustannukset/hoidettu potilas laskivat 6,6 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Sairaanhoidollisen palvelutuotannon laskutus muilta kuin jäsenkuntamaksajilta (169,2 milj. euroa) toteutui 2,5 milj. euroa (1,5 %) talousarviota pienempänä ja väheni 0,4 milj. euroa (-0,2 %) edellisestä vuodesta. Muiden sairaanhoitopiirien laskutus ylitti talousarvion 3,2 milj. euroa (3,5 %) ja ERVA -alueen laskutus puolestaan alitti talousarvion 3,1 milj. euroa (7,1 %). Muiden maksajien talousarvion toteutumisessa on jatkuvaa epävarmuutta, koska vaativien erityistason hoitojen laskutuksen suuruus yhteensä ja erityisesti kohdentuminen eri maksajille vaihtelee kuukausittain ja vuosittain. Ulkokuntalaskutuksen vuosittainen vaihtelu, esim. influenssa-aaltojen sijoittuminen, vaikuttaa omalta osaltaan myös sitovien nettokulujen toteumaan.

Valtuuston 15.6.2017 päätöksen mukaisesti vuoden 2017 ylijäämä palautettiin kuntakohtaisen palvelukäytön mukaisessa suhteessa jäsenkunnille. Palautus jäsenkunnille oli yhteensä 107,8 milj. euroa ja se toteutettiin kahdessa erässä (kesäkuussa 2017 ja tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä). Palautus pienentää jäsenkuntien maksuosuuslaskutusta vastaavalla summalla. Palautusten jälkeen vuoden 2017 tilinpäätöksen ylijäämäksi jäi 2,5 milj. euroa, mikä on yhtä suuri kuin avaavassa taseessa ollut edellisten tilikausien kertynyt alijäämä.

Jäsenkuntien maksuosuuslaskutus (erikoissairaanhoidon palvelutuotanto) ml. ostopalvelut ylittivät talousarvion 1,0 % (15,5 milj. euroa) jäsenkuntapalautuksen jälkeen. Toteumassa on kuitenkin suuria kun-

22.3.2018

takohtaisia eroja, kuten aikaisempinakin vuosina (14 kunnan laskutus ylitti ja 10 kunnan laskutus vastavasti alitti talousarvion). Talousarvioon verrattuna palveluiden määrällisen kysynnän, mikä käsittää myös palveluiden sisällöllisen muutoksen, vaikutus laskutuksen talousarvioylytykseen oli 6,1 % (määräero) ja käytettyjen palveluiden keskihinnan vaikutus ml. palveluiden sisällöllisessä rakenteessa tapahtunut muutos oli 1,7 % (hintaero). Johtuen vuoden 2017 ylijäämän palautuksesta jäsenkunnille hinta- ja määräeroprocentit yhteensä eivät vastaa suoraan laskutuksen talousarviopoikkeamaa. Jäsenkuntien potilaita hoidettiin 3,1 % enemmän kuin edellisenä vuonna.

Sitovat nettokulut ylittivät talousarvion 1,2 % (18,9 milj. euroa) ja kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 1,9 % (29,6 milj. euroa). Kuntayhtymätasolla talousarvion tuloslaskelmaosan sitovaksi taloudelliseksi tavoitteeksi oli asetettu kuntayhtymän sitovat nettokulut, jotka toteutuivat 0,9 milj. euroa sitovuustasoa alhaisempina. Joulukuussa valtuustossa vahvistettu sitovien nettokulujen sitovuustaso oli 1 553,5 milj. euroa toteuman ollessa 1 552,6 milj. euroa.

Talouden keskeisten lukujen vertaamisessa on huomioitava, että vuonna 2017 siirtyi kunnilta merkittäviä toimintakokonaisuuksia HUS:lle (yhteensä noin 60 milj. eurolla). Toisaalta kilpailukyky sopimus alensi kustannuksia edellisestä vuodesta noin 24,2 milj. euroa. Vertailukelpoinen toimintakulujen kasvu edellisestä vuodesta 2,2 %, mikä sisältää myös kilpailukyky sopimuksen vaikutuksen. Ilman kilpailukyky sopimuksen vaikutusta vertailukelpoinen toimintakulujen kasvu edellisestä vuodesta oli 3,4 %. Vuoden 2017 tilikauden toiminnallinen ylijäämä ennen jäsenkuntapalautusta oli 110,3 milj. euroa.

Merkittävimmät tapahtumat tilikaudella

Kätilöopiston toiminnan lopettaminen

Kätilöopiston sairaalassa tehdyn sisäilmastoteknisen korjaustarveselvityksen tulokset tuotiin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin hallituksen kokoukseen 22.5.2017. Tulosten perusteella Kätilöopiston rakenteista oli löytynyt laajoilta alueilta sädesientä sekä laho- ja mikrobivaurioita. Sisäilmatilanne aiheutti terveyshaittoja, jotka ovat kohdistuneet etenkin Kätilöopiston henkilökuntaan. HUS:n hallitus laati kiireellisen suunnitelman Kätilöopistosta luopumiseksi. Suunnitelman mukaan Kätilöopiston sairaalaan vuositasolla resursoidut 5 500 synnytystä päätettiin siirtää HYKS-alueella kahteen sairaalaan siten, että Naistenklinikalla hoidettaisiin jatkossa vuositasolla 9 500 synnytystä ja Jorvissa 4 500 synnytystä. Kummassakin kiinteistössä tämä edellytti tilojen ja toimintojen uudelleenjärjestelyä. HYKS-sairaanhoidon alueen lautakunta hyväksyi suunnitelman syyskuussa 2017 ja Kätilöopiston synnytystoiminta siirtyi Naistenklinikalle ja Jorviin viikolla 42.

Synnytystoiminnan turvaamiseksi ruuhkahuippujen aikana Naistenklinikkan synnytysosastolla otettiin käyttöön seurantahuoneet sekä synnytyssalonki, jotka tasaavat synnytyssalien kuormitusta synnytystä edeltävässä ja synnytyksen jälkeisessä hoidossa. Synnyttäjät toipuvat entisten lapsivuodeosastojen lisäksi Perhepesä-hotellissa, ja toisaalta varhaista kotiutusta tuetaan tarvittaessa kätilön kotikäynnin. Uusien toimintamallien saama palaute on ollut erinomaisen hyvää. Jorvissa valmistautuminen synnytystoiminnan käynnistämiseen uudessa Espoon sairaalassa on käynnissä.

Hammaslääketieteen klininen perusopetus HUS:n vastuulle

Opetusklinikan toiminta siirtyi Helsingin kaupungin suun terveydenhuollolta HUS:n vastuulle 1.1.2017. Hammaslääketieteen kandidaatteja valmistui lisensiaateiksi vuoden 2017 aikana 42. Palvelusopimukset (potilashoitosopimukset) on allekirjoitettu Helsingin, Espoon ja Vantaan kanssa. Vuonna 2017 suurin osa läheteistä tuli Helsingin kaupungilta. Yksittäisiä potilaita tuli muista HUS-kunnista tai hakeutui itse hoitoon toiminnan alkupäivinä. Vuoden 2017 aikana opetusyksikössä hoidettiin noin 4 000 potilasta. Potilaskäyntejä oli yhteensä noin 14 000. Käyntien määrä on lähes sama kuin

22.3.2018

vuonna 2016, kun toiminta oli Helsingin kaupungin vastuulla. Vuoden 2017 potilaskäyntien määrästä puuttuvat hammaslääketieteen kandidaattien tuottamat käynnit limakalvopoliklinikalla, kiireettömät ekstraoraalikuvaukset Kirurgisessa sairaalassa ja hampaan poistopäivät Silmä-Leukasairaalassa. Nämä käynnit ovat aiempina vuosina sisältyneet opetusklinikan käyntilukuihin. Edellä mainitut käynnit ovat erikoissairaanhoidon käyntejä, joissa kandidaatit ovat olleet mukana.

Taloudellisesta näkökulmasta tuloja jäsenkunnilta kertyi alkuperäistä budjettia vähemmän hinnoittelussa tehtyjen muutosten vuoksi. Samassa suhteessa pyrittiin vähentämään myös toimintakulujen osuutta. Vuonna 2017 HUS sai valtiolta tukea hammaslääketieteen perusopetukseen noin 2,4 milj. euroa. Lisäksi HUS kohdisti omaa opetusrahoitusta tähän toimintaan 1,0 milj. euroa. HUS:n tuki veloitettiin jäsenkunnilta kapitaatioperusteisesti, koska valmistuvat hammaslääkärit palvelevat kaikkia alueen kuntia. Hoitohenkilökunnan ja muun henkilökunnan palkat pysyivät budjetissaan. Suoraan opetuslinikkaan oli budjetoitu toimintakuluja vuodelle 2017 yhteensä 3,0 milj. euroa, josta toteutui 2,7 milj. euron verran. Lääkäreiden kulut sisällytettiin erilliseen Hammas-, suu- ja leukasairauksien linjan klinikan budjettiin.

Hammaslääketieteen opetus on järjestetty Ruskeasuolla. Kiinteistössä on toimintaa usean organisaation järjestämänä, joka aiheuttaa ajoittain potilaille haasteita oikean hoitopaikan löytämiseksi. Opastusta tullaan selkeyttämään. Helsingin yliopiston ja HUS:n yhteistyö on sujunut hyvin. Opetusta on kehitetty yliopiston kanssa kuukausittaisissa tapaamisissa mm. uudistettuun opetussuunnitelmaan sisältyy valinnaisia opintoja, jotka laajentuvat asteittain eri vuosikursseille. Opetuslinikan ulkopuolella terveyskeskusten tiloissa tapahtuva opetusharjoittelu eli ns. outreach toiminta aloitettiin Espoossa Leppävaaran terveysasemalla. Toimintaa on maanantaisin 8.1.2018 – 4.3.2018. Toiminnasta kerätään palautetta kandidaateilta ja alustavat kokemukset olleet hyviä. Helsingin kaupungin perusterveydenhuollon toimitilat Kalasatamassa avataan 5.2.2018, jossa on 26 hammashoitohuonetta. Outreach-toimintaa suunnitellaan Kalasatamaan syksystä 2018. Vantaalla on kiinnostusta outreach-toimintaan iltapäiväpainotteisesti klo 14 - 18.

Erva yhteistyö - Carea

Kuvantamis- ja laboratoripalvelut

HUS-kuntayhtymän hallitus päätti kokouksessaan 28.11.2016 hyväksyä Carean laboratorio- ja kuvantamistoiminnan siirtymisen HUS-kuntayhtymän toiminnaksi 1.1.2017 lukien siten, että toiminta jatkuu keskeytyksettä. Carean hallitus teki vastaavan luovutuspäätöksen kokouksessaan 16.12.2016. Palvelutoimintojen kauppa toteutettiin liikkeenluovutuksena. Henkilöstö siirtyi HUS-kuntayhtymälle vanhoina työntekijöinä. Siirtyvää henkilöstöä oli yhteensä 275.

Muutoksen valmisteluun vuoden 2016 lopulla käytettävissä ollut aika oli niukka, minkä johdosta valmistelu painottui toimintojen hallinnolliseen yhdistämiseen. Vuoden 2017 aikana on tehty paljon työtä varsinaisen toiminnan integroimiseksi ja tietojärjestelmien yhteensovittamiseksi.

HUS:iin siirtynyt toiminta jakaantui Hyksin kahteen tulosyksikköön. Kliinisen kemian, kliinisen mikrobiologian ja patologian toiminnot liitettiin osaksi HUSLAB:n toimintaa ja radiologian, kliinisen fysiologian ja isotooppilääketieteen sekä kliinisen neurofysiologian toiminnot liitettiin osaksi HUS-Kuvantamisen toimintaa.

Toimintaan liittyvä laitteisto lunastettiin Kymenlaakson sairaanhoitopiiriltä tasearvolla lukuun ottamatta Pohjois-Kymen sairaalan röntgenin laitteita, jotka vuokrattiin siten, että HUS:lla on laitteisiin osto-optio vuoden 2019 alusta lukien. Tämä perustui siihen, että Kouvolan kaupunki oli kilpailuttamassa terveydenhuoltopalveluja ja sen tarkoituksena oli siirtää myös diagnostiikkatoiminta valittavalle palveluntuottajalle.

22.3.2018

Hankinta- ja logistiikkapalvelut

Yhteistyö hankinta- ja logistiikkapalveluiden osalta tiivistyi ja vakiintui erityisvastuualueella vuoden 2017 aikana. Hoitotarvikkeiden tuoteryhmäkohtaisissa hankinnoissa Eksote ja Carea olivat mukana useimmissa kilpailutuksissa. Vuoden loppupuolella myös Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä oli aktiivisesti mukana yhteishankinnoissa. Carean logistiikka hoidettiin HUS-Logistiikan kautta ensimmäistä kertaa koko vuoden ja yhteistoiminta kehittyi vuoden aikana hyvin positiivisesti.

HUS-Tukipalvelut tulosalueen perustaminen

Hallitus päätti 22.2.2016 § 21 käynnistää selvityksen tukipalvelujen monipalvelutulosalueen muodostamisesta. Asiaa selvitelleen työryhmän ehdotuksena oli, että asiakastarpeiden mukaisten yhtenäisten palvelukokonaisuuksien ja -ratkaisujen toteuttamiseksi HUS-Desiko, Ravioli ja HUS-Servis toiminnot tulisi yhdistää. Liikelaitosten lakkautuspäätös tehtiin ylimääräisessä valtuuston kokouksessa 8.2.2017. Liikelaitoksista päätettiin muodostaa tulosalue, jonka toiminta käynnistyi 1.9.2017.

Kolmen liikelaitoksen yhdistämisellä tavoitellaan ennen kaikkea asiakaslähtöisempää toimintamallia ja synergiaetuja eri tukipalveluprosessien välillä. Toiminnallisten syiden ja eri palvelulinjojen välisten synergiaetujen lisäksi keskeisiä syitä fuusiolle ja liikelaitosmallista luopumiselle olivat myös kiristynyt lainsäädäntö toimia markkinoilla liikelaitosmallissa ja 22.06.2016 julkaistu luonnos tulevasta sote-uudistuksesta, jossa maakuntien liikelaitoksille kuuluu järjestämisvastuuseen perustuvia tehtäviä eikä tukipalveluiden tuottamistehtäviä. Hallinnollisiin etuihin voidaan katsoa myös se, että tulosalueen tavoitteet ja keskeisimmät päätökset vahvistaa hallitus valtuuston sijaan, mikä osaltaan lisää toiminnan joustavuutta.

HUS-Tukipalvelut aloitti uutena tulosalueena syyskuun alussa ja vuoden 2017 keskeisenä tavoitteena on ollut uuden hallinto- ja organisaatiomallin käyttöönotto. Uudessa organisaatiomallissa toiminta on jaettu kahdeksaan palvelulinjaan sekä uuteen asiakas- ja konseptikehitysyksikköön. Liikelaitosmallin korvaneella kahdeksan palvelulinjan ja asiakasyksikön tulosaluemallilla on tavoiteltu entistä asiakaslähtöisempää ja kustannustehokkaampaa toimintamallia. Lisäksi talous- ja henkilöstöhallinto on järjestetty aikaisempaa liikelaitosmallia matalampaan organisaatioon. HUS-Tukipalveluiden synergiaetuja ja tehostamistyötä pyritään kehittämään aktiivisesti yhteistyössä asiakkaan kanssa tulevina vuosina. Tämän ohella toimintamallia pyritään kehittämään entistä asiakaslähtöisempään suuntaan ”yhden luukun” - palveluperiaatteen mukaisesti.

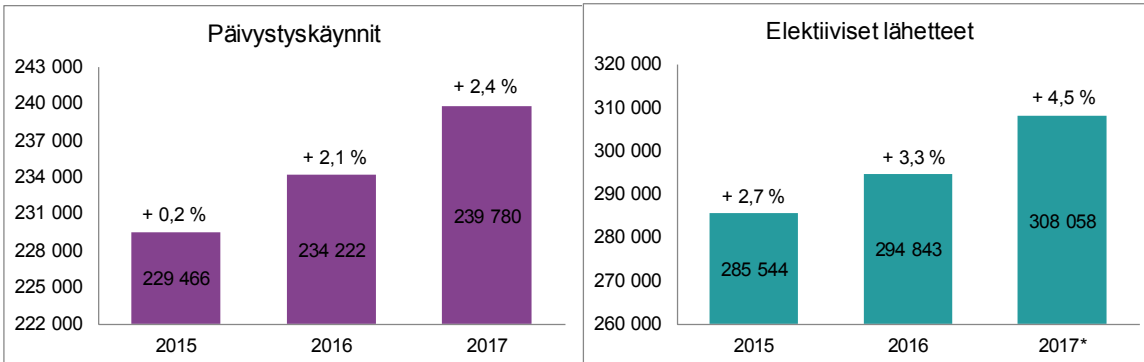
Palveluiden kysyntä

HUS:n tarjoamien palvelujen kysynnän kasvu jatkui vuonna 2017. Elektiivisten läheteiden määrä (311 467) kasvoi 5,6 % edellisvuodesta. Vuonna 2017 oli kaksi arkipäivää vähemmän kuin edellisvuonna ja arkipäiväoikaisun jälkeen elektiivisten läheteiden määrä kasvoi viime vuodesta 6,5 %. Elektiivisten läheteiden lukumäärän kasvuun vaikutti hammaslääketieteen perusopetuksen kliinisen koulutuksen siirtyminen Helsingin kaupungilta HUS Pää- ja kaulakeskukselle vuoden 2017 alussa. Kliiniselle hammaslääketieteelle saapui vuonna 2017 3 409 lähetettä (vuonna 2016 ei lähetteitä). Ilman kliinisen hammaslääketieteen läheteitä vertailukelpoinen elektiivisten läheteiden lukumäärä (308 058) kasvoi vuonna 2017 4,5 %, arkipäiväoikaistuna 5,3 %. Päivystyskäyntien määrä (239 780) kasvoi 2,4 % edellisestä vuodesta. Ennalta suunniteltuun hoitoon saapuneista potilaista 60,3 % saapui terveyskeskuksen, 30,6 % yksityislääkärin lähettämänä ja muista sairaaloista tulleilla läheteillä 8,6 %. Edelliseen vuoteen verrattuna terveyskeskusten läheteiden osuus on kasvanut 0,8 % ja yksityislääkäreiden läheteiden osuus vähentynyt 0,3 prosenttiyksikköä.

22.3.2018

Seuraavissa kuvissa on esitetty vuosien 2015 – 2017 elektiivisten (ennalta suunniteltu hoito) läheteiden (ilman kliinisen hammaslääketieteen läheteitä) ja päivystyskäyntien lukumäärät sekä muutosprosentit edellisestä vuodesta.

* 2017 ilman kliinisen hammaslääketieteen läheteitä

Palvelutuotanto

Sairaanhoitollinen palvelutuotanto	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Poikk.-% TP 2017 / TA 2017	Muutos-% TP 2017 / TP 2016
Palvelutuotanto					
- Laskutusosuudella painotettu volyymimuutos				6,1 %	4,1 %
- Psykiatrian hoitopäivät, lkm 1)	169 370		164 334		-3,0%
- NordDRG-tuotteet, lkm	696 402	682 486	726 411	6,4%	4,3%
DRG-ryhmät	158 793	155 254	160 375	3,3%	1,0%
DRG-O-ryhmät	140 430	136 338	149 124	9,4%	6,2%
Tähystykset	31 960	32 097	32 837	2,3%	2,7%
Pientoimenpiteet	105 997	104 117	107 244	3,0%	1,2%
900-ryhmä	258 884	254 584	276 477	8,6%	6,8%
Kustannusperusteinen jakso	338	96	354	267,2%	4,7%
- Käyntituotteet, lkm, somatiikka	1 318 000		1 373 581		4,2%
- Käyntituotteet, lkm, psykiatria	492 861		529 091		7,4%
- Tk-päivystyskäynnit, lkm	146 581	164 907	151 447	-8,2%	3,3%
- Laskutettavat siirtoviivehoitopäivät, lkm	561		550		-2,0%
- Käyntisuoritteet, lkm	2 501 682		2 644 736		5,7%
Päivystyskäynnit (sis. myös DRG-lasketut)	234 222		239 780		2,4%
Ensikäynnit, lkm	259 902		272 431		4,8%
- Hoitopäivävalisuoritteet, lkm	789 725		784 252		-0,7%
- Leikkaukset, lkm	88 024		91 859		4,4%
Päiväkirurgiset, lkm	34 042		36 380		6,9%
- Synnytykset, lkm 31.12.2017	17 299		16 463		-4,8%

1) Ei sisällä asumispalvelupäiviä

Palvelutuotannon laskutusosuudella painotettu kokonaisvolyyymi kasvoi 4,1 % edelliseen vuoteen verrattuna ja se ylitti talousarvion sisältämän suunnitelman 6,1 %. Avohoidon euromääräinen osuus kokonaistuotannosta vuonna 2017 oli 45,7 % (v. 2016 44,9 %). Sekä avohoidon DRG-tuotteiden (+ 6,2 %) että vuodeosastohoidon DRG-tuotteiden (ns. klassiset) (+ 1,0 %) lukumäärät kasvoivat edellisestä vuodesta. Erityisesti somaattisissa vuodeosastohoitojaksoissa oli kasvua sekä sisätaudeissa että kirurgiassa. Käyntituotteiden kokonaislukumäärä kasvoi 5,1 %, erityisesti kasvua oli psykiatrian käyntituotteiden lukumäärissä (+ 7,4 %). Psykiatristen hoitopäivien lukumäärä sen sijaan laski tavoitteen mukaisesti 3,0 %. Vuonna 2017 tehtiin yhteensä 374 elinsiirtoa (v. 2016: 399, v. 2015: 391, v. 2014: 355).

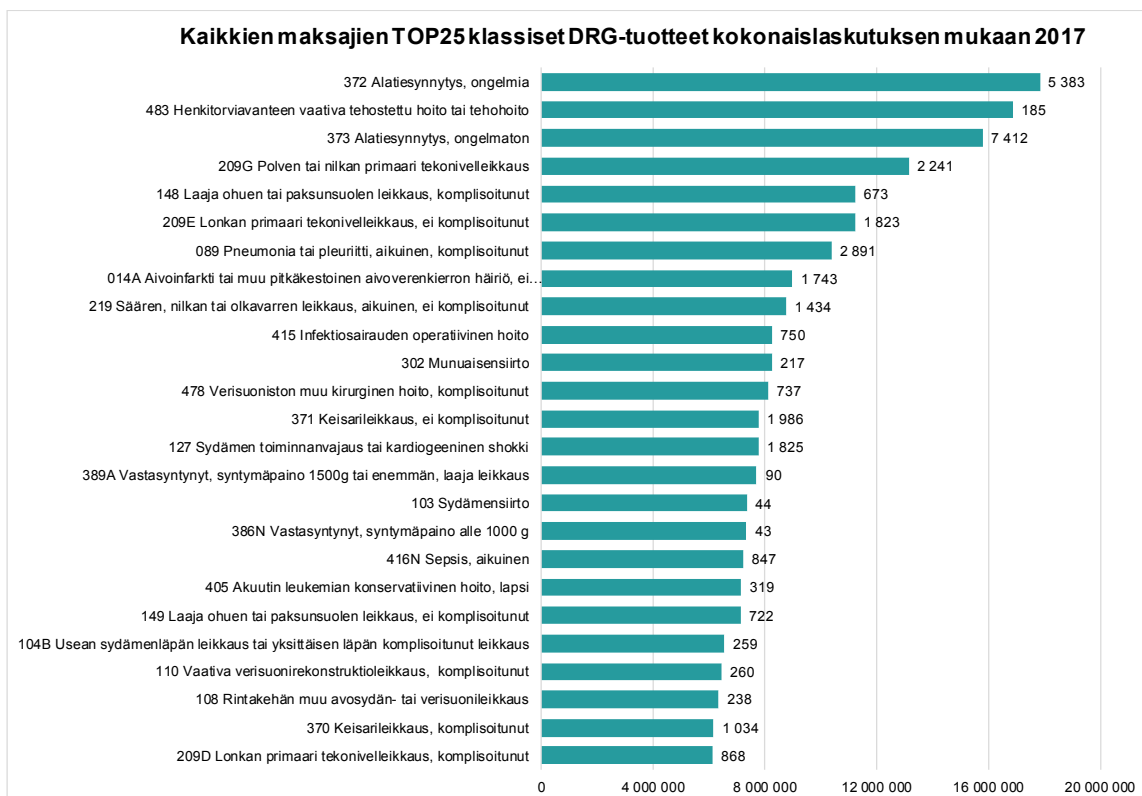
22.3.2018

Vuonna 2017 eriytettiin vuodeosastojen ja poliklinikoiden NordDRG-tuotteina laskutettavan elektiivisen- ja päivystystoiminnan hinnoittelu. Päivystyskäyntien lisäksi päivystystoiminnaksi katsotaan ne vuodeosastohoitojaksot, joissa potilaalle on tehty päivystysleikkaustoimenpide tai hoitajaksoon on sisällytetty suunnittelemaan tehohoitojakso. Muutoksella haluttiin kohdistaa päivystystoiminnan ja sen edellyttämän valmiuden ylläpidon kustannukset päivystyksellisille potilaille. Hinnoittelumuutoksen myötä NordDRG-tuotehinnalla laskutettujen palveluiden keskihinnat laskivat 16,1 % (2017: 763 euroa; 2016: 909 euroa). Vuonna 2017 päivystyksellisiä NordDRG-tuotteita laskutettiin yhteensä 29 480 kappaletta ja niiden laskutus oli yhteensä 364,1 milj. euroa (keskihinta 12 350 euroa). Laskutukseen sisältyi päivystyslisää 5,5 milj. euroa.

Myös käyntituotteiden hinnoittelua muutettiin vuonna 2017 ja käyntituotteiden laskutuksessa otettiin käyttöön käyntituotekohtaiset kustannusyläraajat. Hinnoittelumuutoksella ehkäistään uusien kalliiden lääkkeiden ja diagnostisten tutkimusten, joita laskutuksessa käytettävä DRG-ryhmittelijäversio ei tunnista, kustannusten siirtyminen tavallisten käyntituotteiden hintaan. Potilaan hoidosta aiheutuvien kustannusten ylittäessä kustannusylärajan laskutetaan potilaan hoito suoriteperusteisesti toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Näiden kalliiden käyntien laskutus oli yhteensä 22,6 milj. euroa ja suoriteperusteisen laskutuksen aiheuttama lisälaskutus oli noin 19,0 milj. euroa vuonna 2017. Käyntituotteet yhteensä keskihinta nousi 3,2 % edellisestä vuodesta, mutta jos ei huomioida em. kalliita käyntejä, niin käyntien keskihinta laski 0,8 % edelliseen vuoteen verrattuna (2017: käyntien keskihinta ilman kalliita käyntejä 233 € ja kalliiden käyntien 1 333 €).

Seuraavissa kuvissa on laskutuksen mukaan 25 suurinta sairaanhoidollista palvelutuotetta klassisista (vuodeosastohoito) DRG-tuotteista. Ensimmäisessä kuvassa kuvan vaakapalkki ilmaisee tuotekohtaisen kokonaislaskutuksen euroina ja jälkimmäisessä kuvassa keskimääräisen tuotekohtaisen laskutuksen. Palkin perässä oleva luku on tuotteiden määrä.

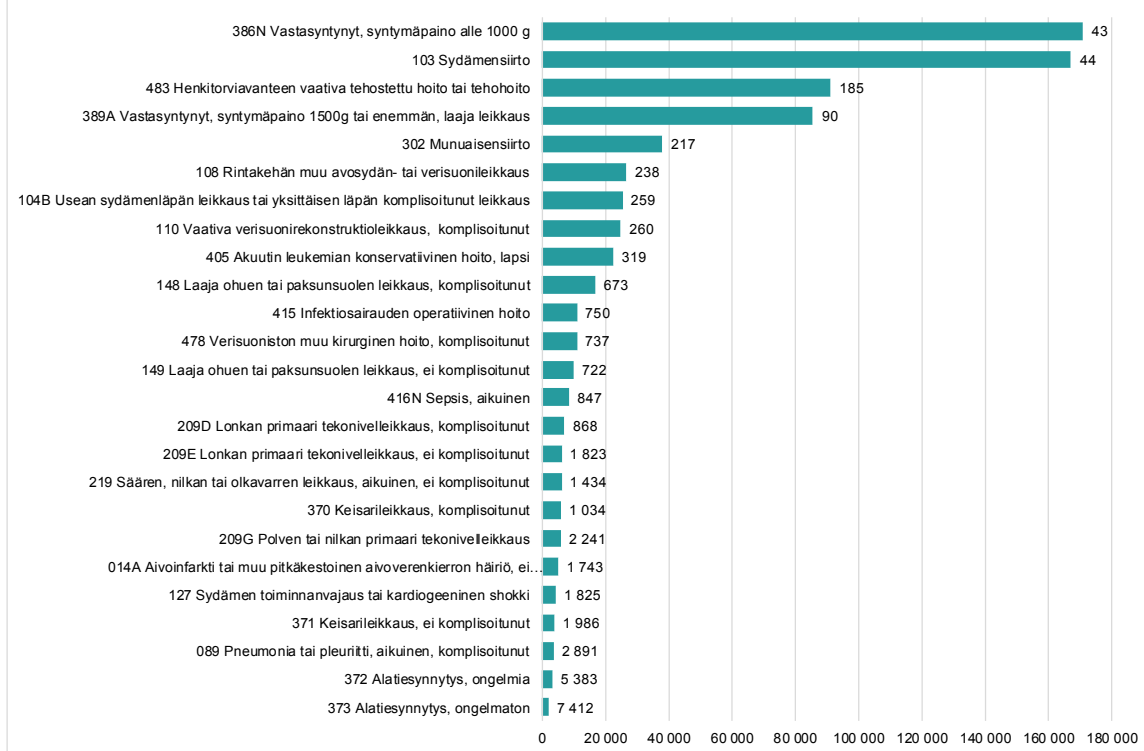
Kaikkien maksajien TOP25 klassiset DRG-tuotteet kokonaislaskutuksen mukaan 2017

22.3.2018

Kaikkien maksajien TOP25 klassiset DRG-tuotteet keskilaskutuksen mukaan 2017

Hoidetut potilaat

Sairaanhoidollinen palvelutuotanto	TP 2016	TP 2017	Muutos-% TP 2017 / TP 2016
- Hoidetut eri erikoissairaanhoidon potilaat	524 921	541 623	3,2%
- Hoidetut eri tk-päivystyspotilaat	107 337	108 473	1,1%
- Erikoisalahoitajakson hoitoaika (ka.)			
Somatiikka, vrk	3,7	3,8	2,7%
Psykiatria, vrk	22,6	21,2	-6,3%

Erikoissairaanhoidossa (ml. ostopalvelut) hoidettiin yhteensä 541 623 eri potilasta. Määrä kasvoi 3,2 % edellisestä vuodesta. HUS:ssa hoidettujen kaikkien eri henkilöiden kokonaismäärä (sekä yhteispäivystysten terveyskeskuspotilaat että erikoissairaanhoidon potilaat) oli 596 878 henkilöä. Kasvua vuodesta 2016 oli 3,2 % (18 368 henkilöä, sisältää klinisen hammashoidon potilaat, joita oli yhteensä 3 214).

Yhteensä 508 914 jäsenkuntien asukasta käytti erikoissairaanhoidon palveluja, määrä kasvoi 15 232 henkilöllä (3,1 %) edellisestä vuodesta. Samanaikaisesti HUS-alueen väestömäärä kasvoi 0,7 %. (Vuoden 2016 toteutunut väkiluku vs. ennuste vuodelle 2017. Jäsenkuntien asukkaista noin joka kolmas (30,9 %) käytti vuoden 2017 aikana HUS:n tuottamia tai järjestämiä erikoissairaanhoidon palveluja. Palveluita käyttäneiden jäsenkuntalaisten osuus väestömäärästä kasvoi jonkin verran vuodesta 2016, jolloin toteuma oli 30,2 %. Palveluiden käytössä suhteessa kokonaisväestöön on suuria kuntakohtaisia eroja.

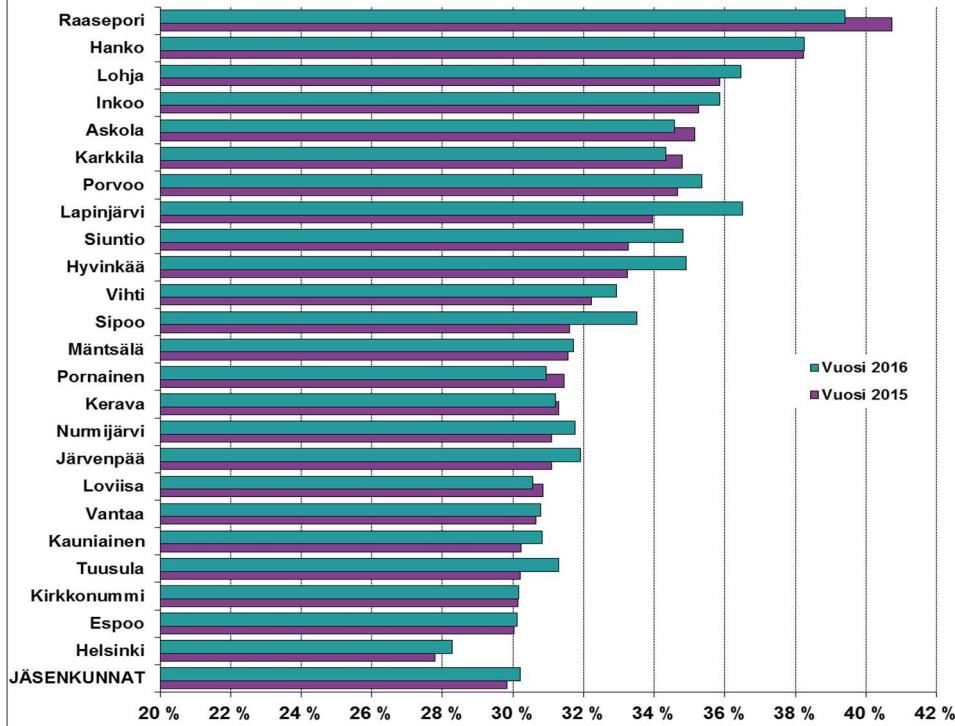
Alla olevassa kuvassa on esitetty jäsenkuntakohtaisesti hoidettujen eri potilaiden osuus jäsenkunnittain kokonaisväestöstä vuosina 2016 ja 2017. Helsinki tuottaa osan väestönsä tarvitsemista erikoissairaanhoidon palveluista itse. Väestö 31.12.2016, väestöennuste vuodelle 2017.

22.3.2018

Hoidettujen eri potilaiden osuus asukasluvusta jäsenkunnittain

Väestö 31.12.2015, ennakkoväkiluku 31.12.2016. Tiedot: Tilastokeskus.

Hoidon saatavuus ja hoitoon pääsy

Sairaanhoidollinen palvelutuotanto	TP 2016	TP 2017	Muutos-% TP 2017 / TP 2016
Hoidon saatavuus ja hoitoonpääsy			
- Läheteiden määrä (elektiiviset)	294 843	311 467	5,6%
- Läheteiden käsittelyaika > 21 vrk, lkm	2 596	3 903	50,3%
> 21 vrk, lkm 31.12.2016		2 596	
- Hoitoonpääsyä osastolle odottavat potilaat 1)			
> 6 kk	899	431	-52,1%
kaikki	18 638	16 743	-10,2%
> 6 kk 31.12.2016		899	
- Polikliiniseen hoitoon odottavat potilaat 1)			
> 3 kk	2 102	1 238	-41,1%
kaikki	28 613	27 515	-3,8%
> 3 kk 31.12.2016		2 102	

1) Hoitotakuun piiriin kuuluvat

Vuoden lopun tilanteessa kiireettömään polikliiniseen tutkimukseen ja hoitoon odottaneiden potilaiden kokonaismäärä väheni 3,8 % yli 3 kk odottaneiden lukumäärä väheni 1 238 potilaaseen (- 864 potilasta vs. 2016). Osastohoitoon odottaneiden potilaiden kokonaismäärä väheni 10,2 % edelliseen vuoteen verrattuna ja yli 6 kk odottaneiden potilaiden määrä väheni 431 potilaaseen (+ 468 potilasta vs. 2016).

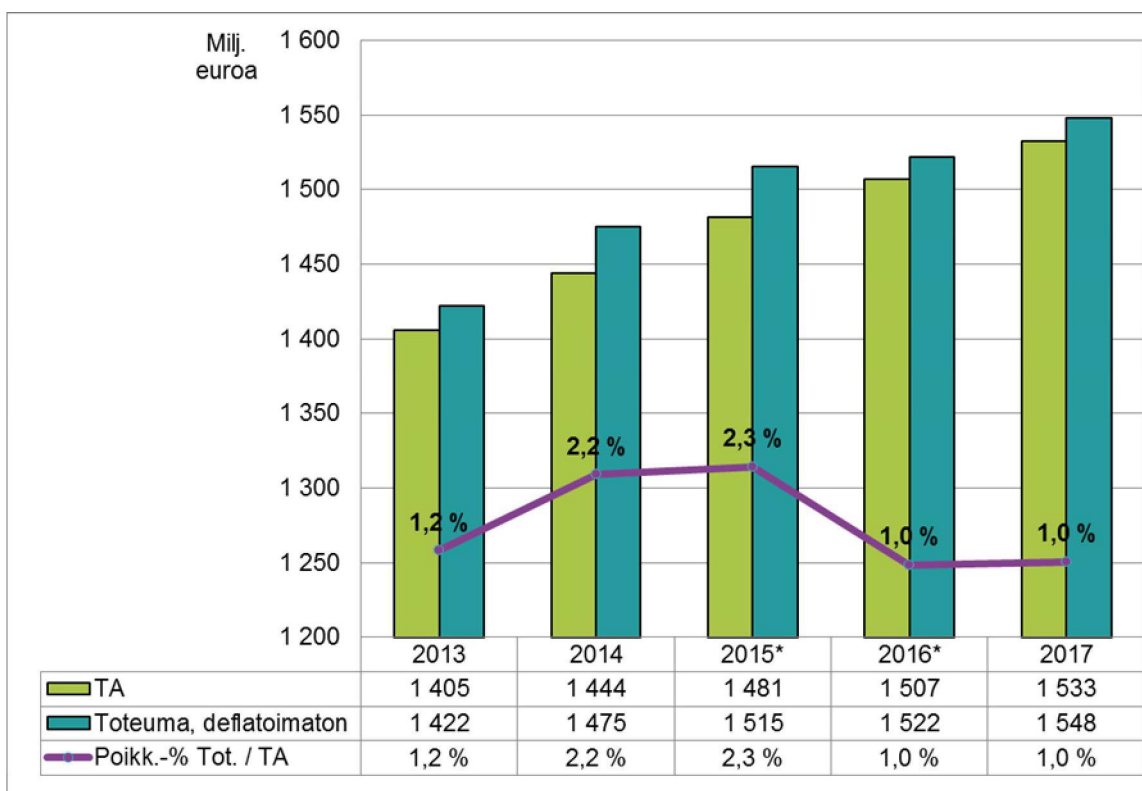

22.3.2018

Jäsenkuntien maksuosuus (erikoissairaanhoidon palvelulaskutus)

Jäsenkuntien erikoissairaanhoidon palvelut kattava maksuosuuslaskutus oli 1 548 milj. euroa. Jäsenkunnille tuotettujen palveluiden volyyymi ylitti talousarviossa suunnitellun tason 6,1 % ja kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 4,0 %. Jäsenkuntien yhteenlaskettu maksuosuuslaskutus ylitti muutetun talousarvion 15,5 milj. euroa (1,0 %) ja kasvoi vertailukelpoisesti edelliseen vuoteen verrattuna 26,7 milj. euroa (1,8 %), kun vuoden 2016 maksuosuuslaskutus on ilman TP 2015 ylijäämän palautusta. Verrattuna edelliseen vuoteen jäsenkuntien palveluiden määrällisen kysynnän vaikutus laskutuksen kasvuun oli 4,0 %, kun taas hintaeron vaikutus oli -0,2 %.

Seuraavassa kuvassa on esitetty jäsenkuntien deflatoimaton maksuosuuslaskutus vuosina 2013 – 2017 ja poikkeamaprosentti talousarviosta

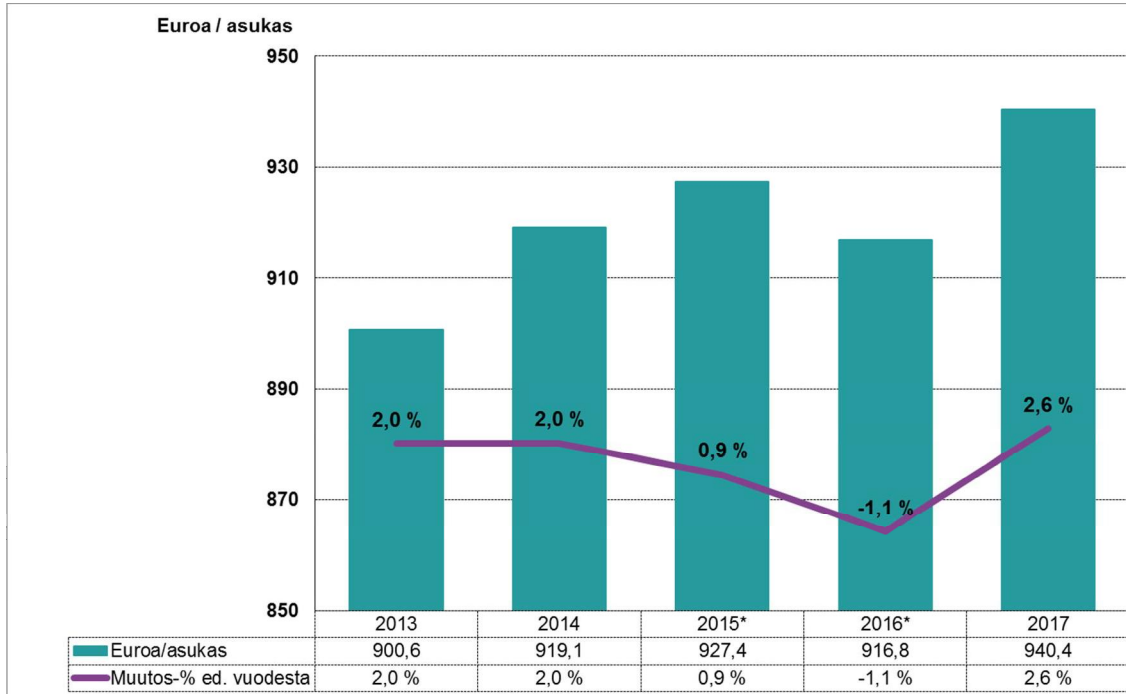
* TP 2015 ylijäämän palautus huomioitu 2015 luvuissa, 2016 ilman TP 2015 ylijäämän palautusta.

HUS:n jäsenkuntien erikoissairaanhoidon asukaskohtaiset kustannukset olivat vuonna 2017 keskimäärin 940 euroa. Tämä on 2,6 % enemmän kuin vuonna 2016* (deflatoitu julkisten menojen hintaindeksillä, kerroin 0,985). Seuraavassa kuvassa on esitetty jäsenkuntien deflatoidut maksosuudet euroa/asukas vuosina 2013 – 2017 sekä muutosprosentti edellisestä vuodesta. Väestö 31.12. vuosina 2013 – 2016, väestöennuste vuodelle 2017. Tilastokeskus vuoden 2017 julkistaa ennakkoväkilukutiedot 15.2.2018.

22.3.2018

Jäsenkuntien deflatoidut maksuosuudet euroa/asukas 2013 – 2017 sekä muutosprosentti edellisestä vuodesta

* TP 2015 ylijäämän palautus huomioitu 2015 luvuissa, 2016 ilman TP 2015 ylijäämän palautusta.

Väestö 31.12. vuosina 2013 – 2016, väestöennuste vuodelle 2017. Tilastokeskus vuoden 2017 julkistaa ennakkoväkilukutiedot 15.2.2018. Deflatoitu vuoden 2017 tasoon. Tilastokeskuksen JMHI, kuntatalous terveydenhuolto (2017 = tammi-syyskuun ka).

22.3.2018

Jäsenkuntien maksuosuuksien toteutuminen 2016 – 2017 (1 000 euroa)

Kunta	TP 2016* (sis. ylijäämän palautuksen)	Muutettu TA 2017 (valtuusto 15.6.2017)	Palvelujen kokonais-kust. käytön mukaan 1-12/2017 (sis. VRK2)	Potilas-vakuutus yhteensä **	Vuoden 2017 ylijäämän -palautus	Yhteensä toteuma 1-12/2017	Kalliin hoidon taseus, netto	TP 2017 (sisältää kalliin hoidon taseuksen)	Poikk. TP 2017- Muutettu TA 2017	Poikk.-% TP 2017 - Muutettu TA 2017	Muutos TP 2017 - TP 2016*	Muutos-% TP 2017 - TP 2016*
Askola	5 179	5 414	5 240	-4	-305	4 930	122	5 052	-362	-6,7	-127	-2,4
Espoo	243 118	245 059	267 177	-207	-17 450	249 593	-18	249 502	4 443	1,8	6 384	2,6
Hanko	11 564	11 605	12 372	-7	-781	11 595	-21	11 564	-42	-0,4	-1	0,0
Helsinki	539 495	540 307	590 494	-481	-38 351	551 848	-284	551 378	11 071	2,0	11 883	2,2
Hyvinkää	48 878	51 387	55 787	-36	-4 801	50 852	654	51 604	218	0,4	2 727	5,6
Inkoo	6 425	5 958	6 728	-4	-326	6 400	79	6 478	520	8,7	53	0,8
Järvenpää	42 981	42 681	45 760	-31	-3 860	41 798	-155	41 715	-966	-2,3	-1 267	-2,9
Karkkila	10 117	10 402	10 822	-7	-412	10 398	-249	10 153	-248	-2,4	36	0,4
Kauniainen	8 578	8 495	9 033	-7	-605	8 422	343	8 764	268	3,2	186	2,2
Kerava	35 453	35 596	38 512	-27	-2 672	35 820	406	36 219	623	1,8	766	2,2
Kirkkonummi	35 386	36 543	39 725	-30	-2 653	37 053	-272	36 770	227	0,6	1 384	3,9
Lapinjärvi	3 078	3 096	3 454	-2	-189	3 262	70	3 333	236	7,6	255	8,3
Lohja	55 663	56 453	56 927	-36	-1 820	55 047	-115	54 957	-1 496	-2,6	-706	-1,3
Lovisa	14 589	15 582	15 060	-12	-802	14 238	309	14 555	-1 028	-6,6	-35	-0,2
Mäntsälä	20 635	20 497	23 063	-16	-1 946	21 065	153	21 254	757	3,7	619	3,0
Nurmijärvi	40 046	41 137	43 341	-32	-3 653	39 587	14	39 670	-1 467	-3,6	-376	-0,9
Pornainen	4 647	4 921	4 997	-4	-299	4 692	165	4 859	-62	-1,3	212	4,6
Porvoo	51 348	53 097	55 992	-38	-2 972	52 962	332	53 314	216	0,4	1 966	3,8
Raasepori	36 451	36 611	37 934	-22	-2 314	35 626	525	36 122	-488	-1,3	-329	-0,9
Sipoo	19 210	19 014	19 697	-15	-1 104	18 574	446	19 024	10	0,1	-186	-1,0
Siuntio	6 133	6 429	7 515	-5	-316	7 193	-696	6 498	70	1,1	365	6,0
Tuusula	36 363	37 085	39 414	-29	-3 298	36 029	829	36 916	-169	-0,5	553	1,5
Vantaa	216 459	215 211	236 762	-164	-15 721	220 964	-2 927	217 948	2 738	1,3	1 489	0,7
Vihti	29 783	30 183	31 481	-22	-1 148	30 301	290	30 600	417	1,4	817	2,7
Jäsenkunnat yhteensä	1 521 582	1 532 763	1 657 285	-1 238	-107 798	1 548 249	0	1 548 249	15 486	1,0	26 667	1,8

Talousarvio ja vuosiennuste eivät sisällä kalliin hoidon taseusta.

*) TP2016 ilman TP2015 ylijäämän palautusta.

**) Potilasvakuutuksen hyvitys aiemmille tilikausille, ei vielä tietoon tulleiden vahinkojen vakuutuksen muutos, hoitokulupalautus sekä suurvahinkovakuutusmaksun oikaisu yht. -6,8 milj. euroa. Lisäksi vuoden 2017 kustannukset alenivat jälkiseuranta-ajan pidentämisen vuoksi.

Oman ja muun palvelutuotannon kokonaislaskutuksen jakautumisessa jäsenkuntien ja muiden maksajien välillä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Jäsenkuntien osuus kokonaislaskutuksesta on 90,3 %, joka on 0,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2016. HUS:n jäsenkunnille tuottaman terveyskeskuspäivystystoiminnan osuus kokonaislaskutuksesta on 1,2 %.

22.3.2018

Laskutus (1 000 euroa)	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Poikkeama-% TP 2017/ TA 2017	Muutos-% TP 2017/ TP 2016
Jäsenkunnat	1 491 985	1 555 865	1 572 514	1,1 %	5,4 %
- Jäsenkuntien maksuosuus	1 466 934	1 532 763	1 548 249	1,0 %	5,5 %
- Muu laskutus jäsenkunnilta	25 052	23 102	24 265	5,0 %	-3,1 %
* Siirtoviivehoitopäivät	334	0	326		-2,2 %
* Terv.keskuspäivystys	19 785	23 102	20 487	-11,3 %	3,5 %
* Kliininen hammaslääkehoito	0	0	941		
* Muu palvelutuotanto	4 933	0	2 510		-49,1 %
Muu laskutus	169 606	171 729	169 235	-1,5 %	-0,2 %
- Erva	43 286	43 807	40 707	-7,1 %	-6,0 %
- Muut sairaanhoitopiirit	90 952	91 408	94 602	3,5 %	4,0 %
- HYKSin Kliiniset Palvelut Oy	3 513	3 127	3 182	1,8 %	-9,4 %
- Ulkomailla asuvat	1 533	894	1 687	88,7 %	10,0 %
- Kelan maksamat	5 139	0	5 979		16,3 %
- Puolustusvoimat	871	0	1 031		18,4 %
- Vakuutusyhtiöt	18 379	0	16 489		-10,3 %
- Muut maksajat	5 932	32 494	5 558	-82,9 %	-6,3 %

Muiden maksajien laskutus väheni 0,4 milj. euroa (-0,2 %) edellisestä vuodesta. Kokonaislaskutuksesta muiden sairaanhoitopiirien ja Erva-alueen osuus yhteensä on 7,8 %. Verrattuna edelliseen vuoteen muiden sairaanhoitopiirien ja Erva-alueiden laskutuksen osuus on laskenut -0,3 %.

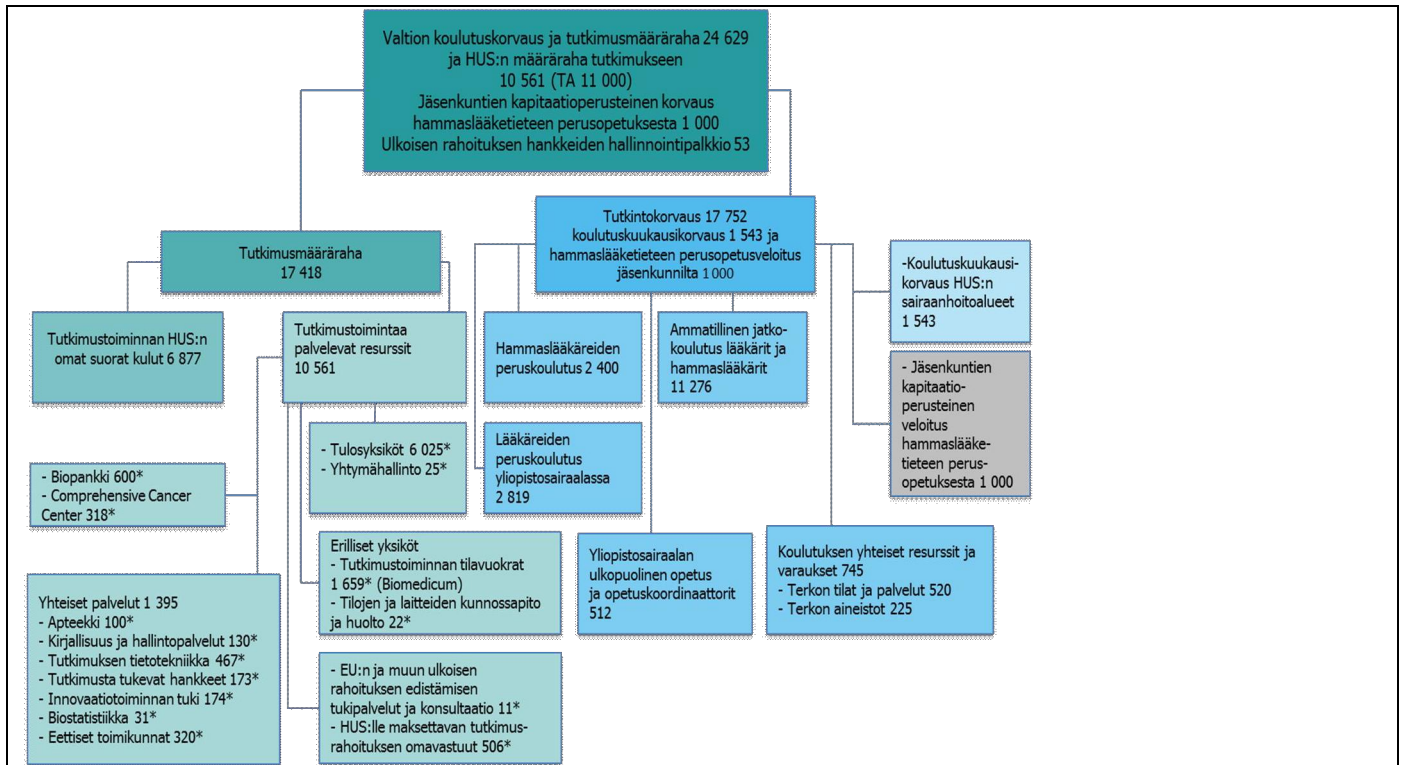
Vuoden 2017 kaikista NordDRG-tuotteista (726 411 tuotetta) oli klassisten (vuodeosastohoidon) DRG-ryhmien lukumääräosuus 22,1 %, 900-ryhmän 38,1 %, DRG-O-ryhmien 20,5 %, pientoimenpiteiden 14,8 % ja tähystysten 4,5 %. Pitkällä aikavälillä klassisten vuodeosasto DRG-ryhmien lukumääräosuus on hieman pienentynyt ja avohoitoryhmien DRG-O ja 900-ryhmien suhteelliset osuudet ovat kasvaneet. Laskutuksen perusteella merkittävimmät olivat klassisen DRG-ryhmän (69,9 %), 900-ryhmän (13,8 %) ja O-ryhmän (9,9 %) tuotteet. Viiden vuoden aikasarjalla (2013-2017) tarkasteltaessa klassisten DRG-ryhmien osuus koko DRG-laskutuksesta on laskenut -2,1 % ja tuotelukumäärä on laskenut -7,8 %. Lyhyt- ja leikkauksissa avohoitoryhmissä 900-ryhmän laskutus kasvoi 4,8 % edellisestä vuodesta ja sen laskutusosuus on kasvanut maltillisesti viimeisen viiden vuoden tarkastelujaksolla avohoidon lisääntyessä. 900-ryhmiin ryhmittyvät mm. kalliit lääkehoidot, kuten syöpäsairauksien sytostaattihoidot, sekä tuki- ja liikuntaelinten diagnostiset toimenpiteet. DRG-O-ryhmissä (lyhyt hoito, päiväkirurgia) laskutus kasvoi 3,9 % edelliseen vuoteen verrattuna. Pientoimenpiteiden laskutus kasvoi 2,9 % ja tähystysten laskutus kasvoi 2,5 % edelliseen vuoteen verrattuna. Avohoidon kasvu on seurausta toimintatapojen kehittymisestä kohti lyhyt- ja leikkauksia kirurgiaa ja lääkehoitoa. Vuonna 2017 DRG-tuotteiden avohoidon lukumäärien osuus kasvoi 0,9 %, ja laskutusosuus kasvoi 2,4 % edelliseen vuoteen verrattuna. Vuodeosastohoidon DRG-tuotteiden keskimääräinen laskutus laski -0,3 % ja avohoidon DRG-tuotteiden keskimääräinen laskutus -1,1 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Opetus ja tutkimus

HUS:n saama valtion korvaus lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta oli tutkintojen ja koulutuksen aloituspaikkojen perusteella 17,8 milj. euroa (18,0 milj. euroa 2016, 18,3 milj. euroa 2015). Korvaus tutkintoa kohden oli 46 050 euroa (47 800 euroa 2016, 51 200 euroa 2015). Koulutuskuukausiperusteinen korvaus oli 900 euroa (810 euroa 2016, 1070 euroa 2015) ja HUS laskutti tällä perusteella valtiolta 1,5 milj. euroa. Koulutuskorvauksen käyttö on esitetty kuvassa Valtion tutkimusta ja opetusta varten antaman määrärahan käyttö vuonna 2017. HUS:n saa korvausta myös oppilaitoksilta hoitajien kliinisen vaiheen opetuksen järjestämisestä.

22.3.2018

*) Tutkimustoimintaa palvelevat resurssit rahoitetaan HUS:n omalla tutkimusmäärärahalla
Tutkimuksen ja opetuksen määrärahan käyttö vuonna 2017 (1 000 euroa)

HUS sai HYKS:n erityisvastuualueen tutkimustoimikunnan myöntämää valtion terveyden tutkimuksen määrärahaa STM:n painoalueiden mukaisesti 6,7 milj. euroa (6,3 milj. euroa 2016) ja se myönnettiin 109:lle yksi- tai kaksivuotiselle hankkeelle 10 000 – 280 000 euron suuruisena rahoituksena STM:n määrittelemille painoalueille. Vuoden 2017 aikana valtion tutkimusmäärärahaa käytettiin 6,9 milj. euroa.

HUS:n oma tutkimusrahoitus on pääosin jaettu yliopistollisiin tulosyksiköihin tutkimuksen ja opetuksen vastuuhenkilöiden hallinnoitavaksi tutkimuksen moninaisiin tarpeisiin. HUS:n tutkimusmäärärahan talousarvio oli 11 milj. euroa (9,0 milj. euroa 2016), josta vuoden 2017 aikana käytettiin 10,6 milj. euroa. Toimialojen tutkimuksen ja opetuksen vastuuhenkilöiden kanssa on selkiytetty tutkimuksen ja opetustoimintojen taloussuunnittelun, talousarvion toteutumisen ja seurannan prosesseja.

Rahoitusta on käytetty myös tutkimuksen yleisiin infrastruktuurin kuluihin: Biomedicumissa sijaitseviin tutkimustilojen vuokriin, kirjallisuus- ja tietotekniikkapalveluihin ja tutkimusyhteistyösopimusten kulujen kattamiseen sekä yhteisrahoitteisten hankkeiden edellyttämään vastinrahoitukseen.

22.3.2018

Tuloskehitys

Oheisessa tunnuslukutaulukossa on esitetty vuoden 2017 talouden tunnusluvut vertailukelpoisessa muodossa.

Talouden tunnuslukuja	TA 2017		TA 2017	TA 2017	TP 2017	Poikkeama-% TP 2017/ TP 2017 (2)	Muutos-% TP 2017/ TP 2016	
	TP 2015 *)	TP 2016 *)	14.12.2016 (1)	15.6.2017 (2)				14.12.2017 (3 **)
- Jäsenkuntien maksuosuus	1 515,3	1 521,6	1 531,9	1 532,8	1 549,3	1 548,2	1,0 %	1,8 %
- Muu myynti yhteensä	469,2	511,9	553,3	570,0	579,3	590,4	3,6 %	15,4 %
- Toimintatuotot yhteensä	1 984,6	2 033,4	2 085,2	2 102,7	2 128,6	2 138,7	1,7 %	5,2 %
- Toimintakulut yhteensä	1 862,3	1 911,5	1 956,8	1 974,3	2 003,9	2 013,0	2,0 %	5,3 %
- Nettorahoituskulut	13,2	12,5	12,8	12,8	11,8	11,7	-8,8 %	-6,8 %
- Vuosikate	109,1	109,4	115,6	115,6	112,9	114,0	-1,4 %	4,3 %
- Poistot	110,2	110,7	116,5	116,5	117,1	118,3	1,5 %	6,9 %
- Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	6,8	0,0 %	0,0 %
- Tilikauden tulos	-1,2	-1,4	-0,9	-0,9	2,5	2,5		
- Toimintatuotot/toimintakulut %	106,6	106,4	106,6	106,5	106,2	106,2	-0,2 %	-0,1 %
- Vuosikate/poistot %	98,9	98,8	99,2	99,2	96,4	96,4	-2,9 %	-2,5 %
- Investoinnit	148,0	132,5	168,4	168,4	172,0	163,1	-3,1 %	23,1 %
- Lainakanta	244,4	234,2	291,9	291,9	291,9	291,9	0,0 %	24,7 %
- Omavaraisuusaste %	40,5	38,4	väh. 35 %	väh. 35 %	väh. 35 %	35,4		-7,7 %
- Suhteellinen velkaantuneisuus %	29,0	28,5				30,6		7,4 %
- Kertynyt ylijäämä 31.12.	-1,2	-2,5	-3,4	-3,4	0,0	0,0		

*) Vuoden 2015 ylijäämän palautus eliminoitu (54,6 milj. euroa)

**) Vuoden 2017 ennustetun ylijäämän palautus jäsenkunnille huomioitu (47,9 milj. euroa)

TA (1) Valtuuston hyväksymä talousarvio 14.12.2016

TA (2) Muutettu talousarvio, valtuuston hyväksymä 15.6.2017

TA (3) Muutettu talousarvio, valtuuston hyväksymä 14.12.2017

Toimintatuotot

HUS:n toiminta oli vuonna 2017 tuotteistettujen palveluiden ja hoidettujen potilaiden lukumäärällä mitattuna laajempaa kuin koskaan aiemmin. Palveluryhmien laskutusosuudella painotetulla toimintavolyymillä ilmaistuna annettujen hoitojen määrä kasvoi edellisestä vuodesta 4,1 %. Näin suureen määrälliseen kasvuun ei vuoden 2017 talousarviossa osattu varautua. Vuoden 2017 toimintaa ja taloutta suunniteltaessa huomioitiin jäsenkuntien kanssa sovitut työnjaolliset sekä sisäiset toiminnalliset muutokset. Tuotannon määrään vaikutti palveluiden kysynnän kasvu väestön ikääntyessä, lääkehoitojen kehittyminen erityisesti syöpätaudeissa sekä hoitokäytänteiden ja teknologian kehittyminen.

HUS-kuntayhtymän toimintatuotoista 2 138,7 milj. euroa jäsenkuntapalautusten jälkeen muodostui 72,4 % jäsenkuntien maksuosuudesta, 17,8 % muista sairaanhoidollisista palveluista jäsenkuntien perusterveydenhuollolle ja muille maksajille, 4,0 % ei sairaanhoidollisten palveluiden tukipalveluiden myynnistä jäsenkunnille, 1,2 % valtion korvauksesta lääketieteelliseen opetukseen ja yliopistotasoi- seen terveyden tutkimukseen, 3,4 % asiakkaiden maksamista poliklinikka- ja hoitopäivämaksusta ja 1,1 % ulkoisesta tutkimusrahoituksesta sekä muista avustuksista ja toimintatuotoista.

Myyntituotot

Jäsenkuntien erikoissairaanhoidon palvelut kattava maksuosuuslaskutus oli 1 548,2 milj. euroa. Jäsenkuntien yhteenlaskettu maksuosuuslaskutus kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 81,3 milj. euroa (5,5 %). Kasvu aiheutui pääosin psykiatrian-, aistieliinten- ja verenkiertoelimistönsairauksia sekä

22.3.2018

syöpätauteja hoitavista yksiköistä. Lisäksi tuotteistukseen ja hinnoitteluun tehtiin muutoksia. 2017 otettiin käyttöön mm. päivystyksellisten tuotteiden erillishinnoittelu.

Jäsenkuntien maksuosuus pitää sisällään 12,9 milj. euron potilasvakuutuksen hyvityksen, joka hyvitetään kapitaatioperusteisesti jäsenkunnille. Poikkeuksellisen suuri palautus aiheutui jälkiseuranta-ajan pidentämisestä, jonka johdosta myös aiempiin vuosiin satunnaisesti tuottoihin kirjattu palautus 6,8 milj. hyvitetään jäsenkunnille. Jäsenkuntien maksuosuutta pienentävät lisäksi sekä kesäkuussa 2017 tehty 50,0 milj. euron että tilinpäätöksen yhteydessä tehty 57,8 milj. euron palautus. Alla olevassa kuvassa on esitetty toimintatuottojen jakauma tiliryhmittäin sekä sairaanhoitoalueittain.

Muut palvelutulot (381,7 milj. euroa) ylittivät talousarvion 7,6 milj. euroa, 2,0 % ja kasvoi edellisestä vuodesta 39,2 milj. euroa 11,5 %. Tiliryhmään kirjautuu myynti muille sairaanhoitopiireille, laitoksille ja valtiolle sekä muiden sairaanhoidollisten palveluiden myynti jäsenkuntien perusterveydenhuollolle esim. ensihoito ja yhteispäivystyksen myyntituotot, jotka eivät sisälly erikoissairaanhoidon maksuosuuteen sekä siirtoviivepäivien laskutus.

Edellä mainittujen lisäksi tiliryhmään kirjataan myyntituotot apuvälineistä, sairaanhoidollisten tukipalveluiden tuotot (laboratoriopalvelut, veri ja verivalmisteet), patologian palvelut, terapiapalvelut, radiologiset palvelut sekä lääkkeet ja apteekkipalvelut. Lisäksi jäsenkunnilta peritään kapitaatioperusteisesti lääkärihelikopterin ja myrkytystietokeskuksen kustannukset. Uutena eränä tiliryhmään sisältyi hammaslääketieteen perusopetuksesta jäsenkunnilta veloittettava 1,0 milj. euron kapitaatioperusteinen erä, joka toteutui talousarvion mukaisesti. Jäsenkuntien kassa sovitut toiminnalliset muutokset on esitetty toimintakulujen osuudessa.

Talousarviolityksestä Carean diagnostisten toimintojen (kuvantaminen ja laboratoriopalvelut) osuus oli 1,7 milj. euroa ja kasvusta edelliseen vuoteen 30,2 milj. euroa. Lääkemyynti jäsenkunnille ja muille ulkoisille asiakkaille ylitti talousarvion 2,8 milj. euroa ja kasvoi edellisestä vuodesta 1,8 milj. euroa. Ylitys ja kasvu aiheutuivat uusista jäsenkunta-asiakkuuksista: Mäntsälä, Nurmijärvi ja Kirkkonummi sekä Rinnekoti-Säätiö.

Muut myyntitulot (86,2 milj. euroa) ylittivät talousarvion 1,1 milj. eurolla, 1,5 % ja kasvoivat edellisvuodesta 34,0 milj. euroa 65,1 %. Tiliryhmä muodostuu muiden kuin sairaanhoidollisia tukipalveluita tuottavien tulosalueiden ulkoisista tuloista. Tiliryhmään kirjautuvat lääkintä- ja tietotekniset palvelut, toimitila-, toimisto- ja asiantuntijapalvelut, laitoshuolto sekä ravitsemispalvelut. Ylitys ja voimakas kasvu edellisvuodesta aiheutui uusista kunta-asiakkuuksista, jotka on esitetty toiminnallisia muutoksia käsittelevässä taulukossa toimintakulujen osuudessa.

Valtion opetus- ja tutkimusmääräraha (26,2 milj. euroa) ylitti talousarvion 0,7 milj. eurolla. Ylitys johtui tutkimusmäärärahan monivuotisuudesta. Tutkimushankkeiden etenemistä ja vuosien välistä jakotusta on talousarviossa haastavaa ennakoita.

Maksutuotot (72,9 milj. euroa) ylittivät talousarvion 1,4 milj. euroa ja ne kasvoivat edellisestä vuodesta 1,6 milj. euroa. Kasvu perustui toimintavolyymiin kasvuun, koska asiakasmaksuja ei korotettu vuonna 2017.

Tuet ja avustukset (12,3 milj. euroa) ylittivät talousarvion 4,6 milj. eurolla ja ne kasvoivat edellisestä vuodesta 2,4 milj. euroa. Ylityksestä 0,7 milj. euroa aiheutui vuoden 2016 työterveyden Kela-korvauksesta ja myös vuoden 2017 Kela-korvausten ennakoitaan ylittävän talousarvion 0,5 milj. eurolla, lopullinen päätös korvauksen tasosta saadaan vasta noin vuoden viiveellä. Lisäksi ulkoisen rahoituksen hankkeista tuloutuva rahoitus oli arvioitu toteutunutta pienemmäksi.

22.3.2018

Muut toimintatuotot (11,2 milj. euroa) ylittivät talousarvion 5,0 milj. eurolla (79,8 %) ja kasvoivat edellisestä vuodesta 2,1 milj. euroa. Erä koostuu pääosin henkilöstöasuntojen vuokratuotoista. Vuokratuotot ylittivät talousarvion 2,1 milj. euroa ja kasvoivat edellisestä vuodesta 0,6 milj. euroa. Lisäksi tilille kirjataan käyttöomaisuuden myyntivoitot, joita kertyi vuonna 2017 1,7 milj. euroa. Ne kasvoivat edellisestä vuodesta 1,0 milj. eurolla. Myyntivoitot syntyivät pääosin henkilöstöasuntojen mm. Fastighets Ab Trollet, As Oy Tuusulan Haukilahdentie 3, As Oy Tuusulan Kalliolinnankuja 2, Lylyisten lomakiinteistön myynnistä Lohjan kaupungille sekä laitteiden myynneistä pääosin jäsenkunnille.

Toimintatuottojen erittely maksajittain on esitetty alla olevassa taulukossa.

Toimintatuottojen erittely maksajittain (1 000 euroa)	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Poikkeama-%	Muutos-%
				TP 2016/ TA 2016	TP 2016/ TP 2015
Myyntituotot jäsenkunnilta	1 644 476	1 627 056	1 761 105	8,2 %	7,1 %
Jäsenkuntien maksuosuus	1 466 934	1 532 763	1 548 249	1,0 %	5,5 %
Muu myynti jäsenkunnille	176 058	91 715	211 331	130,4 %	20,0 %
Jäsenkuntien erityisvelvoitemaksut	1 484	2 578	1 525	-40,9 %	2,8 %
Myyntituotot muilta	191 870	188 225	222 051	18,0 %	15,7 %
Muut kunnat ja kuntayhtymät	149 171	146 337	179 807	22,9 %	20,5 %
Valtio	7 922	7 772	8 375	7,8 %	5,7 %
Yksityissektori	34 778	34 117	33 869	-0,7 %	-2,6 %
Valtion opetus- ja tutkimuskorvaus	26 961	25 459	26 184	2,8 %	-2,9 %
Muut myyntituotot	25 265	176 664	33 014	-81,3 %	30,7 %
Myyntituotot yhteensä	1 888 573	2 017 405	2 042 353	1,2 %	8,1 %
Maksutuotot	71 219	71 417	72 865	2,0 %	2,3 %
Tuet ja avustukset	9 889	7 674	12 279	60,0 %	24,2 %
Muut toimintatuotot	9 106	6 226	11 194	79,8 %	22,9 %
Toimintatuotot yhteensä	1 978 787	2 102 722	2 138 691	1,7 %	8,1 %

Toimintakulut

HUS:n toimintakulut (2 013,0 milj. euroa) ylittivät talousarvion 2,0 % (38,7 milj. euroa). Laskutusosuudella painotettu toimintavolyymi ylitti samanaikaisesti talousarvion 6,1 %. Toimintakulujen kasvu edellisestä vuodesta oli 101,5 milj. euroa, 5,3 %. Vertailukelpoinen toimintakulujen kasvu oli 65,7 milj. euroa, 3,4 % sisältäen kilpailukyky sopimuksen sekä uusien toimintojen kustannusvaikutuksen. Alla olevassa taulukossa on esitetty uusien toimintojen sekä kilpailukyky sopimuksen vaikutukset toimintakuluihin vuoteen 2016 verrattuna sekä esitetty muutosten toteutuminen talousarvioon verrattuna. Talousarvioluvuissa on huomioitu myös kesken vuotta alkaneet toiminnalliset muutokset, jotka hyväksyttiin kesäkuun valtuustossa.

Henkilöstökulut (1 173,6 milj. euroa) alittivat talousarvion 10,6 milj. euroa (-0,9 %) ja kasvoivat edellisestä vuodesta 40,0 milj. euroa (3,5 %). Talousarvioalitukselta 3,6 milj. euroa kohdistui palkkoihin ja noin 7,0 milj. euroa henkilösivukuluihin. Palkat ja palkkiot kasvoivat edellisvuodesta 47,9 milj. euroa uusien edellä olevassa taulukossa mainittujen toiminnallisten muutosten vuoksi. Vuonna 2017 ei toteutunut sopimuskorotuksia. Henkilöstökustannukset pitävät sisällään kilpailukyky sopimuksen kustannusvaikutuksen, jonka henkilöstökustannuksia alentavaksi vaikutukseksi vuodesta 2016 on arvioitu 24,2 milj. euroa. Palkkakustannusten talousarvioalitus aiheutui mm. Apotti-resurssien ennakoitua merkittävästi alhaisemmasta määrästä sekä Porvoon lasten kotisairaala palvelun toteutumatta jäämisestä sekä palkkasummaa pienentävien henkilöstökorvausten määrästä, jotka ylittivät talousarvion 1,8 milj. eurolla (sairausvakuutus- ja tapaturmakorvaukset). Lisäksi korvausrekrytoinneissa noudatettiin tarkkaa tarveharkintaa.

22.3.2018

Kliinisen ja hoitotakuun lisätyön korvauksia maksettiin 16,2 milj. euroa (2016 14,3 milj. euroa). Tulospalkkiot vuodelta 2017 (jaksotettu tulospalkkiovaraus ilman sivukuluja) olivat noin 3,1 milj. euroa. Varaus pieneni edellisestä vuodesta 1,3 milj. eurolla.

Henkilösivukuluihin kirjautuva varhaiseläkemenoperusteinen maksu 4,8 milj. euroa toteutui edellisen vuoden tasolla, vaikka erilaisilla henkilöstön tukitoimenpiteillä tavoiteltiin 1,0 milj. euron kustannusten laskua. Muut henkilösivukuluihin kirjautuvat erät sen sijaan alittivat talousarvion. Henkilösivukulujen talousarvioalitus johtui mm. ennakoitua pienemmistä työttömyysvakuutusmaksuista ja lakisääteisistä tapaturmavakuutusmaksuista.

Palveluiden ostot (349,6 milj. euroa) ylittivät talousarvion 21,6 milj. eurolla, 6,6 % ja edellisen vuoden 22,4 milj. euroa 6,8 %. Sairaanhoidollisten palvelujen ostot olivat yhteensä 113,5 milj. euroa. Sairaanhoidollisten palvelujen ostojen osuus ylityksestä oli 17,3 milj. euroa ja kasvu edellisestä vuodesta 10,5 milj. euroa. Ylitys pitää sisällään talousarvioon sisällyttämättömänä eränä 0,4 milj. euroa siirtoviiveostopalvelut, jotka laskivat edellisestä vuodesta noin 1,6 milj. euroa. Ostot valtion mielisairaaloista sekä muilta sairaanhoitopiireiltä ylittivät talousarvion 7,0 milj. eurolla ja kasvoivat edellisestä vuodesta 2,5 milj. euroa. HUS:sta hakeutui muihin sairaanhoitopiireihin hoitoon potilaita 6,4 milj. eurolla, jossa oli kasvua edelliseen vuoteen verrattuna noin 1,0 milj. euroa. HUS-alueen psykiatrisessa hoidossa valtion sairaaloissa olevien potilaiden määrä on ollut kasvussa ja niiden hoitopäivähinnat ovat nousseet, ylitys talousarvioon verrattuna oli 1,1 milj. euroa. Avohoitopalvelujen ostot ylittivät talousarvion 5,1 milj. eurolla ja kustannukset kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 3,3 milj. euroa. Ylityksen aiheutti pääosin (4,5 milj. euroa) Hyksin silmätautien erikoisalalan kysynnän kasvu, jota kattamaan tarvittiin myös ulkoista palvelutuotantoa. Psykiatrisen palvelutuotannon kasvu vaikutti myös terapiapalveluiden tarpeeseen. Terapiapalvelut ylittivät talousarvion 2,4 milj. eurolla, kasvua oli sekä aikuisten että lasten palvelutarpeen osalta.

Talousarviossa merkittävästi ennakoitua suurempi oman sairaanhoidollisen palvelutuotannon määrä lisäsi kiinteästä tuotannon volyyminä riippuvaisten diagnostisten palvelujen (laboratorio- ja röntgentutkimukset) sekä vuokratyövoiman tarvetta. Vuokratyövoiman käyttö 20,7 milj. euroa ylitti talousarvion 6,2 milj. eurolla. Vuokratyövoiman tarve ylitti ennakoitun Porvoon psykiatriassa ja lisäksi leikkaus- ja anestesiaosasto joutui turvautumaan vuokratyövoimaan pätevien sijaisten varmistamiseksi, ylitys yhteensä 1,3 milj. euroa. HUS-Tukipalveluissa vuokratyövoimaa käytettiin pääasiallisesti laitoshuollossa, potilas- ja henkilöstöruokapalveluissa sekä osastosihteeripalveluissa ruuhkahuippujen tasaamiseen. Potilas- ja henkilöstöruokailussa vuokratyövoimaa tarvittiin Jorvin sairaalan uuden keittiön käyttöönottoaiheessa. Kätilöopiston sairaalan toimintojen alasajoon varauduttiin pitempällä henkilökunnan palkkaamisesta, ennen kuin toiminnot on saatu vakiinnutettua uusissa toimipisteissä. HUS-Tukipalveluiden osalta vuokratyövoiman talousarvioylitys oli 1,1 milj. euroa. Hyksissä vuokratyövoiman kustannukset ylittyivät 3,1 milj. eurolla, koska radiologeja ei saada paljasta riittäväksi ja kasvanut palvelutuotanto vaati ennakoitua enemmän sijaisia.

Potilasvakuutuksen vuodelle 2017 kohdistuvat kustannukset olivat 5,6 milj. euroa (TA 2017 11,7 milj. euroa). Jälkiseuranta-ajan pidentämisen johdosta OP-Pohjolassa vakuutetun vakuutuskannan vakuutusmaksu aleni 2,4 milj. euroa ennakoitua. Lisäksi Potilasvakuutuskeskuksen varauskannan alentumisen myötä vuotuiset kustannukset jäivät 3,7 milj. euroa ennakoitua alhaisemmiksi. Kun huomioidaan aiempien vuosien hyvitykset, jotka kirjattiin satunnaisiin eriin, potilasvakuutuksen osalta vuosikustannukset jäivät -1,2 milj. euroon. ICT-kustannukset sen sijaan ylittivät talousarvion 4,2 milj. eurolla. Ylitys aiheutui O365 lisensseistä sekä henkilöstömäärän ennakoitua suuremmasta kasvusta. Asiantuntija- ja konsulttipalveluissa noudatettiin tiukkaa tarveharkintaa, niiden kustannukset jäivät 3,3 milj. euroa alle talousarvion. Koulutus- ja työhönuuspalvelut alittivat talousarvion 3,4 milj. eurolla. Palvelutuotannon kasvu esti koulutuksiin osallistuminen suunnitellusti. Toisaalta hotelli-

22.3.2018

ja ravintolapalvelut ylittivät talousarvion 1,3 milj. eurolla sekä matkustus- ja kuljetuspalvelut 1,2 milj. eurolla. Aiemmin myös koulutusten majoitus- ja matkakulut budjetoitiin koulutuksiin, joten näiden kustannuserien välillä on siirtymää. Pienten kalusto- ja laitehankintojen budjetin ollessa varsin pieni tarpeisiin nähden, kunnossapitokustannuksia ei ole pystytty alentamaan tavoitteen mukaisesti, vaan ne ylittivät talousarvion 2,3 milj. eurolla.

Aineet ja tarvikkeet (409,8 milj. euroa) ylittivät talousarvion 28,5 milj. euroa ja edellisen vuoden 32,3 milj. euroa. Ylitys aiheutui täysin lääkkeistä ja hoitotarvikkeista. Lääkkeiden osuus ylityksestä oli 12,3 milj. euroa ja hoitotarvikkeiden 16,9 milj. euroa. Leudon talven sekä energiaa säästävien ratkaisujen vuoksi lämmityksen, sähkön, kaasun ja veden kustannukset alittivat talousarvion 1,9 milj. eurolla, neliömäärän kasvun myötä kustannukset kuitenkin nousivat 0,4 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Tutkimus- ja hoitotarvikkeiden kokonaiskustannukset vuonna 217 olivat 205,6 milj. euroa. Tutkimus- ja hoitotarvikkeiden osuus aineiden ja tarvikkeiden talousarvio ylityksestä oli 9,0 milj. euroa, kuvantamis- ja laboratoriotarvikkeiden sekä verivalmisteiden 3,2 milj. euroa, kuntoutuksen apuvälineiden 1,9 milj. euroa sekä implanttien ja proteesien 2,8 milj. euroa. Hoitotarvikkeiden kasvuun on vaikuttanut vaativien toimenpiteiden ja tutkimusten suhteellisen osuuden kasvu erityisesti sydänkirurgiasa.

Lääkkeiden ja apteekkitarvikkeiden sekä lääkehävikin kustannukset olivat vuonna 2017 144,0 milj. euroa. Kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 9,4 milj. euroa, josta HUS:n sisäisten lääkekustannusten osuus oli tästä 4,3 milj. euroa. Jäsenkuntien kanssa käytyjen neuvotteluiden tuloksena HUS-Apteekin uusina perusterveydenhuollon asiakkaina ovat aloittaneet Mäntsälä, Nurmijärvi ja Kirkkonummi. Lisäksi Rinnekoti-Säätiö siirtyi vuoden 2017 alusta HUS-Apteekin asiakkaaksi. Lääkekustannusten kasvua pyritään hillitsemään lääkkeiden aktiivisella kilpailutuksella.

Lääkehävikki oli 0,8 milj. euroa ja se ylitti talousarvion 0,2 milj. euroa. Lääkehävikki syntyy solunsalpaajavalmistuksesta. Solunsalpaajavalmistus on keskitetty HUS-Apteekin Helsingin Meilahden toimipisteeseen. Palvelutuotannon kasvu merkitsi myös lääkekulutuksen kasvua erityisesti syöpä- ja veritautilääkkeissä. Myös silmän verisuonisairauksiin ja ruuansulatuselinsairauksiin käyttävien lääkkeiden, varjoaineiden sekä diagnostisten ja terapeuttisten radioaktiivisten lääkevalmisteiden käyttö kasvoi voimakkaasti.

Tuet ja avustukset (5,4 milj. euroa) ylittivät talousarvion 2,2 milj. eurolla, mutta alittivat edellisen vuoden 0,2 milj. eurolla. Tukia ja avustuksia annetaan hengityshalvauspotilaille, jotka palkkaavat henkilökohtaisen avustajan, näiden osuus oli 1,2 milj. euroa. Tavoitteena on, että avustajat ovat pääosin HUS:n palkkalistoilla. Tiliryhmään kirjautuvat myös annetut palvelusetelit, joiden kustannukset olivat 4,2 milj. euroa. Noin 0,3 milj. euron talousarvioylitys aiheutui laskimokäynteihin ja -leikkauksiin annetuista palveluseteleistä. Palvelusetelien kustannukset kuitenkin laskivat edellisestä vuodesta noin 0,2 milj. euroa, koska kaihileikkauksia pystyttiin siirtämään omaksi toiminnaksi. Tiliryhmään kirjautuvat lisäksi HUS:n antamat avustukset urheiluseuroille, yhteensä noin 15 000 euroa.

Muut toimintakulut (74,5 milj. euroa) alittivat talousarvion 1,0 milj. eurolla ja kasvoivat edellisvuodesta 6,9 milj. euroa. Muihin toimintakuluihin kirjautuvat ulkoa vuokrattujen tilojen kustannukset, kiinteistö- ja muut välittömät ja välilliset verot, kurssioikaisut sekä luottotappiot. Ulkoa vuokrattujen tilojen sekä koneiden ja laitteiden kustannukset (60,2 milj. euroa) alittivat talousarvion 3,1 milj. eurolla, mutta kasvoivat edellisvuodesta 4,1 milj. euroa. Kasvu edelliseen vuoteen verrattuna aiheutuu valtaosin uusien vuokratilojen käyttöönotosta: Carean alueen toimitilat vuokrattiin HUSLABin ja HUS-

22.3.2018

Kuvantamisen käyttöön, Espoon sairaalaan valmistuivat HUS:lle vuokratut kahvila- ja apuvälinekeskuksen tilat, lisäksi Lauttasaaren Läntinen Silmäsaaraala siirtyi Ortonin tiloihin Ruskeasuolle. Vuoden 2017 tilavuokrauksiin vaikutti lisäksi päätös Helsingin kaupungilta vuokratun Kätilöopiston sairaalan tilojen käytöstä luopumisesta. Kätilöopiston sairaalan korvaaviksi tiloiksi on vuokrattu lisää potilashotellitilaa Meilahden Cumulus-hotellista, synnytysosastotilaa Espoon sairaalasta sekä vastaanottotilaa osoitteista Itämerenkatu 5, Helsinki ja Bulevardi 22. Haartmaninkatu 1D -rakennuksesta vuokrattiin 1.10.2017 alkaen lisätilaa, joka korvaa pääsääntöisesti Meilahden sairaalan laboratoriosiiven purun myötä poistuvia tiloja. Laboratoriosiiven tilojen korvaamiseksi vuokrattiin myös Meilahden sairaalan yhteyteen noin 1010 m² toimistorakennus joulukuusta 2017 alkaen. Kiinteistöverot (7,3 milj. euroa) ylittivät talousarviossa ennakoidun 0,4 milj. eurolla ja kasvoivat edellisvuodesta 0,8 milj. eurolla. Luottotappiot vuonna 2017 olivat 3,2 milj. euroa, jotka ylittivät talousarviossa ennakoidun 0,9 milj. euroa ja edellisestä vuodesta noin 52 000 euroa.

Rahoitustuotot ja -kulut (11,7 milj. euroa) toteutuivat 1,1 milj. euroa alkuperäistä talousarviota pienempinä. Korkokulut (0,5 milj. euroa) toteutuivat 0,7 milj. euroa alkuperäistä talousarviota pienempinä, kun Euribor -korot pysyivät koko vuoden negatiivisina ja kuntayhtymän talousarvion mukaiset pitkäaikaiset lainat, 70 milj. euroa, nostettiin vaihtuvakorkoisina. Kuntayhtymän maksuvalmiuden turvaamiseksi nostettiin 30 milj. euroa lyhytaikaista lainaa neljäksi kuukaudeksi ennen pitkäaikaisien lainojen nostoa. Korkotuotot (0,1 milj. euroa) toteutuivat lähes talousarvion mukaisina. Muut rahoitustuotot (0,5 milj. euroa) muodostuivat kuntayhtymälle maksetuista viivästyskoroista (0,4 milj. euroa) ja osinkotuotoista (0,1 milj. euroa). Muista rahoituskuluista (11,8 milj. euroa) jäsenkunnille maksetut peruspääoman korot toteutuivat ennakoidusti, mutta kuntayhtymän maksamat viivästyskorot tavarantoimittajille toteutuivat jonkin verran ennakoitua suurempina mm. laskutukseen liittyneiden pitkäaikaisien selvitysten vuoksi.

Poistot ja arvonalentumiset (118,3 milj. euroa) ylittivät talousarvion 1,8 milj. euroa (1,5 %) ja kasvoivat edellisestä vuodesta 7,6 milj. euroa. Poistojen talousarvioylitys sekä kasvu edelliseen vuoteen verrattuna aiheutui Kätilöopiston sairaalan sekä Siltasairaalan rakentamisen aiheuttamista kertapoistoista, yhteensä 3,8 milj. euroa. Lisäksi Tornisairaala sekä Jorvin päivystyslisärakennus aiheuttivat poistoja koko vuoden, ja Naistenklinikan lisärakennuksen peruskorjaus sekä laajennus saatiin käyttöön maaliskuussa 2017.

HUS teki päätöksen luopua Helsingin kaupungilta vuokratuista Kätilöopiston sairaalaan tiloista sisäilmaongelmien vuoksi. Kätilöopiston sairaalan rakenteista löytyi laaja-alaisesti sädesientä sekä laho- ja mikrobivaurioita. Kätilöopiston sairaalasta vuoden 2017 aikana vetäytyneiden toimintojen osalta tilojen käyttäjiltä ei enää peritä tilavuokria. Tämän johdosta Kätilöopiston sairaalaan tehtyjen rakennuskorjausten ja laitehankintojen jäännösarvot poistettiin noin 2,9 milj. euron kertapoistona niiden toimintojen osalta, jotka ovat siirtyneet sieltä pois.

Meilahden sairaala-alueelle Tornisairaalan ja Syöpätautien klinikan väliin rakennettavan Siltasairaalan rakentamista edeltäviin keskeisiin toimenpiteisiin sisältyy nykyisten tilojen purkamisia rakennusalueelta. Meilahden sairaalan laboratoriosiipi sijaitsee Siltasairaalan rakennusalueella. Laboratoriosiivessä sijaitsevat yksiköt ovat muuttaneet tiloista pois ja tilat tyhjennettiin vuoden 2017 loppuun mennessä. Laboratoriosiiven purkutyöt käynnistyvät tammikuun alussa vuonna 2018. Tilojen tyhjentämisen ja purkutöiden käynnistymisen johdosta rakennus ei enää tuota arvoa ja purettavan kohteen poistamaton hankintameno noin 0,9 milj. euroa poistettiin kertapoistona.

Satunnaiset tuotot (6,8 milj. euroa) muodostui jälkiseuranta-ajan pidentämisestä johtuen ei vielä tietoon tulleiden vahinkojen varauksen muutoksesta 5,7 milj. euroa, aiempien vuosien hoitokulujen palautuksesta 1,0 milj. euroa sekä suurvahinkovakuutuksen oikaisuerästä vuoden 2016 vakuutus-

22.3.2018

maksuun (0,2 milj. euroa). Palautuksista vähennettiin asiakashyvityksen palautus 1,5 %, 0,1 milj. euroa.

Tilikauden tulos

HUS-kuntayhtymän operatiivinen tilikauden tulos oli 110,3 milj. euroa, josta 107,8 milj. euroa palautettiin jäsenkunnille. Virallinen tilikauden tulos oli 2,5 milj. euroa, joka vastaa vuosien 2015 – 2016 Länsi-Uudenmaan ensihoidon järjestämisalueen taseeseen kertynyttä alijäämää, joka valtuuston joulukuussa tekemällä päätöksellä katettiin tilikaudella 2017.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty HUS-kuntayhtymän virallinen sekä vertailukelpoinen (Proforma) tuloslaskelma. Ennuste on esitetty ylijäämän palautuksen jälkeen.

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	Poikkeama-% TP 2017/ TA 2017	TP 2016	Muutos-% TP 2017/ TP 2016	ENN 2017	Poikkeama-% TP 2017/ ENN 2017
Toimintatuotot yhteensä	2 138 691	2 102 722	1,7 %	1 978 787	8,1 %	2 128 594	0,5 %
Myyntituotot	2 042 353	2 017 405	1,2 %	1 888 573	8,1 %	2 036 451	0,3 %
Jäsenkuntien maksuosuus	1 548 249	1 532 763	1,0 %	1 466 934	5,5 %	1 549 285	-0,1 %
Muut palvelutulot	381 691	374 096	2,0 %	342 448	11,5 %	377 912	1,0 %
Muut myyntituotot	86 229	85 087	1,3 %	52 230	65,1 %	83 830	2,9 %
Valtion opetus- ja tutkimuskorvaus	26 184	25 459	2,8 %	26 961	-2,9 %	25 424	3,0 %
Maksutuotot	72 865	71 417	2,0 %	71 219	2,3 %	72 882	0,0 %
Tuet ja avustukset yhteensä	12 279	7 674	60,0 %	9 889	24,2 %	8 657	41,8 %
Muut toimintatuotot yhteensä	11 194	6 226	79,8 %	9 106	22,9 %	10 604	5,6 %
Toimintakulut yhteensä	2 012 991	1 974 287	2,0 %	1 911 536	5,3 %	2 003 861	0,5 %
Henkilöstökulut	1 173 602	1 184 227	-0,9 %	1 133 569	3,5 %	1 171 353	0,2 %
Palvelujen ostot	349 596	328 015	6,6 %	327 226	6,8 %	346 380	0,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	409 842	381 366	7,5 %	377 514	8,6 %	407 286	0,6 %
Avustukset yhteensä	5 431	5 188	4,7 %	5 651	-3,9 %	5 957	-8,8 %
Muut toimintakulut	74 520	75 492	-1,3 %	67 576	10,3 %	72 885	2,2 %
Toimintakate	125 700	128 434	-2,1 %	67 251	86,9 %	124 733	0,8 %
Rahoitustuotot ja -kulut	11 675	12 804	-8,8 %	12 533	-6,8 %	11 830	-1,3 %
Vuosikate	114 025	115 630	-1,4 %	54 718	108,4 %	112 903	1,0 %
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	118 344	116 541	1,5 %	110 727	6,9 %	117 084	1,1 %
Satunnaiset erät	6 838	0	0,0 %	0	0,0 %	6 700	2,1 %
Tilikauden tulos	2 519	-910		-56 009	-104,5 %	2 519	0,0 %
TOIMINTAKULUT JA POISTOT YHTEENSÄ	2 131 335	2 090 828	1,9 %	2 022 262	5,4 %	2 120 945	0,5 %
SITOVAT NETTOKULUT	1 552 568	1 533 673	1,2 %	1 522 942	1,9 %	1 553 466	-0,1 %

TP 2016 ei ole vertailukelpoinen, koska se sisältää vuoden 2015 ylijäämän palautuksen (54,6 miljoonaa euroa) jäsenkunnille.

22.3.2018

Proforma tuloslaskelmassa vuoden 2016 tilinpäätöksen jäsenkuntien maksuosuuslaskutukseen on lisätty vuodelle 2016 tulosvaikutteisesti kirjattu vuoden 2015 ylijäämän palautus (54,6 milj. euroa) jäsenkunnille.

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	TA 2017	Poikkeama-% TP 2017/ TA 2017	TP 2016	Muutos-% TP 2017/ TP 2016	ENN 2017	Poikkeama-% TP 2017/ ENN 2017
Toimintatuotot yhteensä	2 138 691	2 102 722	1,7 %	2 033 435	5,2 %	2 128 594	0,5 %
Myyntituotot	2 042 353	2 017 405	1,2 %	1 943 221	5,1 %	2 036 451	0,3 %
Jäsenkuntien maksuosuus	1 548 249	1 532 763	1,0 %	1 521 582	1,8 %	1 549 285	-0,1 %
Muut palvelutulot	381 691	374 096	2,0 %	342 448	11,5 %	377 912	1,0 %
Muut myyntituotot	86 229	85 087	1,3 %	52 230	65,1 %	83 830	2,9 %
Valtion opetus- ja tutkimuskorvaus	26 184	25 459	2,8 %	26 961	-2,9 %	25 424	3,0 %
Maksutuotot	72 865	71 417	2,0 %	71 219	2,3 %	72 882	0,0 %
Tuet ja avustukset yhteensä	12 279	7 674	60,0 %	9 889	24,2 %	8 657	41,8 %
Muut toimintatuotot yhteensä	11 194	6 226	79,8 %	9 106	22,9 %	10 604	5,6 %
Toimintakulut yhteensä	2 012 991	1 974 287	2,0 %	1 911 536	5,3 %	2 003 861	0,5 %
Henkilöstökulut	1 173 602	1 184 227	-0,9 %	1 133 569	3,5 %	1 171 353	0,2 %
Palvelujen ostot	349 596	328 015	6,6 %	327 226	6,8 %	346 380	0,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	409 842	381 366	7,5 %	377 514	8,6 %	407 286	0,6 %
Avustukset yhteensä	5 431	5 188	4,7 %	5 651	-3,9 %	5 957	-8,8 %
Muut toimintakulut	74 520	75 492	-1,3 %	67 576	10,3 %	72 885	2,2 %
Toimintakate	125 700	128 434	-2,1 %	121 899	3,1 %	124 733	0,8 %
Rahoitustuotot ja -kulut	11 675	12 804	-8,8 %	12 533	-6,8 %	11 830	-1,3 %
Vuosikate	114 025	115 630	-1,4 %	109 366	4,3 %	112 903	1,0 %
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	118 344	116 541	1,5 %	110 727	6,9 %	117 084	1,1 %
Satunnaiset erät	6 838	0	0,0 %	0	0,0 %	6 700	2,1 %
Tilikauden tulos	2 519	-910		-1 361	-285,2 %	2 519	0,0 %
TOIMINTAKULUT JA POISTOT YHTEENSÄ	2 131 335	2 090 828	1,9 %	2 022 262	5,4 %	2 120 945	0,5 %
SITOVAT NETTOKULUT	1 552 568	1 533 673	1,2 %	1 522 942	1,9 %	1 553 466	-0,1 %

Investoinnit

Investointiohjelman 2017 – 2020 valmistelua ohjasi osaltaan varautuminen maakunta- ja sote-uudistukseen. Investoinnit suunniteltiin kuitenkin koko neljän vuoden jaksolle HUS:n nykyisten tehtävien ja väestöpohjan sekä toiminnan, rakennus- ja laitekannan ja tietojärjestelmien kehittämistarpeiden perusteella. Toteutettavat hankkeet valittiin niin, että ne palvelevat sosiaali- ja terveystieteiden jälkekin vaativan erikoissairaanhoidon tarpeita.

Vuonna 2017 suuret investoinnit liittyivät keskeisesti HUS:n vahvuuksien tukemiseen. Sairaaloiden työnjaon mukaisesti päivystyksellistä, vaativaa hoitoa keskitetään edelleen Meilahden ja Jorvin ja osin myös Hyvinkään sairaala-alueille. HUS on vuonna 2017 osallistunut Laakson sairaala-alueelle suunniteltavan yhteissairaalan suunnitteluun Helsingin kaupungin kanssa. Tavoitteena on keskittää vaativa psykiatrinen osastohoito HUS-alueella Laakson alueen uudiskohteeseen vuoteen 2025 mennessä.

Siltasairaalan toteutussuunnittelu on edennyt aikataulun mukaisesti. Hankkeen pääurakoitsija valittiin kesällä 2017 ja maanrakennustyöt käynnistyivät vuoden 2018 alussa. Siltasairaala valmistuu kesällä 2022 ja otetaan käyttöön vuoden 2023 alussa. Vuonna 2017 päätettiin aloittaa uuden, mahdollisesti

22.3.2018

ns. vaihtoehtoisella rahoitusjärjestelyllä toteutettavan silmäsairaalan suunnittelu. Rakennus sijoituu Meilahden kampuksen tuntumaan Zaidankadun varrelle ja se korvaa Hyksin silmätautien Helsingissä eri toimipisteissä olevat tilat 2020-luvun alussa.

Suurten rakennusprojektien lisäksi vuonna 2017 investoitiin kehittyvään IT-teknologiaan, ajanmukaiseen tutkimus- ja hoitolaitekapasiteettiin sekä rakennusten korjaus- ja muutostyöhankkeisiin. Toimintavuoden aikana suunnittelu- tai toteutusvaiheessa oli noin 70 suurta kustannusarvioltaan vähintään 0,5 milj. euron investointiprojektia.

Alkuperäisessä talousarviossa varattiin investointeihin liikelaitokset mukaan lukien 168 400 000 euroa, josta tulosalueiden osuus oli 165 000 000 euroa. Toimintansa liikelaitoksina 31.8.2017 päättäneiden yksiköiden loppuvuoden investoinnit siirrettiin tulosalueiden investointien ryhmään ja samalla valtuusto hyväksyi 30.8.2017 eräitä muita investointien muutoksia. Muutetussa talousarviossa valtuustoon nähden sitova tulosalueiden investointien enimmäismäärä on 172 000 000 euroa.

Vuonna 2017 HUS:n investoinnit olivat 163 132 541,19 euroa. Tulosalueiden rakennusprojekteihin, tietojärjestelmiin, lääkintälaitteisiin ja muihin investointeihin käytettiin 162,0 milj. euroa. Toimintansa liikelaitoksina 31.8.2017 päättäneiden yksiköiden tilinpäätösten mukaiset investoinnit olivat yhteensä 1,1 milj. euroa. Muutettuun talousarvion investointiosaan verrattuna tulosalueiden investointien toteutumisaste oli 94,2 %. Suurten useita vuosia kestävien projektien vuositason toteutumien arviointi on edelleen haasteellista. Projektit eivät aina etene aikataulutavoitteiden ja maksupostisuunnitelmien mukaisesti. Vuonna 2017 tämä koski erityisesti tutkimus- ja hoitolaiteprojekteja ja osaa suurimmista rakennusinvestoinneista.

Talousarvion investointiosan toteutuminen vuonna 2017 sekä neljän edellisen vuoden tiedot on sitovuustasolla kuntayhtymän valtuustoon nähden esitetty seuraavassa taulukossa rivillä "Tulosalueet yhteensä". Hankelajeittain vertailu on tehty hallituksen 4.12.2017 vahvistamaan tulosalueiden investointiohjelmaan, jonka yhteismäärä vastaa muutettua talousarviota. Hankekohtaisesti sitovien suurten, vähintään 10 milj. euron hankkeiden toteumat esitetään tilinpäätöksessä erikseen. Toimintansa elokuun lopussa 2017 päättäneiden liikelaitosten investoinnit on esitetty tarkemmin liikelaitosten tilinpäätöksissä.

22.3.2018

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TA 2017	TA 2017		Poikkeama
						muutettu	TP 2017	TP 2017/ Muutettu TA 2017
<u>Yhtymähallinto</u>								
Osakkeet ja osuudet	240	1 469	1 378	1 590	1 800	5 400	6 141	741
Muut pitkävaikutteiset			13 300	13 300	13 400	13 400	13 400	0
Maa- ja vesialueet	1 291	900						
<u>HUS- Tilakeskus</u>								
Rakennushankkeet	88 661	97 579	72 787	73 083	87 800	87 360	85 324	-2 036
<u>Sairaanhoitoalueiden laitehankkeet</u>								
HYKS-sairaanhoitoalue	17 430	15 773	22 742	15 944	37 190	38 660	32 309	-6 351
Länsi-Uudenmaan sairaanhoitoalue	368	418	223	253	390	330	254	-76
Lohjan sairaanhoitoalue	554	543	660	386	850	850	819	-31
Hyvinkään sairaanhoitoalue	1 154	1 262	1 254	1 206	1 310	1 310	1 294	-16
Porvoon sairaanhoitoalue	509	531	366	320	370	1 270	1 021	-249
<u>HUS- Tietohallinto</u>			18 141	16 086	21 890	21 890	20 619	-1 271
<u>Uudet tulosalueet 1.9.2017 alk.</u>								
HUS-Apteekki						960	482	-478
HUS-Logistikka						60	32	-28
HUS-Tukipalvelut						510	337	-173
Tulosalueet yhteensä	110 207	118 475	130 851	122 168	165 000	172 000	162 033	-9 967
Tietohallinnon taseyksikkö	12 431	15 915						
Apuvälinekeskus taseyksikkö	1 422	1 400						
Liikelaitokset yhteensä*	8 072	12 012	17 158	10 303	3 400	1 100	1 100	0
HUS yhteensä	132 132	147 802	148 009	132 471	168 400	173 100	163 133	-9 967

* Vuoden 2017 osalta liikelaitosten tilinpäätökset 31.8.2017. TA 2017, muutettu -sarakeessa liikelaitosten tilinpäätösten 31.8.2017 toteuma, kun loppuvuosi 2017 sisältyy tulosalueiden lukuihin.

Rakennusinvestointeihin käytettiin 85,3 milj. euroa. Muutettuun talousarvioon perustuneessa investointiohjelmassa varaus rakentamiseen oli noin 87,4 miljoonaa, mikä alitettiin 2,0 milj. eurolla. Toteuma oli 97,7 %. Edellä todettuihin lukuihin sisältyvä pienten, alle 0,5 milj. euron rakennushankkeiden 14 450 000 euron investointiohjelmavarauksen ylittyminen poikkeuksellisen paljon, 2,4 milj. euroa, johtuen Kättilöopiston sairaalasta luopumisen vuoksi tehdyistä kiireellisistä muutostöistä muissa sairaaloissa sekä sisäympäristö- ja muiden välttämättömien korjaustöiden ennakoitua suuremmista kustannuksista. Sairaalarakennusten taidehankintoihin käytettiin investointiohjelmasta 192 000 euroa.

Sairaanhoitoalueiden laitehankintaohjelmat toteutettiin pääosin suunnitelmien mukaisesti. HYKS:n laitehankkeisiin käytettiin kuitenkin selvästi suunniteltua vähemmän mm. sen vuoksi, että hankintojen keskitetty ohjaus on tuonut kustannussäästöjä. HYKS:n ohjelmaan sisältyvään lineaarikiikahdyttimien 11 - 13 hankkeeseen oli toimintavuodelle budjetoitu 6,0 milj. euroa, mutta toteuma oli vain 2,6 miljoonaa. Ero johtuu siitä, että laitehankinnan maksuja oli kirjautunut jo vuodelle 2016 ja siitä, että tilan rakentamistyö eteni arvioitua hitaammin. Sairaanhoitoalueiden laiteinvestointeihin käytettiin vuonna 2016 yhteensä 35,7 milj. euroa (84,1 % verrattuna tarkistettuun investointiohjelmaan).

22.3.2018

Pysyvien vastaavien sijoitukset olivat 6,1 milj. euroa ja ne sisältävät Oy Apotti Ab:n osakkeiden merkintäkuluja, Biopankki-osuuskunnan osuismaksun sekä Hyks-Instituutti Oy:n ja Orton Oy:n osakkeiden lunastamiskustannukset. Orton Oy:n osakkeiden lunastuksen kuluiksi kirjattiin myös hankeohjelmasta puuttunut yhtiön pääomallainan konvertointi omaksi pääomaksi.

Muina pitkävaikutteisina menoina on tilinpäätöksessä käsitelty 13,4 milj. euron lahjoitusosuus uuden lastensairaalan rakentamiseen. HUS:n koko 40 milj. euron lahjoitus on maksettu vuoden 2017 loppuun mennessä.

Tietohallinnon tulosalueen investoinneille oli 2017 investointiohjelmassa 21,9 milj. euroa. Hankkeiden toteuma oli 20,6 milj. euroa eli 94,2 % verrattuna suunnitelmaan.

Meilahden sairaalakampus on edelleen alueen erikoissairaanhoidon investointien pääkohde. Meilahdessa olivat vuoden 2017 päättyessä meneillään tornisairaalan toimenpidesiiven ja turvakeskusrakennuksen peruskorjaukset, sädehoito- ja muiden maanalaisten laittilojen rakentaminen ja muita Siltasairaalaan liittyviä tilajärjestelyprojekteja sekä mm. Naistenklinikan 5-6 kerrosten peruskorjaus. Voimaketusrakennukseen sijoittuvan ns. erikoissädehoitoyksikön tilahanke on myös edennyt työmaavaiheeseen

Vuonna 2017 käyttöön otetun Naistenklinikan lisärakennusinvestoinnin kustannukset olivat kirjanpidon 31.12.2017 mukaan 54 032 000 euroa. Valtuusto oli kesäkuussa 2015 pääurakoitsijan vaihtumisen jälkeen hyväksynyt investoinnin enimmäiskustannuksiksi 48 milj. euroa. Kustannusarvio sisälsi myös hanketta edeltäneet väistötilakustannukset. Toteuma ylittää valtuuston hyväksymän määrän 6,0 milj. eurolla (12,6 %). Huomattavan suuren ylityksen syynä on päätoteuttajan konkurssista aiheutunut hankkeen pitkittyminen ja siitä johtuneet suunnittelukustannusten ja projektinjohtourakan kustannusten lisäykset. Niihin ei rakennuttajan antaman selvityksen mukaan osattu varautua riittävästi ja riittävän ajoissa kustannusten hallitsemiseksi ja budjetin muuttamiseksi kustannuksia vastaavaksi.

Lohjan sairaalan psykiatrian lisärakennus on valmistunut joulukuussa 2017. Hankkeen viimeiset maksuerät siirtyvät vuodelle 2018. Tämä hanke samoin kuin muut kesken olevat valtuuston erikseen hyväksymät suuret investoinnit ovat edenneet budjetti- ja aikatauluraamien mukaisesti.

Uusi lastensairaala valmistuu keväällä 2018. Merkittävä oman investointiohjelman ulkopuolinen hanke on myös Hyvinkään sairaalan yhteyteen rakennettava uudisrakennus, joka rahoitetaan HUS:n ja Hyvinkään kaupungin yhteisen kiinteistöosakeyhtiön kautta. Hanke valmistuu vuoden 2018 lopulla. Meneillään ovat myös Jorvin sairaalan ja Hyvinkään sairaalan laajat peruskorjausohjelmat, joihin kuuluvat leikkausosastohankkeet ovat rakentamisvaiheessa molemmissa sairaaloissa. Suurten investointien ohjelman hankekohtaisesta toteutumisesta ja jälkiseurantaan valituista rakennushankkeista laaditaan erillinen selvitys.

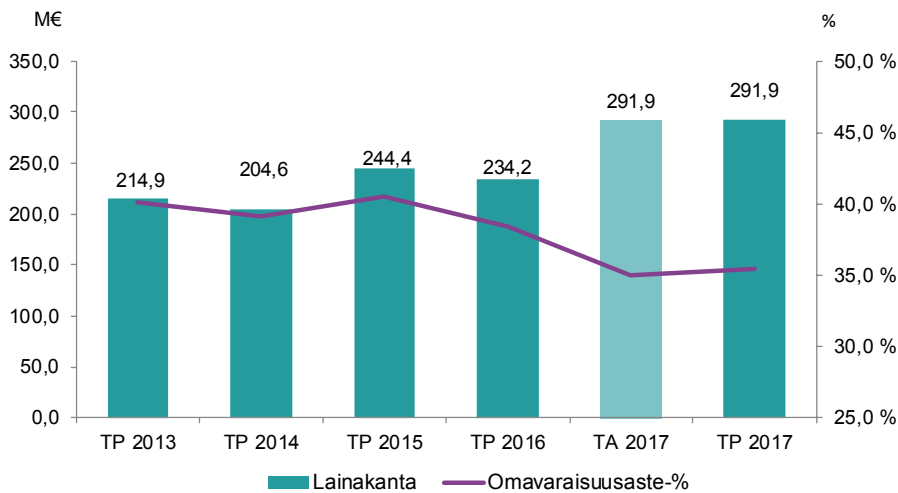

22.3.2018

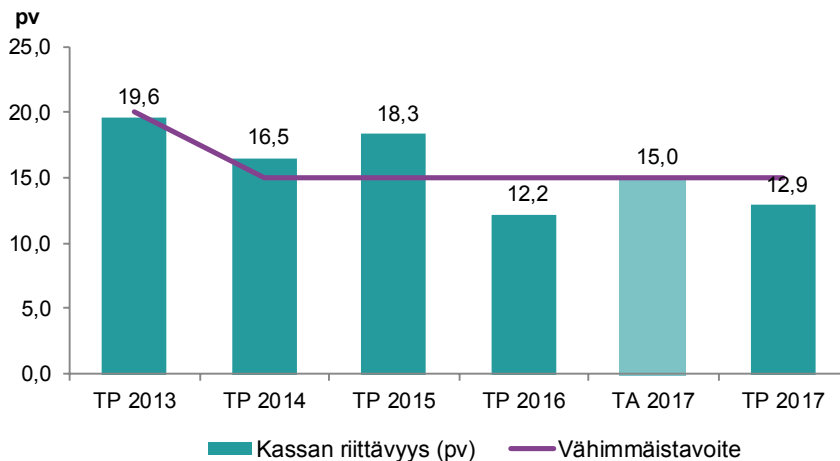
Rahoitus

HUS-kuntayhtymä nosti uutta pitkäaikaista lainaa 70 milj. euroa talousarvion mukaisesti. Lainoja lyhennettiin 12,2 milj. euroa. Kassan riittävyys oli 12,9 päivää, mikä alitti 15 päivän tavoitetason. Kuntayhtymän omavaraisuusaste oli 35,4 % ja se toteutui asetettua 35 % vähimmäistavoitetta korkeampana.

HUS-kuntayhtymän lainakanta ja omavaraisuusaste 2013 - 2017

HUS-kuntayhtymän kassan riittävyys (päivinä) 2013 - 2017

Vuoden lopussa lainakanta oli 291,9 milj. euroa ja rahavarat 77,7 milj. euroa. Kuntayhtymän lainasalkun korkoriskistä oli suojattu tilinpäätöshetkellä 19 %. Nettolainasalkusta, jossa huomioidaan kuntayhtymän kassavarat ja antolainat, oli noin 29 % suojattu korkoriskiltä.

22.3.2018

Henkilöstö

HUS:n henkilöstöpoliittisten periaatteiden lähtökohtana on, että hyvä ja vahva henkilöstöpolitiikka on tasapuolista, läpinäkyvää ja oikeudenmukaista kaikille, riippumatta siitä missä organisatorisessa yksikössä tai millä alueella henkilö työskentelee. Henkilöstöpoliittiset linjaukset konkretisoituvat käytännön toimenpiteiksi muun muassa palkkauksen, työhyvinvoinnin, perehdytyksen sekä rekrytoinnin tavoite- ja toimintaohjelmissa.

Vuoden 2017 avaintavoitteena oli, että HUS on ammatillisesti johdettu parhaiden osaajien työpaikka. Moniammatillisia työyhteisöjä johdetaan ammattitaitoisella esimiestyöllä, jolla on merkitystä niin henkilöstön pysyvyyden, ammatillisen kehittymisen, henkilökunnan työhyvinvoinnin kuin onnistuneen resursoinnin näkökulmasta. Vuorovaikutteinen ja selkeä johtaminen edistää työn tuloksellisuutta ja työssä jaksamisesta.

Henkilöstömäärä 31.12.2017 oli 24 328 henkilöä. Vuoteen 2016 verrattuna henkilöstömäärä nousi 1 643 henkilöllä ja talousarvioon verrattuna 527 henkilöllä. Henkilöstöstä vakinaisia oli 78 %, mikä on suhteellisen korkea määrä ja samaa tasoa kuin kunta-alalla keskimäärin. Henkilöstöstä valtaosa oli ko-koaikaisessa palvelussuhteessa. Yleisimmät syyt osa-aikatyöhön olivat osa-aikaeläke ja osittainen hoitovapaa. HUS:n henkilöstön keski-ikä oli 44 vuotta, mikä on noin kaksi vuotta matalampi kuin kunta-alalla keskimäärin. Henkilökunnan ikärakenne on tasapainoinen, mikä näkyy muun muassa vuoteen 2030 ulottuvissa vanhuuseläke-ennusteissa, joiden mukaan eläkkeelle jäävien osuus HUS:ssa on pienempi kuin kunta-alalla keskimäärin. Vuonna 2017 eläkkeelle jäi 566 henkilöä. Eläkkeelle jääneiden määrä nousi edellisvuodesta 8 henkilöllä. Eläkkeelle jäätiin keskimäärin 61 vuoden iässä, mikä oli noin 0,3 vuotta myöhemmin kuin edellisvuonna.

Varsinaisen henkilöstön henkilötyövuosia tehtiin yhteensä 19 538, mikä on 6,1 % -yksikköä (1 127 htv) enemmän kuin edellisenä vuonna. Talousarviossa asetettu henkilötyövuosi tavoite ylittyi 440 henkilötyövuodella (2,3 %). Suurimpana selittävänä tekijänä henkilöstömäärän ja henkilötyövuosien kasvuun ovat vuoden 2017 aikana liikkeenluovutuksena tapahtuneet henkilöstösiirrot, joiden vaikutus henkilötyövuosiin on kuvattu alla olevassa taulukossa.

22.3.2018

HTV	TA2017	TP2017
Havukosken psykiatrisen osaston sulku ja toiminnan siirto Vantaan kaupungille (HYKS)	-5,0	-5,0
Helsingin kaupungin lasten foniatrian toiminnan siirto HYKS-sairaanhoidon alueelle	3,7	3,9
Hyvinkään sairaanhoitoalueen kuntien päihdepsykiatrian siirto Hyvinkään sairaanhoitoalueelle	1,0	1,0
Helsingin kaupungin kiireetön sairaankuljetus HYKS Akuutti tuloksyksikköön	15,2	16,3
Hammaslääketieteen kliinisen perusopetuksen käytännön harjoittelun toteuttaminen Helsingin sotevirastolta HUS:lle 1.1.2017 alkaen (HYKS)	30,2	32,5
Porvoon sairaalan vaikeahoitoisten lasten ympärivuorokautinen kotisairaanhoidon (Porvoon sha)	10,0	0,0
Carean kuvantamis- ja laboratoriotoinnot	218,6	200,0
THL:sta HUS:iin siirrettävät toiminnot (menetelmäarviointi, kansallinen apuvälinekeskus)	3,0	0,0
Espoon sairaalan toiminnan käynnistyminen ja tukipalveluyksiköiden uudet kunta-asiakkuudet	46,0	45,3
Lohjan yhteispäivystyksen hoitohenkilökunta 1.4.2017	14,5	13,0
Apteekin toiminnot (Kirkkonummi, Nurmijärvi) 1.4.2017	2,5	2,5
Helsingin sote-laitoshuolto 1.6.2017	281,4	326,0
Espoon laitoshuolto 1.3.2017	24,6	42,6
Hyvinkään mielialapoliklinikka 1.5.2017	3,6	3,4
Helsingin, Vantaan ja Kirkkonummen tekstinkäsittely, kevät 2017	35,5	36,3
HTV muutokset 2016-2017	684,8	717,8

Henkilötyövuosia ja niiden määrän muutosta seurattiin osana kuntayhtymän kuukausi- ja osavuosisat-sausraportointia. Henkilötyövuodella tarkoitetaan työpanosta, joka vastaa laskennallisesti yhden henkilön noin 10,5 kuukauden työskentelyä, johon ei sisälly lomaa tai muita poissaoloja. Vuonna 2017 oli poissaoloja yhteensä 192 henkilötyövuotta enemmän kuin edellisellä vuonna. Pidettyjen vuosilomapäivien määrä kasvoi 52 henkilötyövuodella edellisvuoteen verrattuna, mikä johtui henkilöstömäärän kasvusta. Tähän vaikuttavat mm. vuoden aikana tapahtuneet henkilöstösiirrot eli henkilöitä, joilla on vuosilomia, on ollut edellisvuotta enemmän. Henkilöä kohden vuosilomia oli pitämättä edellisvuotta enemmän, mikä henkilöstömäärän kasvun lisäksi heijastui lomapalkkavelan kasvuun.

Henkilötyön tuottavuuden parantaminen on yksi lähivuosien keskeisimmistä haasteista. Vuonna 2017 työvuorosuunnittelun kehittämistä jatkettiin johtoryhmän tekemien linjausten mukaisesti. Kehittämistoimenpiteiden tavoitteena on, että työvuorosuunnittelun laatu ja kustannustehokkuus paranevat, henkilöstön joustava liikkuvuus lisääntyy ja että tulevaisuudessa työvuorojen suunnittelua ja henkilöstön sijoittamista ohjaisivat entistä enemmän toiminta eli potilaiden hoidontarpeet ja palveluiden kysyntä sekä henkilöstön osaaminen.

Vuonna 2017 otettiin käyttöön uusi sähköinen työajanseurantaratkaisu muun muassa Meilahden torni- ja kolmio sairaalassa, Porvoon sairaalassa, Iho- ja Allergiasairaalassa sekä HUSLAB-toimitalossa. Järjestelmän ja uuden toimintatavan käyttöönottoja jatketaan vuonna 2018. Hyvinkään alueella vastaava järjestelmä on ollut käytössä joitakin vuosia. Sähköisen työajan seurannan tavoitteena on lisätä läpinäkyvyyttä ja oikeudenmukaisuutta työaikaan liittyvissä asioissa ja täten tukea sitä, että työkuorma jakautuu työyksiköissä tasaisesti.

HUS:n toiminnan kannalta on keskeistä, että rekrytointiprosessi toimii tehokkaasti. Vuoden 2017 yhtenä avaintavoitteena oli HUS:n maine työnantajana, mitä mitattiin sillä, kuinka moni huslainen suosittelisi ystävillään ja tuttavillään HUS:a työnantajana. HUS:a työnantajan suositteluvien osuus (80 %) oli korkea, vaikka asetusta tavoitetta (85 %) ei ihan saavutettukaan. Työvoiman saatavuus oli yleisesti ottaen

22.3.2018

hyvä. Pääkaupunkiseudun asuntotilanteen vuoksi henkilöstöasunnot helpottavat erityisesti muualta Suomesta HUS:n palvelukseen tulevien asettautumista. Uusien henkilöstöasuntojen rakentaminen on käynnissä ja ensimmäiset uusista asunnoista valmistuivat Jätkäsaaren syksyllä 2017.

Valtakunnallisen kilpailukyky sopimuksen tavoitteena on parantaa suomalaisen työn ja yritysten kilpailukykyä, lisätä talouskasvua, luoda työpaikkoja, tukea julkisen talouden sopeuttamista ja edistää paikallista sopimista sopimusten kautta. Kilpailukyky sopimuksen mukaiset kunta-alan työ- ja virkaehtosopimukset 2017 tulivat voimaan 1. helmikuuta 2017.

Kilpailukyky sopimuksen vaikutukset HUS:n henkilöstöön:

- Vuosittainen työaika piteni kilpailukyky sopimuksen mukaisesti keskimäärin 24 tuntia vuodessa vuosittaista ansiotasoa muuttamatta, muilla paitsi lääkäreillä.
- Kunta-alan työntekijöiden lomarahoja leikataan 30 %:lla nykyisestä tasosta ajanjaksolla 1.2.2017 – 30.9.2019.
- Työ- ja virkaehtosopimukseen kuuluvien elementtien lisäksi Kilpailukyky sopimus sisältää maan hallituksen toimia, joilla alennetaan työnantajan työeläkemaksua, työttömyysvakuutusmaksua ja sairausvakuutusmaksua.

HUS-kuntayhtymän vuoden 2017 maksetut palkat ja palkkiot sivukuluineen olivat yhteensä 955,3 miljoonaa euroa, mikä oli noin 3,6 miljoonaa euroa (0,4 %) vähemmän kuin mihin talousarviossa oli varauduttu. Alitus palkkakustannuksista aiheutui mm. Apotti-resurssien ennakoitua merkittävästi alhaisemmasta määrästä sekä Porvoon lasten kotisairaalan palvelun toteutumatta jäämisestä. Lisäksi korvausrekrytoinneissa on noudatettu tarkkaa tarveharkintaa.

Henkilötyövuoden hinta tammi-joulukuussa oli 59 460 euroa/htv. Se oli -2,5 % eli -1 505 euroa pienempi kuin edellisvuonna. Tähän vaikuttavat muun muassa edellisvuotta pienempi henkilöstösivukuluprosentti ja kilpailukyky-sopimukseen sisältynyt 30 % lomarahojen leikkaus kunta-alalla vuosina 2017-2019. Henkilöstösivukuluprosenttia ovat laskeneet valtakunnallinen Kiky-sopimus sekä 1.1.2017 voimaan tulut eläkeuudistus.

Vuokratyövoiman käytön kustannukset vuonna 2017 olivat 20,7 miljoonaa euroa, mikä vastaa noin 330 henkilötyövuotta. HUS:n vuokratyövoiman kokonaiskustannuksista 11,0 milj. euroa, 53,2 % muodostuu lääkäreiden vuokratyövoimakustannuksista. Vuokratyövoimakustannukset nousivat 1,9 miljoonaa euroa edellisvuoteen verrattuna, josta lääkäreiden osuus oli noin 1,4 milj. euroa. Kustannusten kasvua selittää osaltaan myös se, että linjausten mukaisesti hoitohenkilökunnan lyhytaikaisen sijaistyövoiman hankinnan keskittämistä Seure Henkilöstöpalvelu Oy:hyn jatkettiin. Seure Henkilöstöpalvelu Oy:stä ostettiin sijaispalveluita noin 7,5 milj. eurolla (2016 4,7 milj. euroa), josta hoitohenkilökunnan vuokratyövoiman kulut olivat noin 5,8 miljoonaa euroa (2016 4,0 milj. euroa). Lääkäreiden vuokratyövoimaa hankitaan eniten yhteispäivystyksiin ja kuvantamispalveluihin. Lääkäreiden vuokratyövoiman käytön kasvua selittää muun muassa Carean alueen kuvantamistoimintojen siirtyminen Hyksin HUS-Kuvantamisen tulosityksikköön.

22.3.2018

Toiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät

Toiminnan riskit

Ulkoisen toimintaympäristön kautta tulevat riskit

Keskeisimmät ulkoisesta toimintaympäristöstä johtuvat epävarmuustekijät liittyvät yleisen taloustilanteen kehitykseen, valmisteilla olevaan SOTE-lainsäädäntöön ja siihen liittyvään poliittiseen päätöksentekoon sekä kilpailutilanteen kehittymiseen myös julkisomisteista terveydenhuoltoa koskevaksi. Hallitus on päättänyt olla viemättä sote-lakeja EU-käsittelyyn Korkeimman hallinto-oikeuden tätä koskevassa lausunnossa esitetystä poiketen. Jos EU:n tasolla arvioidaan maakuntien sote-keskuksia valtiontuen ja kilpailuoikeuden näkökulmasta, on olemassa riski, että EU:ssa pidetään maakuntien sote-keskuksissa järjestettäviä palveluita taloudellisena toimintana, jota koskevat EU:n valtiontuki- ja kilpailusäännöt. Kyseisessä asiassa lopullinen päätösvalta on EU-komissiolla. Mikäli SOTE-keskusten katsotaan olevan taloudellista toimintaa, aiheutuu tästä lainsäädännön korjaamistarpeita. Kyseinen asia aiheuttaa maakuntavalmisteluun epävarmuutta. Laajentuvan valinnanvapauden vaikutukset voivat muuttaa tuotantokapasiteetin ja rekrytoinnin painopistettä joillakin erikoisaloilla.

Eduskunta on päättänyt vuoden 2018 talousarviosta ja julkisen talouden suunnitelmasta lähivuosille. Hallituksen talouspolitiikan tavoitteena on kuroa umpeen julkisen talouden kestävyysvajetta, nostaa työllisyyttä ja lopettaa velkaantuminen. Hallitusohjelmaan sisältyy erilaisia sopeuttamistoimia ja panostuksia mm. työllisyyden tukemiseen, sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluun ja terveydenhuollon valinnanvapauspilotteihin. Erikoissairaanhoidon rahoituksen nopeat muutokset em. tavoitteiden saavuttamiseksi aiheuttavat tehostustoimista huolimatta riskin toiminnan liialliseen vähentymiseen julkisissa yksiköissä.

Suomen hallitus antoi 2.3.2017 eduskunnalle hallituksen esityksen maakuntalaista, laista sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä niiden yhteisestä voimaannpanolaista. Esityksen käsittely aloitettiin perustuslakivaliokunnassa maaliskuussa ja se antoi lausuntonsa kesäkuussa. Lausunnon mukaan valiokunta katsoi, että hallituksen esitys ei nyky muodossaan turvaa kaikissa tilanteissa riittäviä sosiaali- ja terveyspalveluja kaikille yhdenvertaisesti. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiesityksessä nousi esille erityisesti kaksi kohtaa: maakunnan velvollisuus yhtiöittää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä uuden valinnanvapausjärjestelmän käyttöönoton aikataulu. Hallituksen on tarkoitus antaa uusi esitys valinnanvapauslaiksi maaliskuussa 2018. Tavoitteena on, että eduskunta päättäisi kaikista maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvistä laeista kesäkuussa 2018 ja uudistus tulisi voimaan 1.1.2020.

Hallitus päätti neuvottelussaan heinäkuussa, että sote- ja maakuntauudistusta jatketaan. Lakiesityksiin tehdään perustuslakivaliokunnan lausunnon edellyttämät muutokset ja uusi hallituksen esitys annetaan eduskunnalle alkuvuodesta 2018. Tavoitteena on, että uudistus tulee voimaan 1.1.2020 ja maakuntavaalit järjestetään lokakuussa 2018.

HUS:n johdon ja asiantuntijoiden työpanosta on sitoutettu maakuntauudistuksen valmisteluihin. Keskeisen tärkeää on kyetä varmistamaan riittävä johtamis- ja päätöksentekovalmius kaltaisessa palveluntuotanto-organisaatiossa. Potilashoito ja muu palveluntuotanto tulee kyetä turvaamaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti koko uudistusprosessin ajan.

HUS on valmistautunut sote- ja maakuntauudistukseen selkeyttämällä organisaatiota tukipalveluiden osalta ja samalla parantamalla sairaanhoitopalveluiden ja tukipalveluiden välistä yhteistyötä. HUS-Tukipalvelut tulosalueeseen yhdistettiin HUS-Desiko, Ravioli ja HUS-Servis -liikelaitosten vastuulla olevat tukipalvelut 1.9.2017 alkaen. Samalla aikataululla HUS-Apteekki ja HUS-Logistiikka -liitelaitokset

22.3.2018

lakkautettiin ja niistä tehtiin HUS:n tulosalueita. Osa HUS:n nykyisistä tukipalveluista tulee siirtymään maakunnallisiin ja/tai valtakunnallisiin yhtiöihin. HUS:n valtuusto on valtuuttanut HUS:n hallituksen käynnistämään valmistelut talous- ja henkilöstöhallinnon sekä ICT-palvelukeskusyhtiöiden perustamiseksi. HUS:n hallitus päätti 28.11.2017 HUS-ICT Oy:n ja HUS-TAHE Oy:n perustamisesta ja että yhtiöiden toiminta voi alkaa aikaisintaan 1.9.2018. Hallituksen reformiministerityöryhmä ilmoitti tammi-kuussa, että maakunta- ja sote-uudistusta koskevasta hallituksen esityksestä poistetaan Hetli Oy:ta koskeva sääntely. Hetli Oy:n oli tarkoitus vastata tulevien maakuntien palkka-, henkilöstö- ja taloushallinnon tehtävistä. Edellä olevasta johtuen on arvioitava, edetäänkö ja miten HUS:n em. yhtiöiden valmistelussa.

Sote-voimaannpanolakiesityksen 19 §:ssä säädetään selvityksestä, joka tulee tehdä kuntayhtymiltä maakunnalle siirtyvästä omaisuudesta ja vastuista. Nykyisten kuntayhtymien on tehtävä 28.2.2018 mennessä yksityiskohtainen selvitys maakunnalle siirtyvästä omaisuudesta, maakunnan vastuulle siirtyvistä veloista ja muista sitoumuksista, vastuista ja sopimuksista, kuntayhtymän omaisuuden kirjanpidollisen arvostuksen perusteista sekä sellaisista olennaisista omaisuuserissä tapahtuneista muutoksista ja toiminnallisista sekä taloudellisista riskeistä, jotka eivät ilmene kuntayhtymän viimeisimmästä tilinpäätöksestä tai konsernitilinpäätöksestä. HUS on käynnistänyt asiaan liittyvät selvitystyöt.

Sosiaali- ja terveysministeriö antama uusi ensihoitoasetus (585/2017) tuli voimaan 1.1.2018. Uudella palvelutasopäätösmallillä tavoitellaan parempaa yhdenvertaisuutta alueellisesti ensihoitopalvelun saatavuudessa. HUS:n hallitus hyväksyi 20.11.2017 ensihoidon palvelutasopäätöksen vuodelle 2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö erikoissairaanhoidon työnjaosta ja keskittämisestä antamassa asetuksessa säädetään niistä erikoissairaanhoidon tehtävistä, jotka kootaan ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen yksiköihin, viiteen tai alle viiteen yliopistolliseen sairaalaan. Asetus tuli voimaan 1.1.2018. HUS:n tulee varautua joidenkin toimenpiteellisten sairaanhoitojaksojen lisääntyvään kysyntään. Asetuksessa on erikseen otettu kantaa selkäkirurgian, tekonivelkirurgian ja syövän hoitoon liittyvän kirurgian järjestämiseen. Nämä toimenpidevaltaiset verraten raskaat hoitojaksot edellyttävät riittävää koulutettua vuodeosasto- ja leikkaussalihenkilökuntaa, varmistettua tilakapasiteettia sekä erityisesti kirurgista ja anestesiologista osaamiskapasiteettia ja sen jatkuvuuden turvaamista. HUS:n kannalta on huomioitava erikseen vielä Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiriin siirtyminen HUS-ERVA-piiriin. Tuleviin muutoksiin on varauduttu jo vuoden 2017 aikana aloitetun sairaanhoitoalueiden välisen uuden työnjaon avulla, mikä helpottaa pääosin Meilahteen kohdistuvaa keskittämisasetuksen aiheuttamaa painetta mm. leikkaussali- ja tehohoitokapasiteettiin.

Uusi tartuntatautilaki tuli voimaan 1.3.2017. Uuden lain mukaan kunta vastaa oman alueensa tartuntatautien torjunnasta ja muun muassa terveystarkastusten järjestämisestä samoin kuin aiemminkin. Sairaanhoidopiiriin kuntayhtymä tukee kuntaa asiantuntemuksellaan tautien diagnostiikassa, torjunnassa ja epidemioiden selvittämisessä. Uuden lain 48§ astuu voimaan vasta 1.3.2018. Pykälä velvoittaa työnantajan valvomaan, että riskiryhmien kanssa työskentelevä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta ei saa jatkossa tehdä töitä ilman pakollisia rokotteita. HUS:ssa on laadittu toimintaohjeet ja sähköiset menettelytavat uuden lain pohjalta.

Potilasvahinkolain uudistusta valmisteleva työryhmä julkaisi esityksensä 12.1.2017. Työryhmän esityksen mukaan uuden potilasvakuutuslain soveltamisala olisi pääsääntöisesti sama kuin voimassaolevan potilasvahinkolain soveltamisala. Potilasvakuutuslaki koskisi, kuten nykyisinkin, Suomessa annetun terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä aiheutuneen henkilövahingon korvaamista potilasvakuutuksesta. Lain alueellista soveltamisalaa laajennetaan koskemaan eräissä erityistilanteissa myös Suomen rajojen

22.3.2018

ulkopuolella annettavaa hoitoa. Korvattavia vahinkoja koskevaa sääntelyä laajennettaisiin, siten, että kehoon asennettavista laitteista aiheutuva henkilövahinko korvataan edellyttäen, että laite ei ole ollut niin turvallinen, kun on ollut aiheutta olettaa. Myös potilasvahingon vuoksi tarpeellinen ammatillinen kunnoutus korvattaisiin. Esityksessä ei ole otettu huomioon SOTE-uudistuksen mahdollisia vaikutuksia. Tavoitteena on, että uudet lait tulisivat voimaan samaan aikaan sote-uudistuksen kanssa vuoden 2020 alussa.

Julkisella puolella potilasvakuutus on ollut omavastuullinen järjestelmä. Kaupallisessa vakuutuksessa potilasvakuutuksen hintaan vaikuttavia tekijöitä ovat tarve varauksiin ja maksuihin riskilisälle. Vuodesta 2017 alkaen potilasvahinkovakuutus on ensisijainen TyEL:iin nähden, jonka vaikutus on arvioilta noin 10 – 20 %. Vuodesta 2019 uusi potilasvakuutuslaki tuo julkisen puolen kaupalliseen vakuutukseen ja vakuutustuotteeseen tuottotekijän, jonka vaikutus vakuutusmaksuihin on arviolta 10-20%. HUS on selvittänyt vakuutusmaksujen kehitystä potilasvakuutukseensa sekä selvittänyt mahdollisuuksiaan omavakuutusyhtiön (Captive) perustamiseksi. HUS:n hallituksen talous- ja konsernijaosto on käsitellyt omavakuutusyhtiön perustamista koskevat esitykset ja päättänyt, että asian valmistelua jatketaan maakunta-uudistuksen etenemisen myötä.

Potilas- ja lääkehoitoon liittyvät riskit

Potilas- ja lääkehoitoon liittyviä potilasturvallisuusriskejä seurataan vapaaehtoisuuteen perustuvalla HaiPro –vaaratapahtumajärjestelmällä. Raportoitujen tapahtumien määrässä on saavutettu toivottuja tuloksia ilmoitusmäärän kasvettua 21 206 ilmoitukseen (vuonna 2016 19 758). Lisääntyvä ilmoitusmäärä kuvastaa mm. sitä, että ilmoittaminen koetaan mielekkääksi ilmoitusten käsittelystä saatavan palautteen ja potilasturvallisuusriskien poistamiseen tähtäävien kehitystoimien takia. Ilmoitusten laatu on parantunut viime vuosina.

Keskeisimmät raportoidut vaaratilannetyypit olivat seuraavat:

- Lääke/neste/verensiirrot 30,9 % (n = 6 547), joista keskeisimmät olivat
 - antovirheitä, 40,1 %
 - jakovirheitä, 16,5 %
 - kirjaamisvirheitä, 16,5 %
 - määräysvirhe, 12 %
- Tiedonkulkuun ja tiedonhallintaan liittyvät 26,4 % (n = 5 593)
- Muuhun hoitoon ja seurantaan liittyvä 9,3 % (n = 1 978)
- Laboratorio/ Kuvantamis- ja muu potilastutkimus 16,7 % (n = 3 552)
- Laitteet 5,9 % (n = 1 244)
- Aseptiikka 1,7 % (n = 361)
- Tapaturma/onnettomuus 4,7 % (n = 997)

Pääsääntöisesti vaaratilanteista ei ollut potilaalle haittaa tai niistä aiheutui vain lievä haitta (ei haittaa 48,2 %, lievä haitta 19,5 %). Kohtalainen haitta liittyi 4,5 %:iin ja vakava 0,4 %:iin vaaratilanteista. 11,5 %:ssa seuraus potilaalle ei ollut tiedossa ja 15,9 %:ssa sitä ei oltu kirjattu.

HUS on kehittänyt standardoidun käytännön vakavien vaaratapahtumien selvittämiseksi ja potilasturvallisuusriskien poistamiseksi. Vakavien vaaratapahtumien moniammatillisia ja paikoin tulosalueraajat ylittäviä selvityksiä juuri-syy –analyysillä tehtiin edellisen vuoden tapaan noin 200. Kaikki analyysit käsitellään kolmessa vakavien tapahtumien alajaoksessa kolmesti vuodessa. Tällä tavoitellaan erityisesti koko sairaanhoitopiiriä koskevien johtopäätösten tekemistä sekä tapahtumaa koskevan tiedonkulun ja kehitystoimien tehostamista. HUS:n vuonna 2013 käynnistämä toimintamalli on osoittautunut potilasturvallisuuskulttuuria edistäväksi toiminnaksi, johon kuluu vain vähän resursseja sen hyötyyn nähden.

22.3.2018

HUS:ssa TLT-lain mukaiset vaaratapahtumat ilmoitetaan HUS-Riskit-ohjelman kautta ja siitä edelleen Valviralle. Lisäksi käyttäjät ilmoittavat tapahtumista laitteen tai tarvikkeen valmistajalle tai valmistajan edustajalle. Ilmoitusten määrät ovat jatkuvasti lisääntyneet, vuonna 2015 ilmoituksia tehtiin 231 kpl ja vuonna 2016 349 kpl. Vuonna 2017 tehtiin yhteensä 380 ilmoitusta, joista 51 oli epätäydellisiä ja joihin ei saatu ilmoittajalta tarvittavia lisätietoja. Kuusikymmentä neljä (64) ilmoitusta koski sellaisia tapahtumia, jotka eivät olleet TLT-lain tarkoittamia vaaratapahtumia. Läheltä piti -tapahtumia oli 232, potilaalle koitui haittaa 66 tapauksessa ja henkilökunnalle kolmessa tapauksessa. Suurin osa ilmoituksista koski laitteita (211) ja tarvikkeita (63). Erilaisista ohjelmistoista tehtiin 26 ilmoitusta. Ohjelmistoihin liittyvistä tapahtumista tehtyjen ilmoitusten määrä ei anna tilanteesta kokonaiskuvaa, koska laajoista potilastietojärjestelmähäiriöistä tehtiin vain satunnaisesti ilmoituksia HUS-Riskit-järjestelmän kautta ja koko HUS:aa koskeneesta tietojärjestelmien vikaantumisesta ei tehty lainkaan ilmoituksia, vaan asia käsiteltiin kokonaisuudessaan HUS:n valmiusjohdon toimesta. Tavallisin vaaratapahtuman aiheuttaja oli laitteen toimintahäiriö tai tarvikkeen viallisuus (251 kpl) ja virheellinen käyttö aiheutti 35 vaaratapahtumaa. HUS:n palvelusopimuslaitteista tehtiin 49 ilmoitusta, joista suurin osa koski potilasvalvontalaitteen ominaisuutta, joka ei sovellu tietyn potilasryhmän valvontaan. Valviralle annettiin asiasta sen pyytämä selvitys.

Potilasturvallisuussuunnitelman mukaisesti HUS:iin laaditaan viranomaisen edellyttämä laitteiden käytön perehdytysohje ja perehdytyksen seurantarjestelmä. Asiaa valmistellut työryhmä luovutti raporttinsa johtajaylilääkärille 19.9.2017.

Potilasturvallisuuden ohjausryhmä on jatkanut vuosisuunnitelman mukaista potilasturvallisuutta ylläpitävää päivittäistyötä ja kehitystoimintaa resurssinaan yhtymähallinnossa oleva toimenhaltija. Vuosittaiset kehittämisen painopisteet ovat mahdollistaneet potilasturvallisuutta edistävien, kansainväliseen tutkimusnäyttöön pohjautuvien toimintamallien ja ohjekirjeiden laatimisen. Kehitysalueena on tunnistettu jo aiempina vuosina koko sairaanhoitopiiriä koskevien käytäntöjen noudattamattomuus.

Rahoitustoiminnan riskit

Vuoden 2016 tilinpäätöksessä oli taseessa katettavaa alijäämää 2,5 milj. euroa, joka vastasi Länsi-Uudenmaan sairaanhoitoalueen ensihoidon toteutunutta alijäämää. Alijäämät katettiin vuoden 2017 tilinpäätöksessä. Kuntayhtymän omavaraisuusaste heikkeni hieman, kun tilikauden aikana nostettiin uutta pitkäaikaista lainaa. Lähivuosina omavaraisuusasteen ennakoidaan laskevan lähelle 30 %:n tasoa, kun tavoite on ollut viime vuosina vähintään 35 %. Pitkällä tähtäimellä kuntayhtymän taserakenne osaltaan vaikuttaa kuntayhtymän kykyyn selviytyä velvoitteistaan. Kuntayhtymässä seurataan taseen tunnusluvuista erityisesti omavaraisuusastetta, ja arvioidaan sen kehittymistä lähivuosina.

Kuntayhtymän lainasalkun korkoriskistä oli suojattu tilinpäätöshetkellä 19 %. Nettolainasalkusta, jossa huomioitiin kassavarat ja antolainat, oli suojattu korkoriskiltä noin 29 %. Nettolainasalkun korkosidonnaisuusaika 1,6 vuotta oli asetettujen tavoitteiden mukainen. Nettolainasalkun suojausaste ja korkosidonnaisuusaika laskevat kuitenkin varsin nopeasti, jos lainasalkun ennustettu kasvu vuosina 2018–19 toteutuu. Lainojen jälleen rahoitukseen liittyy korkoriski. HUS:n taloussuunnitelman mukainen lainasalkun kasvu kasvattaa korkoriskiä varsin nopeasti. Lainasalkun suojausaste laskee, jolloin vuotuisten korkomenojen herkkyys markkinakorkomuutoksille kasvaa. Lainasalkun riskejä ja kehittymistä seurataan yhtymähallinnossa säännöllisesti, sekä valmistellaan tarvittavat toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Lainasopimukset ja sijoitukset pidetään euromääräisinä, valuuttariskiä ei oteta.

Lyhytaikaiset sijoitukset pienentävät lainasalkun korkovirtariskiä. Sijoituksiin liittyy vastapuoliriski, jota arvioidaan aktiivisesti. Negatiivinen korkotaso asettaa haasteita rahavarojen sijoittamiselle. Tuottotaso on lyhytaikaisissa sijoituksissa lähellä nollaa ja sopivia sijoituskohteita on ollut vain vähän tarjolla. Näin ollen HUS pyrkii pitämään rahavarojensa määrän tilinpäätöshetkellä lähellä vähimmäistavoitetta. HUS

22.3.2018

on pitänyt suurimman osan vuotta rahavarojaan konsernitilillä, kun rahavarat ovat olleet aikaisempia vuosia alhaisemmalla tasolla ja rahamarkkinoilla on ollut vain rajoitetusti tarjolla HUS:n sijoituspolitiikan mukaisia sijoituskohteita. Kesäkuussa HUS nosti lyhytaikaista lainaa neljäksi kuukaudeksi maksuvalmiuden turvaamiseksi, kun jäsenkunnille päätettiin palauttaa vuoden 2017 ennustettua ylijäämää kesken vuoden.

Maksuvalmiusriski tarkoittaa riskiä siitä, että HUS ei pysty suoriutumaan tulevaisuuden velvoitteistaan, tai että rahoituksen hankkiminen velvoitteista suoriutumiseksi tulisi kustannuksiltaan hyvin kalliiksi. Maksuvalmius- ja rahoitussuunnittelun tavoitteena on ennakoida kuntayhtymän maksuvalmiutta ja täten varautua mahdollisiin rahoitustarpeisiin riittävän aikaisessa vaiheessa. Keskeisenä maksuvalmiusriskin hallintaperiaatteena on varmistaa, että maksuvalmiusreservi on kaikkina hetkinä vähintään kuntayhtymän maksuvalmiustarpeen suuruinen. Maksuvalmiustarve muodostuu varsinaisen toiminnan maksuvalmiustarpeesta, suunniteltujen kuntayhtymän ja tytäryhtiöiden investointien toteuttamisen aiheuttamasta maksuvalmiustarpeesta sekä erääntyvän velkarahoituksen rahoitustarpeesta. Maksuvalmiusreservi koostuu pääasiassa rahavaroista ja rahavarojen sijoituksista. Lisäksi on mahdollisuus käyttää kuntatodistusohjelmaa toimintansa rahoitustarpeen kattamiseen valtuuston vuosittain talousarviokäsittelyn yhteydessä hyväksymän enimmäismäärän mukaisesti. Mikäli maksuvalmiusreservin koko laskee niin, että se pitkällä aikavälillä kattaisi laskennallisesti alle 15 päivän kassasta maksut, käynnistetään toimenpiteet pitkäaikaisen rahoituksen hankkimiseksi.

HUS-kuntayhtymä on pyytänyt Euroopan Investointipankkia rahoittamaan vuosien 2014–2017 investointiohjelmaansa 200 milj. euron osuudella ja vuosien 2018-2022 rakennusinvestointiohjelmaa 300 milj. eurolla. Euroopan Investointipankki hyväksyi 200 milj. euron rahoituksen ja kuntayhtymä allekirjoitti rahoitussopimukset Euroopan Investointipankin kanssa joulukuussa 2014 ensimmäisen 100 milj. euron osalta ja toukokuussa 2016 toisen 100 milj. euron osalta. Rahoituksella on katettu viime vuosien suunniteltuja lainarahoitustarpeita. Tätä rahoitusta on käytettävissä vielä 80 milj. euroa. 300 milj. euron rahoituksesta pankki päättää alkuvuonna 2018. HUS voi käyttää muitakin rahoituslähteitä.

HUS-kuntayhtymä päätti selvitysten jälkeen lisätä henkilöstöasuntoja. Asuntohankkeet toteutetaan Kiinteistö Oy HUS-Asunnot -yhtiön omistukseen. Jätkäsaaren kohde valmistui syksyllä 2017. Yhtiön saamalle korkotukilainoitukselle on myönnetty HUS-kuntayhtymän omavelkainen takaus. Yhtiö suunnittelee uutta asuntokohdetta Helsinkiin. Kuntayhtymän hallituksessa on käsitelty vuonna 2017 ja 2018 henkilöstöasuntojen myynnin valmistelua. Tavoitteena on säilyttää tarvittava määrä henkilöstöasuntoja HUS-kuntayhtymälle tai sen seuraajaorganisaatioille lähes nykyisin ehdoin, jos maakuntauudistus toteutuu.

Valtakunnallisen sote-uudistuksen valmistelussa on linjattu, että lakisääteiset kuntayhtymät siirtyvät varoineen ja velkoineen maakuntiin. Lakisääteisten kuntayhtymien siirtyville lainoille tulee valtiontakaus.

Omaisuusriskit ja investoinnit

HUS:n rakennuskanta on osittain vanhaa, peruskorjaamatonta ja nykyisiin toimintamalleihin soveltumattonta, vaikka pääosa sairaala- ja muista tiloista on asianmukaisessa kunnossa. Jo pitkään haasteena on ollut, miten turvataan toiminnan häiriöttömän ylläpitämisen ja kehittämisen mahdollistavat toimitilat sairaanhoitopiiriin jokaiselle yksikölle. Kiinteään omaisuuteen samoin kuin laite- sekä informaatioteknologiaan kohdistuvat vakavat häiriöt kuten tulipalot, vesivahingot, sähkökatkot ja järjestelmähäiriöt voivat olla sekä henkilöturvallisuuden kannalta että taloudellisesti erittäin merkittäviä.

HUS:n rakennuksia ylläpidetään ja peruskorjataan ja laitekantaa päivitetään suunnitelmallisesti. Vanhoissa sairaaloissa tarvitaan toiminnan vaatimusten muuttuessa jatkossakin merkittävää korjaus- ja uudisrakentamista. Vuosittain suuri osa investoinneista on korjaushankkeita, joilla pyritään varmistamaan

22.3.2018

sairaalarakennusten käytettävyys ja välttämään kalliita väliaikaisia järjestelyjä ja toiminnan keskeytyksiä. Kuitenkin myös vuonna 2017 sisäympäristöongelmia todettiin paljon ja osa niistä aiheutti merkittävää haittaa henkilökunnan terveydelle ja palvelutuotannolle. Sisäympäristöongelmien ja rakennusvaurioiden käsittelemiseen osallistuu moniammatillinen asiantuntijaryhmä. Ilmanvaihdon ongelmien selvittelyyn on perustettu erillinen työryhmä, joka kartoittaa kaikkien kiinteistöjen ilmanvaihtokoneiden ja -kanaviston kunnan ja puhtauden.

HUS:n kiinteistöpolitiikan mukaista korjausinvestointien tasoa ei ole kaikilta osin pystytty rahoittamaan, mikä on lisännyt toiminnallisia riskejä. Riskienhallinnallisia tavoitteita on viimeisen vuosikymmenen aikana sisällytetty kaikkiin suurin rakennusprojekteihin. Meilahteen on rakennettu Kolmiosairaala, Tornisaaraala on peruskorjattu ja Naistenklinikalle on valmistunut lisärakennus, samoin Jorviin päivystysliskärakennus. Uusi lastensairaala saadaan käyttöön 2018 ja lukuisia muita hankkeita on toteutettu ja käynnissä kaikilla sairaanhoitoalueilla. Näistä suurin on Siltasairaala, jonka rakentamisvaihe käynnistyi 2018 alussa. Huolimatta toteutetuista ja meneillään olevista hankkeista HUS toimii edelleen monilta osin vanhoissa ja huonokuntoisissa tiloissa. Suuria epävarmuustekijöitä on mm. Töölön sairaalan ja Syöpätautien klinikan vanhan rakennuksen käyttövarmuudessa Siltasairaalan valmistumiseen asti.

Maakunta- ja sote-uudistus pitää sisällään omaisuuden hallintaan ja investointien jatkuvuuteen liittyviä riskejä. HUS:ssa on valmisteluvaiheessa useita toiminnallisesti ja riskienhallinnan kannalta tärkeitä investointeja, joiden viivästymistä voidaan pitää epävarmuustekijänä palvelutuotannolle. Epävarmuus koskee mm. sitä, mikä taho jatkossa vastaa investointipäätöksistä. Toisaalta investointiriskejä liittyy myös siihen, että potilaiden laajenevan valinnanvapauden ja markkinatilanteiden muutosten seurauksena on yhä vaikeampaa arvioida, mille potilasmäärille tila- ja laiteinvestoinnit suunnitellaan. Ali- ja yli-imitoituksen riskiä pyritään minimoimaan suunnittelemalla tilat monikäyttöisiksi ja muunneltaviksi.

HUS:n suurissa rakennushankkeissa tehdään hankekohtainen riskienhallintasuunnitelma; tämä työskentely on jatkunut vuonna 2017 mm. Siltasairaalan riskiarvion päivityksellä. Myös sairaaloiden pitkän aikavälin toiminnan ja tilankäytön suunnitelmat, samoin kuin suurten investointien budjetointia edeltävät hankeselvitykset sisältävät riskien arvioinnin.

Rakennusprojekteissa on erilaisia riskejä mm. kilpailutukseen, suunnitelmapuutteisiin, projektien läpiviemiseen, osaamisen hallintaan, väistötiloihin ja logistiikkaan liittyen. Hankkeiden yhteensovittaminen on vaativaa ja sisältää paljon aikatauluriskejä.

HUS hyödyntää investointiprojekteja strategisten tavoitteiden edistämiseksi, rakenteellisissa muutoksissa, potilasprosessien uudistamisessa, innovaatioiden käyttöönotossa ja muussa tuottavuutta edistävissä työssä. Toiminnan ja taloudellisten riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen kuuluvat olennaisena osana HUS:n suuriin investointeihin. Paljon vaikeammin hallittavia ovat käytössä olevien tilojen äkilliset vaaratilanteet ja sulkemiset, jotka johtuvat rakennuksen tekniikan pettämisestä tai vastaavien riskien realisoidumisesta.

Vuonna 2017 toteutuikin mittava sairaalarakennukseen liittyvä riski, kun Kätilöopiston sairaalan toiminnat jouduttiin siirtämään nopealla aikataululla muihin sairaaloihin rakennuksen vakavien sisäympäristöongelmien vuoksi. Sairaalakaasujärjestelmissä oli vuonna 2017 kaksi merkittävää vaaratilannetta. Hyvinkään sairaalassa sattui ilokaasuvuoto, joka aiheutti koko kaasupullopatterin tyhjenemisen. Naistenklinikalla lyhyt sähkökatkos aiheutti häiriön lääkkeellisen ilman syöttöön, jolloin vastasyntyneiden tehohoidossa jouduttiin turvautumaan varakaasuihin ja osastolla laadittiin evakuoitus suunnitelma potilaiden siirtämiseksi. Tilanne oli vakava ja uhkasi potilasturvallisuutta. Tapahtuman jälkeen on tehty teknisiä parannuksia kaasunsyöttö- ja varasyöttöjärjestelmään ja varautumistoimenpiteitä on kehitetty.

22.3.2018

Meilahden sairaalan leikkausosastolla oli sähkökatkos helmikuussa 2017. Tunnelikerroksen työmaalla betonilattian purkutyössä timanttisahan terä vaurioitti sähkökaapelia aiheuttaen sähkökatkoksen. Kaapeli oli asennettu suunnitelmista poiketen osittain betonilattian sisälle. Katkennut kaapeli aiheutti vian myös varavoimapääkeskukseen estäen varavoimakoneen käynnistymisen.

Meilahden voimakeskusrakennuksen kattorakenteissa syttyi tulipalo 11.1.2017. Se aiheutui purkutöiden yhteydessä tehdyistä tulitöistä. Palosta ja sen jälkivahingoista ei aiheutunut henkilövahinkoja eikä häiriötä sairaalatoiminnalle tai potilasturvallisuudelle.

Porvoossa tapahtui bakteerin aiheuttama veden saastuminen tammikuussa 2017.

Hyvinkään sairaalan leikkausosaston katolla oli vesivuoto tammikuussa 2017. Korjaustöiden ajaksi jouduttiin rakentamaan sääsuoja suurempien vesivahinkojen välttämiseksi. Sääsuoja rakentaminen ja purkutyöt tehtiin hätätyönä leikkaustoiminnan turvaamiseksi. Työn laajuudesta johtuen normaalin leikkaustoimintaan voitiin palata kesäkuussa 2017. Leikkaukset suoritettiin töiden aikana erityisjärjestelyin.

Vuonna 2017 ilmeni myös muita kiinteistöinfrastruktuurin häiriötilanteita, sähkönjakelun häiriöitä, vesivahinkoja, esinevahinkoja, laiterikkoja sekä ilkivalta- ja murtovahinkoja. Tulipalotilanteissa on onnistuneella alkusammutuksella onnistuttu estämään palonalkujen leviäminen. Kiinteistöjen vahinko- ja vaaratilanteissa on vältytty henkilövahingoilta, mutta palvelutuotantoon vahingoista on aiheutunut tilapäistä haittaa ja lisäkustannuksia. Keskeytys, rikkoontumis-, esine- ja vastuuvahingot on pääosin saatu kateksi HUS:n vakuutuksista.

HUS on vakuuttanut henkilöstöön, kiinteään ja irtaimeen omaisuuteen sekä toimintaan liittyvät riskit siltä osin kuin vakuuttaminen on lakisääteistä tai taloudellisesti taikka muista syistä perusteltua. Vuoden 2017 aikana toteutettiin vuosittainen vahinkoriskianalyysi ja vakuutustarvekartoitukset sekä kilpailutettiin HUS:n lakisääteisten ja vapaaehtoisten henkilövakuutusten tarjoaja.

HUS:ssa yhtymähallinto vastaa ydintoimintojen suunnittelun ja sijoittumisen, kapasiteetin mitoituksen ja investointitarpeiden arvioinnista ja koordinoinnista. Suurten hankkeiden keskitetyllä ohjauksella ennakoidaan palvelukysynnän ja toimintaprosessien muutoksia niin, että käytävissä olevilla tila- ja laiteresursseilla voidaan kilpailukykyisesti vastata kysynnän kehitykseen, välttämällä samalla palveluverkoston kapasiteettiriskit ja sairaaloiden kilpavarustelu. Sote-uudistukseen varaudutaan mm. arvioimalla jokaisen uuden investoinnin vaikutus ja riskit tilanteessa, jossa nykyiset HUS:n tehtävät saattavat lisääntyä tai vähentyä oleellisesti. Tavoitteena on, että rakennettua ja hankittua kapasiteettia hyödynnetään täysimääräisesti ja että tilat ja laitteet ovat eri käyttötarkoituksiin muuntuvia ja laajalti yhteiskäytössä. Investointien osoittautuminen tarpeettomiksi tai esimerkiksi väärin mitoitetuiksi ja sijoitetuiksi on kuitenkin jatkuvaa arviointia vaativa riski.

Toiminnan keskeytymisen riskit

HUS:n on turvallisuuskriittisenä toimijana kyettävä turvaamaan toimintansa kaikissa olosuhteissa. Tämä edellyttää jatkuvaa valmius-, turvallisuus- ja riskienhallintatoimintojen kehittämistä ja suunnittelua, toimintojen varmistamista, ohjeistusta ja seuranta sekä harjoittelua poikkeavien tilanteiden varalle. Tämän lisäksi HUS:n tehtävänä on toimia valtakunnallisesti erityistilanteissa lääkinnällisen avun antajana ja potilasevakuoinnin lääkinnällisenä järjestäjänä Sosiaali- ja terveysministeriön valtuuttamana. Vanhan kiinteistökannan vuoksi on varauduttava jatkossakin päivittäistoimintojen turvaamiseksi poikkeuksellisiin tilaratkaisuihin.

Vuonna 2017 sattui useampia toiminnan jatkuvuutta vaarantaneita häiriötilanteita. Tammikuussa Helsingin energian (HELEN) kaukolämmön tuotannossa oli tilapäinen tuotantohäiriö, jonka vaikutukset al-

22.3.2018

koivat näkyä Meilahden sairaalalla kiinteistöjen sisälämpötilojen laskuna. Katkoksen lyhyden vuoksi vaikutukset jäivät vähäisiksi mutta ne nostivat esiin kysymyksen Meilahden sairaaloiden varautumisesta kaukolämmön tuotanto/jakeluhäiriöihin. Talvisaikaan kaukolämmön tuotanto/jakeluhäiriöllä on merkittävät vaikutukset toimintojen järjestämiseen. Erityisen tärkeäksi kysymys muodostuu, kun Uusi lastensairaala avautuu ja Töölön sairaalan toiminnot siirtyvät Meilahden kampukselle Siltasairaalan valmistuttua.

Sähköverkkoyhtiö Carunan laitevika tammikuussa aiheutti lyhyehkön sähkökatkoksen Jorvin sairaalassa. Varavoimajärjestelyt toimivat pääasiallisesti hyvin, mutta eräitä puutteita havaittiin rakennuksen varavoimajärjestelyissä ja joiden perusteella on ryhdytty korjaaviin toimenpiteisiin.

Porvoon juomavesiverkostosta löydettiin tammikuussa bakteeripitoisuuksia ja Porvoon alueella annettiin juomavedelle keittokehoitus. Tämä vaikutti merkittäväällä tavalla Porvoon sairaalan toimintaan ja sairaalassa otettiin ko. tilanteita varten suunniteltu poikkeustilanneohjeistus. Sairaalan juomaveden jakelu hoidettiin sairaalan sisäisin tilaus- ja jakelujärjestelyin ilman, että potilastoiminnalle aiheutui merkittävää vaaraa.

Tammikuussa syttyi Meilahden Voimakeskuksella suoritettavien purkutöiden yhteydessä Voimakeskuksen kattorakenteissa tulipalo, joka levisi kahden betonisen rakenteen välisiin eristeisiin. Sammutustyöt olivat hankalat kohteen ja palopesäkkeen sijainnin vuoksi. Voimakeskuksen kattoa jouduttiin purkamaan kytemisen estämiseksi. Palosta ei kuitenkaan aiheutunut suoraa toiminnallista vaaraa Meilahden sairaaloiden toiminnoille.

Töölön sairaalassa on ollut useita vesijohto- ja viemäririkkoja. Näistä on aiheutunut tilapäistä toimintarajoitusta. Korjaustoimet eivät ole edellyttäneet väistötoimintoja.

Helmikuussa lämpimän sääjakson jälkeinen tiepintojen jäätyminen yhdessä päälle sataneen lumen kanssa aiheutti tilanteen, jossa sairaanhoitopiirin päivystyspoliklinikat täyttyivät äkillisesti toimintakapasiteettinsa ylärajalle. Tilanne tunnistettiin vasta, kun potilasvirta päivystyspoliklinikoille oli jo realiteetti. Toimintamalli tämän kaltaisen ”hiipivän” kriisin tilanteessa on otettu lääkinnän valmiussuunnitelman toimintamalleihin. Myös yhteistyö Ilmatieteen laitoksen kanssa on käynnistetty entistä parempien varotietojen saamiseksi säätilan äkillisen muutoksen tilanteissa.

Heinäkuussa lännen suunnalta saapunut ukkosrintama ylitti Meilahden alueen ja salama iski Helsingin energian (Helen) sähkönjakeluverkkoon Meilahden sairaalan alueella. Salamaniskusta seurasi sähkön syötön katkeaminen ja sairaalan siirtyminen automaattisesti varavoimajakelun piiriin. Katkeamattomaan sähkön syötön jakelujärjestelmiin liitetyt lääkintä- ja muut kriittisen tärkeiksi luokitellut laitteet toimivat katkon aikana ja varavoimageneraattorit käynnistyivät suunnitellusti. Sairaala-alue toimi varavoiman varassa. Salamanisku aiheutti kuitenkin vakavan tilanteen toiminnallisesti sekä rikkoi lääkintä- ja kiinteistötekniisiä laitteita. Salaman isku ja siitä seurannut koko sairaala-alueen siirtyminen varavoimajakelujärjestelmien piiriin aiheutti merkittävää haittaa sekä potilaiden hoitoprosesseille ja tukipalveluille että kiinteistötekniikalle. Tapaus nosti esiin merkittävän määrän varautumisen kannalta tärkeitä havaintoja sekä eräitä selkeitä korjaustarpeita, jotka käsiteltiin toimintayksiköissä ja johdossa.

Elokuussa tapahtuneet Turun puukotuksien yhteydessä HUS:n valmiutta kohotettiin ja TYKS:iin annettiin tieto käytettävissä olevasta lisäkapasiteetista pääkaupunkiseudulla. Uhrien määrä ei lopulta edellyttänyt potilassiirtoa.

Vuoden 2017 aikana toteutui useita toimitushäiriöitä lääkkeiden toimituksissa. Nämä johtuivat sekä kansainvälisistä logistiikan häiriöistä maahantuonnissa mutta erityisen vakava tilanne muodostui Oriolan otettua käyttöön uuden toiminnanohjausjärjestelmän syksyllä 2017. Tästä seurasi merkittäviä

22.3.2018

poikkeustoimenpiteitä kriittisimmän lääkejaketun varmistamiseksi. Tapaus paljasti Suomen lääkejaketun ja maahantuontijärjestelmässä rakenteellisia heikkouksia.

Lokakuussa Raaseporissa tapahtui puolustusvoimien henkilöstönkuljetusajoneuvon ja paikallisjunan tasoristeysonnettomuus. Onnettomuudessa menehtyi neljä henkilöä ja neljä vakavasti vammautunutta potilasta tuotiin HUS:n suuronnettomuusohjeistuksen mukaisesti Töölön sairaalaan hoidettavaksi. Lievemmin vammautuneet potilaat ohjattiin Raaseporin sairaalaan saamaan hoitoa.

HUS:n valmiusohjeistusta, johtamis- ja hälytysjärjestelmää sekä valmiusorganisaatiota on uudistettu vuoden 2017 aikana. Sairaanhoidopiirin toimitusjohtaja hyväksyi alkuvuodesta HUS-konsernin varautumista ohjaavan perusdokumentin, HUS-Valmiusohjeen. Tähän ohjeeseen nojautuen laadittiin HUS-Lääkinnän valmiussuunnitelma, joka ohjaa HUS:n sairaaloiden lääkinällistä varautumista niin sairaalan ulkopuolella tapahtuvissa onnettomuus- ja poikkeustilanteissa kuin vakavissa ihmisten henkeä ja terveyttä uhkaavissa organisaation sisäisissäkin tilanteissa. HUS:n sairaalaverkostoa käytetään näissä erityistilanteissa tilanteen vaatimassa laajuudessa yhtenä kokonaisuutena.

Erikoissairaanhoidon häiriöttömän toiminnan varmistamiseksi perustettiin lääkinällinen valmiustoimikunta ohjaamaan ja yhteen sovittamaan sairaalakohtaista lääkinällistä valmiussuunnittelua ja lääkinällisen varautumisen suunnittelukokonaisuutta. HUS:n turvallisuus- ja valmiusorganisaatiota uudistettiin myös perustamalla varautumistoimintojen ja konsernin riskienhallinnan yhteistyöfoorumiksi erillinen valmiustyövaliokunta, jonka tehtävänä on valmistella varautumiseen ja riskienhallintaan liittyviä ohjeistuksia, harjoituksia ja koulutustoimintaa.

HUS kouluttaa varautumisesta ja valmiussuunnittelusta vastuussa olevaa henkilökuntaansa ja osallistuu keskeisiin viranomaisyhteistyöharjoituksiin sekä niiden valmisteluun säännöllisesti. HUS:n ensihoito, Töölön ja Meilahden sairaala osallistuivat toukokuussa lakisääteiseen SAR –harjoitukseen. Harjoitus keskittyi kuvitteellisen lento-onnettomuuden potilaiden lääkinnän kenttätoiminnan, potilasluokittelun ja sairaalasiirtojen käytännön toteutukseen. Hälytysmekanismit ja toimintatavat olivat suunnitelmien mukaiset.

Valtakunnallinen pelastuspalveluseminaari järjestettiin elokuussa yhteistyönä keskeisten turvallisuusviranomaisten, SPR:n ja muiden vapaaehtoisten toimijoiden kanssa. Tavoitteina oli tiivistää eri viranomaisten keskinäistä yhteistyötä, tiivistää ja yhdenmukaistaa viranomaisten ja vapaaehtoisten välistä yhteistoimintaa sekä kehittää kalustollisia ja toiminnallisia valmiuksia riskianalyysin mukaisesti vakaviin häiriö- ja suuronnettomuustilanteisiin. Maastoharjoituksen otsikkona oli poliisijohtoinen vaativa etsintäharjoitus. Harjoitukseen liittyi osaharjoitteina ensihoito, psykososiaalinen/henkinen tuki ja ensihuolto.

Barents –harjoituksessa 4.-8.9.2017 HUS keskittyi toiminta-alueella toimimiseen lääkinnän tukena, yhdessä venäläisten ja norjalaisten kanssa. Evakuaation käytännön toteutukseen tarvittavia tietoja oli harjoituksen perusteella haasteellista saada, ja tässä havaittiin selkeä kehittämistarve. Kahdenvälinen lääkinnän sopimus puuttuu Venäjän ja Suomen välillä. Barentsin sopimus koskee pelastustointa, eikä lääkinnän osuutta ole siinä riittävästi huomioitu. Asia olisi ratkaistavissa ministeriöiden tuella siten, että toimivat sairaalakontaktit muodostetaan HYKS:n (Töölön sairaalan) ja ainakin Pietarin sekä Petroskoin traumakeskusten välille. HUS on tehnyt aloitteen ministeriöiden suuntaan, jotta yhteyden rakentaminen asetettaisi tärkeäksi tavoitteeksi jatkokehityksessä.

Tampereella järjestettiin 8.11.2017 moniviranomaisharjoitus, jonka suuronnettomuus-osioon liitettiin ERVA-alueiden hälyttäminen lääkinällisen avun laajamittaiseen antamiseen HUS:n koordinoimana.

HUS on tehnyt tiiviisti yhteistyötä Puolustusvoimien (PV), Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) sekä muiden valtionhallinnon toimijoiden ja Pelastusopiston kanssa henkilökunnalle järjestettävän varautu-

22.3.2018

miskoulutusten osalta. HUS on päivittänyt Virve-viestiohjetta ja laajentanut Virve-puhelinten käyttöön-
ottoa ja koulutusta toimipaikoissaan.

Valmiustoimikunta käynnisti yhteistyöneuvottelut poliisiviranomaisten kanssa yhteistyö- ja toimintamal-
leista, joita tarvitaan sisäisten ja ulkoisten uhkakuvien varalle. Esimerkiksi poliisijohtoisen tilanteen
muodostuminen sairaala-alueelle edellyttää ennalta sovittua ja harjoiteltua mallia, jossa poliisin, pelas-
tuksen, turvapalveluiden, ja lääkinnän toiminta on mahdollisimman hyvin synkronoitua.

Lisäksi valmiusyksikkö ja riskienhallinta ovat tehneet tiivistä yhteistyötä HUS viestinnän kanssa mm.
uuden HUS-Intranetin suuronnettomuus ja varautumissivustojen luomisessa sekä HUS:n viestintään ja
varautumiseen kohdennetussa Kriisiviestinnän iltapäivän suunnittelussa.

Ottaen huomioon vuonna 2017 tapahtuneet vakavien häiriötilanteiden moninaisuuden ja lukumäärän
sekä sen että HUS-Kiinteistöt Oy:n turvapalvelut toimivat väistötiloissa, voidaan HUS:n uuden varautu-
mis- ja häiriötilanteiden hallintajärjestelmän toimineen varsin hyvin.

Tietoturvaan ja tietojärjestelmiin liittyvät riskit

HUS:n toimintaan kohdistuu monenlaisia tietoturvariskejä:

- *Tietojen luottamuksellisuuden ja eheyteen liittyvät riskit.* Potilastietojen väärän käsittelyn tai tieto-
järjestelmiin kohdistuvan vahingonteon seurauksena julkisuuteen joutuvat, identiteettivarkauksiin
tai kiristykseen käytettävät potilastiedot.
- *Tietojen saatavuuteen liittyvät riskit.* HUS on järjestellyt prosessejaan voimakkaasti tietojärjestel-
miin tukeutuviksi. Tietojärjestelmiin kohdistuvat tai tahallisesti aiheutetut häiriöt voivat aiheuttaa
merkittäviä lisäkuluja tarvittavien ylitöiden tai viivytysten johdosta. Palvelutuotannon kapasiteetti
voi merkittävästi alentua laajojen tietojärjestelmähäiriöiden vuoksi.

Vuonna 2017 HUS on tehnyt muun muassa seuraavia toimenpiteitä hallitakseen näitä riskejä:

- HUS on teettänyt tietoturvan johtamisen ja kyvykkyyksien auditoinnin. Auditoinnin pohjalta on
myös suunniteltu merkittävimpiin havaittuihin puutteisiin korjaustoimenpiteitä.
- HUS on seurannut aktiivisesti Internet-tietoliikennettä ja reagoinut liikenteessä nähtyihin tieto-
turvaan liittyviin merkkeihin.
- HUS on tehnyt haavoittuvuusskannausta ja korjannut havaittuja puutteita.
- HUS on tehostanut tietoturvapäivitysten jakeluprosessiaan.
- HUS on ottanut käyttöön uuden tietoteknisen perusinfrastruktuurin lokijärjestelmän.

Vuonna 2017 HUS:iin kohdistui käyttäjätunnusten kalastelua. Havaittujen tunnusten salasanat vaihdet-
tiin. Lisäksi HUS:n ylläkärien nimissä oli esiinnytty ja lähetetty toisiin sairaanhoitopiireihin sähköpos-
teja, joilla pyrittiin saamaan uhri maksamaan. Kaksi kertaa tuntematon lähettäjä oli esiintynyt HUS:n
toimitusjohtajana toiselle HUS:n työntekijälle ja pyrkinyt saamaan rahaa. Vuonna 2017 ei tapahtunut
yhtään tapausta, jossa tiedostot salaava haittaohjelma (kryptolocker) olisi onnistunut salaamaan työ-
asemaa.

Keväällä 2017 WannaCry-haittaohjelma levisi laajasti maailmalla. HUS:iin haittaohjelma ei levinnyt,
mutta HUS:ssa asennettiin tehostetusti tietoturvapäivityksiä tapahtuman yhteydessä ja syksyllä tietotur-

22.3.2018

vapäivitysten jakeluprosessia tehostettiin.

HUSLABin automaatiolaboratoriossa havaittiin tietoturvapoikkeama. Järjestelmässä oli levyjako, jolla oli liian laajat käyttöoikeudet ja levyllä oli salassa pidettävää tietoa. Oikeudet korjattiin ja asiasta rek-lamoitiin järjestelmän toimittajalle.

HUS:n käyttämässä eKirje-palvelussa on ollut häiriöitä. Osa kirjeistä ei ole menneet ajoissa potilaalle ja potilaat eivät ole saapuneet vastaanotoille. Käyttäjätunnusten automaattisen luomisen puutteiden vuoksi on tapahtunut tilanteita, joissa käyttäjätunnukset eivät ole olleet valmiina työntekijän aloittaessa työt. Käyttäjätunnushallintaa kehitetään jatkuvasti näiden ongelmien poistamiseksi. Teho- ja leikkaus-salijärjestelmissä on ollut käyttökatkoja. Hoitajakutsujärjestelmissä on tapahtunut käyttökatkoksia ja häiriön tai päivityksen jälkeen on osa toiminnoista jäänyt toimimattomiksi ja niiden osalta korjaus on viivästynyt. HUS:n työntekijöiden kotilevyillä on ollut satunnaisia hidastumisia, jotka ovat vaikuttaneet koko käyttäjän työaseman toimintaan. Näiden hidastumisten osalta on suunniteltu korjaustoimenpiteitä tehtäväksi vuonna 2018.

HUS:ssa oli noin viisi tuntia kestänyt laaja tietoliikennehäiriö 7.11.2017. Häiriön vuoksi potilastietojärjestelmä Uranus ei ollut käytettävissä ja lisäksi useissa sairaaloissa oli myös monia muita toimimattomia järjestelmiä. Muun muassa osa lankapuhelimista oli mykkinä. Seuraavana päivänä tietoliikenne HUS:ssa toimi normaalisti, mutta Uranus potilastietojärjestelmässä oli merkittäviä hitausongelmia koko päivän ajan. HUS on tehnyt tarvittavia päivitys- ja korjaustoimenpiteitä vastaavien ongelmien estämiseksi jatkossa.

Tarkastelujaksolla on ilmennyt yksittäisiä tietosuojarikkomusten epäilyjä potilastietojen luvattomasta käsittelystä. Potilastietojen käytön valvontaa toteutetaan potilaiden tarkastuspyyntöjen perusteella ja tekemällä omaehtoisia lokitietojen tarkastuksia (pistokokeet) sekä kouluttamalla ja perehdyttämällä henkilökuntaa.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (679/2016) tulee sellaisenaan sovellettavaksi EU:n jäsenvaltioissa 25.5.2018 alkaen. Samaan aikaan on tarkoitus tulla voimaan EU:n asetusta täydentävä ja täsmentävä tietosuojalaki. Tietosuojalakiesitys on käsiteltävänä lainsäädännön arviointineuvostossa. Uuden EU:n tietosuoja-asetuksen mukaan organisaation pitää kyetä käytännössä osoittamaan, että se on noudattanut henkilötietoja käsitellessään asetuksen mukaisia tietosuojaperiaatteita. Osoitusvelvollisuus edellyttää henkilötietojen käsittelyyn liittyvien prosessien sekä tietosuojaperiaatteiden käytännön toteuttamisen aiempaa tarkempaa dokumentointia. HUS:ssa on vuonna 2017 tietosuojavastaavan johdolla valmisteltu EU-asetuksen täytäntöönpanotoimenpiteitä.

Tietosuoja-asetuksen mukaan kansallinen valvontaviranomainen voi määrätä yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisesta hallinnollisen sakon rekisterinpitäjälle ja henkilötietojen käsittelijälle. Tietosuojalakiesitysluonnoksen mukaan edellä tarkoitettua seuraamusmaksua ei voida määrätä mm. valtion tai kunnan viranomaiselle.

Henkilöstöriskit

Henkilöstöriskien hallinta pohjautuu hyvään johtamiseen ja esimiestyöhön, joiden lähtökohtana ovat HUS:n strategia ja sieltä nousevat avaintavoitteet. Henkilöstöriskien hallinnan tarkoituksena on arvioida ja hallita henkilöstöön kohdistuvia ja henkilöstöstä aiheutuvia riskejä HUS:n toiminnalle. Henkilöstöriskit voivat liittyä esimerkiksi henkilöstön saatavuuteen, palvelussuhteeseen ottamis- ja rekrytointiprosesseihin, henkilöstön osaamiseen, avainhenkilöihin sekä työsuojelullisiin asioihin kuten henkilökunnan terveyteen ja hyvinvointiin tai esimerkiksi siihen miten ja kuka tietojärjestelmissä eri tietoja käsittelee.

22.3.2018

HUS:n toiminnan kannalta keskeinen voimavara on ammattitaitoinen henkilöstö. Henkilöstön osaamisella ja ammattitaidolla on ratkaiseva vaikutus toiminnan kehittämisen ja laadukkaan potilashoidon varmistamisessa. Iso osa erikoissairaanhoidon palveluista toimii 24/7-periaatteella. Tämä edellyttää henkilöstöltä valmiutta päivystää ja tehdä kolmivuorotyötä.

Ammattitaitoisella esimiestyöllä on merkitystä niin henkilöstön pysyvyyden, ammatillisen kehittymisen, henkilökunnan työhyvinvoinnin kuin HUS:n ydintoiminnan onnistumisen kannalta. Vuorovaikutteinen, reilu ja selkeä johtaminen edistää työn tuloksellisuutta ja työssä jaksamista. Yleistä esimiestyön ja johtamisen onnistuneisuutta arvioidaan vuosittain ja esimiehiä tuetaan koulutuksilla, joihin osallistumista esimiehiltä myös edellytetään.

HUS kehittää rekrytointia ja työnantajakuvaa sekä perehdytystä HUS-rekrytointiohjelman ja HUS-perehdytysohjelman linjausten mukaisesti. Palvelussuhteen alussa on tärkeää antaa uudelle huslaisella riittävä perehdytys uuteen organisaatioon ja uusiin työtehtäviin. HUS-perehdytysohjelmassa määritellään kaikille yhteisen perehdytyksen tavoitteet, perehdytysprosessi ja keskeiset perehdytettävät sisältöalueet. Palvelussuhteen aloitusta tuetaan myös tietoteknisesti palvelussuhteen aloitusprosessilla, jota on tarkoitus jatkossa hyödyntää myös pitkiltä poissaoloilta palaavien perehdytyksessä.

Henkilöstön osaaminen on yksi erikoissairaanhoidon kriittisiä osa-alueita. Vuosittain tehtävien osaamisen kehittämissuunnitelmien tarkoituksena on varmistaa organisaation osaamistarpeiden tunnistaminen ja toiminnan edellyttämän osaamisen kehittäminen. Osaamispuutteet voivat aiheuttaa toiminnallisia sekä potilashoidollisia riskejä ja ylikuormittaa henkilöstöä. HUS on lisäksi haavoittuvainen tiettyjen ammattiryhmien ja avainhenkilöiden pysyvyydestä.

Työturvallisuuteen liittyviä riskejä hallitaan panostamalla työkykyä ylläpitävään toimintaan sekä ehkäisemällä tapaturmia, työkyvyttömyyttä ja sairauspoissaoloja, jolloin myös niistä aiheutuvat kustannukset alenevat. Henkilöstöön kohdistuvia uhka- ja turvallisuusriskejä kartoitetaan säännöllisesti ja tehdään suunnitelmia näiden riskien hallitsemiseksi. Kiinteistöjen sisäilmaongelmiin kiinnitetään huomiota ja niitä ratkotaan HUS:n sisäilmaohjeistuksen mukaisesti. Epämukavista työajoista muodostuvia haittoja pyritään vähentämään mm. ergonomisella työvuorosuunnittelulla.

HUS:n sivutoimiohjeessa on ohjeistettu yhtenäiset toimintatavat sivutoimista ilmoittamiseen ja kilpailevan toiminnan tunnistamiseen ja valvontaan. Sivutoimi-ilmoitukset tarkastellaan kokonaisuutena vuosittain maaliskuussa.

Ihmisen käyttäytyminen ja toimiminen eri prosesseissa vaikuttaa paljon tietoturvallisuuden tasoon. Henkilöstöön liittyviä tietoturvariskejä pyritään ehkäisemään lisäämällä tietoisuutta henkilön oman toiminnan tietoturvalla aiheuttamista riskeistä, kehittämällä käyttöoikeushallintaa ja ohjeistamalla sähköpostin ja internetin käyttöä.

Tulevaisuuden näkymät

Maakunta- ja sote-uudistus sekä lakimuutokset

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys HE 15/2017 vp. koskien maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta. Eduskunnan käsiteltävänä on myös sote- ja maakuntauudistukseen liittyviä muita hallituksen esityksiä mm. valinnanvapauden toteuttamisen osalta. Luonnos valinnanvapauslaiksi on ollut lausuntokierroksella loppuvuonna 2017 ja siihen tullaan julkisuuteen annettujen tietojen mukaan tekemään muutoksia lausuntopalautteen perusteella. Tämänhetkisen arvion mukaan lakiesitykset voidaan käsitellä eduskunnassa kevään 2018 aikana. Jos lakiesitykset hy-

22.3.2018

väksytään kesällä 2018, uudistus voi tulla voimaan suunnitellusti 1.1.2020 alkaen.

Sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpano tulee edellyttämään huomattavan määrän valmistelutyötä kaikissa uudistuksen vaikutuspiirissä olevissa organisaatioissa mukaan lukien HUS. Tällä hetkellä uudistuksen toimeenpanoon on kohdennettu HUS:ssa arviolta noin kolmekymmentä henkilötyövuotta vastaava työpanos pääosin Uudenmaan liiton kanssa tehtyjen ns. resurssisopimusten kautta. Jos uudistus hyväksytään, tulee tarve valmisteluresurssille merkittävästi kasvamaan vuoden 2018 aikana. Uudistuksen edetessä tulee erikseen selvitettäväksi se, miten turvataan sekä riittävät valmisteluresurssit ja asiantuntemus uudistuksen toimeenpanossa että kuntayhtymän nykymuotoinen toiminta ja palvelujen jatkuva kehittäminen aina vuoden 2019 loppuun saakka.

Muista tulevan tilikauden aikana voimaan tulevista lainsäädännöllisistä muutoksista voidaan mainita 25.5.2018 voimaan tuleva EU:n tietosuojaa-asetus. Perusta asetuksen mukaiselle toiminnalle ja tämän mukainen tietosuojajärjestelmä HUS:ssa on olemassa, mutta asetus tulee edellyttämään muutoksia lukuisiin käytännön toimintatapoihin. Esimerkiksi asetus edellyttää riskiperusteista lähestymistapaa aina käsiteltäessä henkilötietoja, mikä edellyttää jatkossa tietosuoja koskevien riskien itsearviointin tekemistä aina käsiteltäessä henkilötietoja. Vastaavasti sekä olemassa olevissa että asetuksen voimaantulon jälkeen tehtävissä sopimuksissa tulee huomioida tietosuojaa-asetuksen säännökset. Varautuminen uudistukseen on aloitettu jo vuoden 2017 aikana ja se jatkuu vuoden 2018 alussa.

Maakunnallinen yhteistyö sairaanhoidollisessa toiminnassa

Suurin vuonna 2017 toteutettu yhteistyöprojekti oli ns. ”Pajarisen raportin” laadinta ja toimeenpano. Tavoitteena oli hoidon yhdenvertaisuuden ja saatavuuden parempi toteutuminen uudelleen organisoimalla HUS:n leikkaussalikapasiteettia nykyistä kustannustehokkaammin. Lopputulemana syntyi suunnitelma, jossa uudelleen ohjaamalla ja keskittämällä eri kirurgisia potilasryhmiä kyettiin vapauttamaan 2-3 leikkaussalin kapasiteetti uusien leikkaustoimintojen tarpeisiin. Suunnitelman toimeenpano alkoi loppusyksystä ja jatkuu keväälle 2018 kunnes kaikki muutokset saadaan voimaan. Suunnitelman laskennallisiksi kustannussäästöiksi arvioidaan 2-4 milj. euroa.

Toinen merkittävä kokonaisuus oli Porvoon silmätautien yksikön perustaminen ja toiminnan käynnistäminen syyskuussa 2017. Tavoitteena on leikata noin 1 200 silmäleikkausta vuodessa ja lisäksi antaa silmänpohjan pistohoitoja ja muita vastaavia erikoishoitoja sekä Itä-Uudenmaan asukkaille että muille HUS:n alueen asukkaille. Toimintamallit suunniteltiin moniammatillisesti Lean-menetelmää hyväksikäyttävien yhteistyössä Hyks Silmätautien yksikön kanssa.

Koko HUS:n kattavaa haavakeskusta suunnitteli laaja moniammatillinen työryhmä ja raporttiin sisältyvä perustamissuunnitelma resurssineen hyväksyttiin valtuustossa joulukuussa 2017. Erilaisten haavojen hoito porrastetaan ja moniammatilliset tiimit tapaavat potilaat jo hoidon alkuvaiheessa hoidon suunnittelemiseksi ja tehostamiseksi. Toimintamallia pilotoitiin Jorvin sairaalan kampuksella menestyksellisesti keväällä ja syksyllä 2017. Uusien toimintamallien on laskettu tuovan potentiaalisesti usean miljoonan euron toiminnalliset säästöt. Syyskuusta 2017 alkaen on pediatrian ja lastenneurologian erikoislääkärit koko HUS:n alueella kuuluneet HYKS:n Lasten ja Nuorten toimialan henkilöstöön. Tämä turvaa lastenlääkäripalvelut koko HUS:n alueella 24/7 sekä mahdollistaa entistä kustannustehokkaamman resurssiohjauksen muuttuvissa tilanteissa. Järjestely tukee myös synnytystoimintaa ja sen nopeitakin muutostarpeita parhaalla mahdollisella tavalla.

Laajaa ja toimintamalleja uudistavaa yhteistä koko maakunnan laajuista kehittämistyötä on lisäksi tehty monissa suurissa hankkeissa kuten Apotti, Terveyskylä, Virtuaalisairaala, Magneettisairaala ja Lean-hankkeet.

22.3.2018

Helsinki

Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11–13
00170 Helsinki

Postiosoite
PL 20
00099 Helsingin kaupunki

Puhelinvaihde 09 310 1641
kaupunginkanslia@hel.fi
hel.fi/kaupunginkanslia